

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การต่อสู้ในชีวิตประจำวันของแรงงานข้ามชาติภายใต้กระแสเสรีนิยมใหม่
กรณีศึกษาเปรียบเทียบแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาในสมุทรปราการ
และแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในภูเก็ต

The Struggle in Everyday life of Transnational Worker under
Neoliberalism: A Comparative Case Study of Transnational Workers
in Samutprakarn and Phuket

อาจารย์ ศิริขวัญ ไผ่รักษ์

อาจารย์ ดร.ชัยฐรณ์ ธรรมบุษดี

โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจาก กองทุนวิจัยคณะวิทยาศาสตร์ศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต
ประจำปีงบประมาณ 2554 รหัสโครงการ สัญญาเลขที่ FIS T5502

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้ คณะวิจัยได้ทำการศึกษาเงื่อนไขการใช้ชีวิตของแรงงานข้ามชาติในสองพื้นที่ อันได้แก่แรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ และแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต โดยการเก็บข้อมูลลักษณะชาติพันธุ์วิทยาเมือง ผ่านการวิเคราะห์ชาติพันธุ์วิทยาลากสนาม ระหว่างปี 2555-2556 ผ่านการสัมภาษณ์ผู้ใช้แรงงานในพื้นที่ทั้งสอง ผู้ประกอบการ รวมถึงเอกสารทางการที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการวิเคราะห์ถึงลักษณะความขัดแย้งและการต่อสู้ในพื้นที่ กรอบวิเคราะห์ในงานวิจัยชิ้นนี้วางอยู่บนฐานเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศโดยมุ่งฉายให้เห็นถึงการปรับตัวของระบบทุนนิยมซึ่งสร้างกลุ่มแรงงานเสี่ยง (Precariat) แรงงานที่มีอำนาจต่อรองต่ำในพื้นที่ต่างๆเพื่อประโยชน์ต่อการสะสมทุน อันสร้างความขัดแย้งและวางเงื่อนไขการต่อต้านของผู้ใช้แรงงาน

จากการวิจัยพบว่า แม้จะมีลักษณะทั่วไปของการสะสมทุนตามรูปแบบเสรีนิยมใหม่ แต่ลักษณะความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นแต่ละพื้นที่การผลิตกลับมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกัน อันเห็นได้จากแรงงานข้ามชาติในสองพื้นที่เผชิญลักษณะความขัดแย้งที่แตกต่างตามลักษณะการผลิต คืออุตสาหกรรมกรรมการบริหาร และอุตสาหกรรมหนัก อันเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงความยืดหยุ่นของระบบทุนนิยมเสรีนิยมใหม่ที่แตกต่างจาก ระบบทุนนิยมสายพานเดิม คณะวิจัยได้นำเสนอกระบวนการจัดนโยบายสาธารณะในรูปแบบความยุติธรรมแบบพกพาเพื่อการบูรณาการการคุ้มครองทางสังคมที่ต้องเข้ามาแทนที่รัฐชาติซึ่งเสื่อมสิทธิอำนาจไปตามลักษณะการสะสมของทุน ผ่านการจัดระบบการคุ้มกันเพื่อลดทอนความเปราะบางในระบบทุนนิยม

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับการสนับสนุนจาก กองวิจัยคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาเขตภูเก็ต) ประจำปีงบประมาณ 2554 คณะวิจัยขอขอบคุณคณะผู้ช่วยวิจัย อันได้แก่ คุณ Leakena Duong , Saren Keang, Vylyny Chat และ Sreymom Oy นักศึกษาชาวกัมพูชาจากมหาวิทยาลัย Asian University for Women ประเทศบังกลาเทศ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการเก็บข้อมูลภาคสนาม นอกจากนี้ต้องขอบคุณ ทีมบรรณาธิการวารสาร Japanese Chamber of Commerce ในการช่วยแปลและตัดเกลาภาษา เพื่อตีพิมพ์บทความในวารสาร Japanese Chamber of Commerce ประจำปีที่ 614 ปี 2557 สุดท้ายนี้ขอขอบคุณ ผู้ให้ข้อมูลชาวกัมพูชา และชาวพม่าที่เสียสละเวลาว่างอันน้อยนิดจากการทำงานในชีวิตประจำวัน ในการให้ข้อมูลแก่คณะวิจัย

อ.ศิริขวัญ ไผ่ทักษ์

อ.ดร.ชัชวรินทร์ ธรรมบุษดี

15 มิถุนายน 2556

สารบัญ

	หน้า
1. บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
1.3 คำถามวิจัย.....	3
1.4 สมมติฐาน.....	3
1.5 ข้อยกเว้นเบื้องต้น.....	4
1.6 ขอบเขตการศึกษา.....	4
1.7 ระเบียบวิธีวิจัย.....	5
1.8 ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
1.9 ทบทวนวรรณกรรม.....	6
บทที่ 2 ทฤษฎีและกรอบวิเคราะห์.....	14
2.1 บทนำ.....	14
2.2 กลุ่มแนวคิดเศรษฐกิจการเมือง ระหว่างประเทศ.....	14
2.3 กลุ่มแนวคิดชาติพันธุ์วิทยาเมือง	18
2.4 กลุ่มแนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคม.....	19
2.5 กรอบวิเคราะห์ และภาววิทยาชาติพันธุ์วิทยาหลากหลาย.....	20
2.6 บทสรุป.....	22
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย และข้อมูลภาคสนาม.....	24
3.1 บทนำ.....	24
3.2 ญาณวิทยาชาติพันธุ์วิทยาหลากหลาย.....	24
3.3 กระบวนการสร้างสนามวิจัย.....	25
3.4 ข้อมูลภาคสนาม.....	27
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	33
บทที่ 4 แรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชา ในสมุทรปราการ.....	35
4.1 บทนำ.....	35
4.2 ภูมิรัฐศาสตร์สมุทรปราการ.....	35
4.3 เงื่อนไขประเทศต้นทางการอพยพ.....	40
4.4 เงื่อนไขชีวิตประจำวันของแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาในสมุทรปราการ.....	44

4.5 บทวิเคราะห์ลักษณะการต่อสู้ในชีวิตประจำวัน.....	54
4.6 บทสรุป.....	57
บทที่ 5 แรงงานข้ามชาติชาวพม่าในภูเก็ต.....	58
5.1 บทนำ.....	58
5.2 ภูมิรัฐศาสตร์ของจังหวัดภูเก็ต พัฒนาการ ประวัติศาสตร์การผลิต และความสัมพันธ์ เชิงอำนาจในพื้นที่.....	59
5.3 เงื่อนไขประเทศต้นทาง.....	66
5.4 สภาพการใช้ชีวิตของแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในภูเก็ต.....	73
5.5 การต่อสู้ในชีวิตประจำวัน.....	77
5.6 บทสรุป.....	81
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	82
6.1 บทนำ.....	82
6.2 บทวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ.....	82
6.3 บทสรุปข้อค้นพบ.....	85
6.4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การพัฒนาระบบความยุติธรรมแบบพกพา.....	85
รายนามเอกสารอ้างอิง.....	94

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ภายใต้การแบ่งงานกันทำระดับโลก ประเทศไทยได้จัดวางตัวเองในห่วงโซ่คุณค่าในฐานะแหล่งผลิตสินค้าปฐมภูมิ เนื่องด้วยความสามารถได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในด้านความสัมพันธ์การผลิตและระบบโครงสร้างพื้นฐาน การผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าที่ได้อ้างอิงจากฐานไถ่ฉบับแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองได้มีการปรับตัวสู่การผลิตเพื่อการส่งออกนับแต่กลางทศวรรษ 1980 (Glassman 2004) จนกระทั่งวิกฤติการเงินเอเชียในปี 1997 กลุ่มธุรกิจที่เกิดขึ้นใหม่ได้พัฒนาสู่การเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกอย่างเต็มตัว กรุงเทพมหานครปรับตัวสู่การเป็นศูนย์กลางด้านความมั่นคงในช่วงสงครามเย็น (Askew 2002) สู่การเป็นศูนย์กลางทางการเงินของภูมิภาคอินโดจีน แหล่งรวมอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานใหญ่ของบริษัทข้ามชาติ ที่ยึดโยงการผลิตตามพื้นที่อุตสาหกรรมรอบนอก ซึ่งถูกก่อตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์ด้านต้นทุนและการควบคุมแรงงาน

การตอบสนองเงื่อนไขการผลิตสินค้าบริการที่มีราคาสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก จำเป็นต้องมีการลดต้นทุนด้านความสัมพันธ์การผลิต อันได้แก่ต้นทุนด้านแรงงาน (Dicken 2011) การนำเข้าแรงงานอพยพจากประเทศเพื่อนบ้านกลายเป็นทางออกสำคัญสำหรับพื้นที่อุตสาหกรรมชานเมืองซึ่งการกดขี่แรงงานอพยพภายในประเทศหลายทศวรรษได้เล็ดลอดจำกัดมานานแล้ว ภาพการประท้วงของสหภาพแรงงาน กรณีพิพาทในชุมชนแออัด ตลอดจนการประท้วงทางการเมือง เป็นภาพสะท้อนปัจจัยภายนอกเชิงลบ ที่เกิดขึ้นจากการกดขี่ผู้ใช้แรงงานมานานหลายทศวรรษ ภายใต้ลัทธิเสรีนิยมใหม่ที่มีการผลักดันอย่างต่อเนื่องโดยรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (Pasuk and Baker 1995) ได้แปรสภาพพื้นที่พรมแดนที่มีความศักดิ์สิทธิ์ในช่วงสงครามเย็น สู่ประตูของการแสวงหาความมั่งคั่งของผู้ประกอบการทั้งไทยและต่างชาติเหนือพลังแรงงานของแรงงานอพยพจากประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งจาก ประเทศลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ แต่ในขณะเดียวกันภายใต้ความสัมพันธ์แบบเสรีนิยมใหม่นี้ก็เป็นการสร้าง “ชุดคำสั่งสัญญา” แก่แรงงานอพยพระหว่างประเทศถึงความสำเร็จและการยกระดับชีวิตพ้นจากเงื่อนโซ่เดิมในประเทศของตน

ดังนั้นหากพิจารณาความสัมพันธ์แบบเสรีนิยมใหม่ ในฐานะยุทธศาสตร์การจัดการความสัมพันธ์ของระบบทุนนิยม ผู้ใช้แรงงานจึงไม่ใช่ผู้ที่ “ยากจน” ทางด้านวัตถุตามคำอธิบายแบบดั้งเดิม หากแต่ความสัมพันธ์นี้ได้สร้างภาวะ “โลกที่สี่” คือภาวะ การถูก ขูดรีดอย่างแสนสาหัส การถูก แยกแยกจากสังคม การไร้ซึ่งอำนาจ และการถูกทำให้เป็นปัจเจกชนสุดขั้ว (Castells 2001) ภาวะโลกที่สี่นี้จะมีคามเข้มข้น

ตามพื้นที่ที่เกิดการสร้างมูลค่าส่วนเกินมหาศาล เพราะยอมนำสู่การขูดรีดและแปลกแยกการผลิตในหมู่ผู้ใช้แรงงานมหาศาลเช่นกัน

สำหรับรัฐไทยนั้นนอกจากการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมขั้นปฐมภูมิแล้ว อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็ยังเป็นภาคการผลิตสำคัญที่สร้างมูลค่าส่วนเกินปริมาณมหาศาล เพื่อการคงไว้ซึ่งมูลค่าส่วนเกินมหาศาลนี้ไว้ ลักษณะความสัมพันธ์การผลิตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงมีความคล้ายกับอุตสาหกรรมขั้นปฐมภูมิ ตาม โรงงานห้องแถวชานเมือง หรือเมืองอุตสาหกรรมชายแดน (Glassman 2004) กล่าวคือมีความต้องการแรงงานที่มีความยืดหยุ่นต่อสภาพการทำงาน มีอำนาจต่อรองน้อยเกี่ยวพันกับพื้นที่เพียงแค่งิจกรรมทางเศรษฐกิจเท่านั้น ด้วยเหตุนี้แรงงานข้ามชาติจึงเติมเต็มการผลิตในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เช่นเดียวกัน

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อฉายภาพการต่อสู้ในชีวิตประจำวันของแรงงานข้ามชาติภายใต้กระแสเสรีนิยมใหม่จึงได้ทำการศึกษาพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญของรัฐไทย อันได้แก่อุตสาหกรรมการผลิตสินค้าปฐมภูมิ และอุตสาหกรรมบริการ โดยในภาคการผลิตแรกได้เลือกพื้นที่สมุทรปราการในฐานะเมืองอุตสาหกรรมที่มีการปรับตัวอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองต่อการผลิตเพื่อการส่งออก และภูเก็ตในฐานะเมืองอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่เป็นปลายทางของนักท่องเที่ยวระดับโลกที่มีอำนาจซื้อมหาศาลเช่นเดียวกัน การศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งฉายภาพให้เห็น ชีวิตประจำวันของผู้ใช้แรงงานข้ามชาติที่ถูกควบคุมภายใต้กระบวนการทำให้เป็นสินค้า และชี้ให้เห็นความขัดแย้ง ประนีประนอม ภายใต้ความสัมพันธ์การผลิตนี้

จากการศึกษาในพื้นที่เมืองสมุทรปราการที่ผ่านมา นั้น แรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชา มีลักษณะสำคัญที่แตกต่างจากแรงงานข้ามชาติชนชาติอื่น โดยมีการอพยพตามฤดูกาล อยู่อาศัยเป็นกลุ่มก้อนและโดยมากอยู่ในภาคการผลิตที่ไม่เป็นทางการ อาทิ การก่อสร้าง ธุรกิจขอทาน เก็บของเก่า และรวมถึงการค้าประเวณี ซึ่งเป็นประเด็นที่ยังไม่มีการศึกษาอย่างจริงจังในแง่ชาติพันธุ์วิทยาเมือง (ษัชจรัมย์ ธรรมบุษดี 2555) เช่นเดียวกันกับที่ภูเก็ตซึ่งมีลักษณะทางภูมิประเทศใกล้เคียงกับประเทศพม่า การขยายตัวของผู้ข้ามชาติอพยพเป็นไปอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองลักษณะธุรกิจบริการที่ต้องอาศัยความยืดหยุ่นของลูกจ้าง

ภายใต้เงื่อนไขการปรับขึ้นค่าจ้างขั้นต่ำทั้งในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการและภูเก็ตในปี 2555 นำสู่ข้อถกเถียงเกี่ยวกับการปรับขึ้นนโยบายข้างต้นสู่ผู้ใช้แรงงานข้ามชาติ อันเป็นภาพสะท้อนความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์การผลิตที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยมีแรงงานข้ามชาติเป็นตัวแสดงสำคัญ

ดังนั้นคุณูปการสำคัญที่คาดหวังจากการวิจัยครั้งนี้คือการชี้ให้เห็นพัฒนาการของความขัดแย้งในความสัมพันธ์การผลิตของไทย และการหาทางออกโดยการนำเข้าแรงงานราคาถูกเพื่อดำรงไว้ซึ่งมูลค่าส่วนเกินปริมาณมหาศาล การชุกชุมในลักษณะ Race to the Bottom นี้ย่อมมิใช่ทางออกระยะยาวของการพัฒนาสู่สังคมพหุวัฒนธรรมที่ยั่งยืน (Cross 1993) หากแต่เป็นจุดเริ่มต้นของการสะสมความขัดแย้งครั้งใหม่ในสังคมการผลิตไทย การสร้าง การตระหนักรู้ของทุกภาคส่วนในประชาสังคมไทยเพื่อนำสู่การเตรียมความพร้อมเพื่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ที่จำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรฐานสิทธิมนุษยชน และการคุ้มครองแรงงานให้เป็นบรรทัดฐานสากลต่อพลเมืองของทุกประเทศในภูมิภาคนี้

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะพื้นฐานของการต่อสู้ในชีวิตประจำวันของแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาในพื้นที่สมุทรปราการ และแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในพื้นที่ภูเก็ต
2. เพื่อวิเคราะห์ มูลเหตุของความขัดแย้งและความเปราะบางของการใช้ชีวิตของแรงงานข้ามชาติ ในพื้นที่สมุทรปราการและภูเก็ต
3. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะร่วมของลักษณะชีวิตประจำวันของสองพื้นที่ ซึ่งทำการศึกษา
4. นำเสนอแนวทางการคุ้มกันทางสังคมผ่านการจัดทำนโยบายของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

1.3 คำถามวิจัย

1. ลักษณะชีวิตประจำวันของแรงงานข้ามชาติต่างเชื้อชาติในสองพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
2. ลักษณะพื้นที่การผลิตมีผลต่อการกำหนดรูปแบบการใช้ชีวิตและความขัดแย้งในชีวิตประจำวันหรือไม่อย่างไร
3. รูปแบบการต่อสู้ในชีวิตประจำวันของแรงงานข้ามชาติ นำสู่ความสัมพันธ์ลักษณะใดในสังคมการผลิตไทยในอนาคต

1.4 สมมติฐาน

แรงงานข้ามชาติได้ผ่านกระบวนการทำให้เป็นสินค้าอย่างเข้มข้นในสังคมเสรีนิยมใหม่ ดำรงอยู่ในสังคมการผลิตที่เต็มไปด้วยความขัดแย้ง อันนำสู่การต่อสู้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งลักษณะการต่อสู้ใน

ชีวิตประจำวันนี้มีความเกี่ยวข้องกับลักษณะการผลิตและสะสมทุนของแต่ละพื้นที่ ดังนั้นความแตกต่างของวิถีชีวิตแรงงานข้ามชาติระหว่างพื้นที่สมุทรปราการและภูเก็ต จึงไม่ใช่ความแตกต่างทางชาติพันธุ์ แต่เป็นกระบวนการ กำหนดเงื่อนไขทางชาติพันธุ์เพื่อตอบสนองรูปแบบการสะสมทุนที่แตกต่างกัน ลักษณะนี้ทำให้เกิดเงื่อนไขสามประการในความสัมพันธ์ทางสังคมคือ ปัจเจกชนถูกทำให้มีความคล้ายกันในฐานะสินค้า (Homogeneity) มีความเหลื่อมล้ำ (Hierarchy) และ ขาดความเป็นหนึ่งเดียว (Fragmentation)

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

ในงานวิจัยนี้ใช้คำว่า “แรงงานข้ามชาติชาวพม่า” อันหมายถึงแรงงานทุกชาติพันธุ์จากสาธารณรัฐเมียนมาร์ โดยเพื่อสะท้อนลักษณะทางสังคมศาสตร์ภาษาศาสตร์ของไทยในการเรียกทุกชาติพันธุ์จากพรมแดนด้านตะวันตกว่า “ชนชาติพม่า” โดยมีได้มีจุดมุ่งหมายในการเหมารวมหรือลดทอนความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในประเทศแต่อย่างใด

คำว่า “ชนชั้น” ที่ใช้ในงานวิจัยมุ่งนิยามถึงชนชั้นจากความสัมพันธ์การผลิต มากกว่าความสัมพันธ์ทางการบริโภค ดังนั้นชนชั้นแรงงาน ชนชั้นกลางหรือชนชั้นสูงในที่นี้จึงพิจารณาผ่านลักษณะการถือครองปัจจัยการผลิต มากกว่าวิถีชีวิตหรือภูมิหลังทางสังคม

1.6 ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

-พื้นที่จังหวัดสมุทรปราการได้แก่เขตเทศบาลจังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วยหกอำเภอ รวมถึงพื้นที่ใกล้เคียงซึ่งแรงงานข้ามชาติอยู่ในตลาดแรงงานเดียวกัน อาทิพื้นที่เขตพระโขนง บางนา และบางปะกง

-พื้นที่ ภูเก็ต หมายถึงเขตเทศบาลจังหวัดภูเก็ต

2. ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

-ในพื้นที่สมุทรปราการได้ทำการศึกษา เน้นไปที่แรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชา ด้วยเหตุผลด้านประชากรและลักษณะการผลิตที่มีความเฉพาะในพื้นที่สมุทรปราการ รวมถึงเป็นการจัดระบบภายในผู้อพยพข้ามชาติด้วยกันอย่างเป็นระบบด้วยเงื่อนไขความเป็นหนึ่งเดียวด้านชาติพันธุ์

-พื้นที่ที่เกิดศึกษาแรงงานข้ามชาติชาวพม่า อันรวมถึงแรงงานอพยพทุกชาติพันธุ์จากพื้นที่ประเทศสาธารณรัฐเมียนมาร์ ทั้งเข้าเมืองถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย มีเอกสารระบุตัวตนและไม่มีเอกสารระบุตัวตน ด้วยเหตุผลในการเป็นกลุ่มประชากรผู้อพยพหลักของพื้นที่ซึ่งมีได้มีช่องทางการเดินทางต่อเนื่องกับประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ

3. ขอบเขตด้านเวลา

-การวิจัยแสดงถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เศรษฐกิจโดยพิจารณาตั้งแต่การเชื่อมต่อของประเทศไทยสู่ระบบทุนนิยมโลกและกระบวนการควบคุมแรงงานในพื้นที่นับแต่กระบวนการทำให้เป็นสมัยใหม่ในช่วงต้นศตวรรษที่ยี่สิบ โดยเน้นจุดเปลี่ยนผ่านในช่วงทศวรรษ 1980-1990 ทั้งนี้ระยะเวลาการเก็บข้อมูลภาคสนามอยู่ในช่วงปี 2012-2013

1.7 ระเบียบวิธีการวิจัย

ญาณวิทยาแบบสัจจะนิยมเชิงวิพากษ์

งานวิจัยพิจารณาถึงลักษณะการสร้างองค์ความรู้ในฐานะชุดคำอธิบาย โครงสร้างซึ่งกำหนดการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคมโดย อันเป็นโครงสร้างการกำหนดรูปแบบการตีความ ให้ความหมาย หรือมาตรฐานวัดต่างๆในสังคม ศึกษาผ่านแนวทางชาติพันธุ์วิทยาหลากหลายนามพิจารณาการปฏิสัมพันธ์เชิงพื้นที่ภายใต้โครงสร้างมหภาคของระบบทุนนิยมโลก โดยเน้นการสร้างองค์ความรู้ผ่านวิธีการทางอุปนัย

กลุ่มตัวอย่าง

1. อาศัยการสุ่มตามวัตถุประสงค์ โดยพิจารณากลุ่มตัวอย่างซึ่งตอบ โจทย์ของวัตถุประสงค์การวิจัย โดยในเบื้องต้นพิจารณาการเลือกเชื้อชาติของกลุ่มตัวอย่างตามวัตถุประสงค์ โดยศึกษาแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาในสมุทรปราการ และแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในภูเก็ต

2. การเก็บข้อมูลสถิติเชิงบรรยายในชุมชนแรงงานข้ามชาติ เพื่อแสดงลักษณะโดยพื้นฐานของชีวิตประจำวันแรงงานข้ามชาติ

3. การเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ อันได้แก่เจ้าหน้าที่รัฐผู้เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้ประกอบการ และตัวแทนแรงงานข้ามชาติ

4.ศึกษาผ่านการสร้าง Focus Group ในชุมชนหรือสถานประกอบการของแรงงานข้ามชาติ

5.การเก็บข้อมูลใช้ลักษณะ Snow Balling Sampling โดยเริ่มต้นจากแรงงานข้ามชาติที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับมูลนิธิที่ติดต่อไว้ ผ่านการทำกิจกรรมด้านการพัฒนาของผู้ช่วยวิจัยเชื้อชาติเดียวกันกับแรงงานข้ามชาติ โดยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อสร้างสถิติเชิงบรรยาย จำนวนประมาณ 30 ครั้วเรือนต่อพื้นที่หนึ่งจังหวัด รวมประมาณ 60 ครั้วเรือนทั้งพื้นที่สมุทรปราการและภูเก็ต

1.8 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

มิติด้านวิชาการ

- 1.สร้างองค์ความรู้เพื่อรองรับการบูรณาการประชาคมอาเซียนในปี 2015
- 2.จัดทำเผยแพร่ในรูปแบบรายงานการวิจัย นำเสนอในเวทีวิชาการระดับชาติ/นานาชาติ ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติ และเผยแพร่ในรูปแบบสิ่งพิมพ์สำหรับผู้อ่านทั่วไป

มิติด้านเศรษฐกิจและสังคม

- 1.นำสู่การเสวนาระดมความคิด สำหรับผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำสู่การจัดทำนโยบายว่าด้วยการคุ้มครองทางสังคมของแรงงานข้ามชาติ
- 2.ลดอคติทางชาติพันธุ์ในสังคมไทย และสร้างพื้นที่การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม
- 3.ข้อเสนอเชิงนโยบาย สู่ภาครัฐ ธุรกิจและประชาสังคมโดยรวม

1.9 ทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาวิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องอันประกอบด้วยงานวิจัยทั้งหมดสามกลุ่มประกอบด้วย 1. งานวรรณกรรมด้านมานุษยวิทยาที่พิจารณาประเด็นว่าด้วยอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ 2.งานวรรณกรรมที่ศึกษาด้านพัฒนาสังคมเศรษฐกิจการเมืองของพื้นที่เมือง และ 3.งานวรรณกรรมที่ศึกษาด้านนโยบายสาธารณะ

- 1.งานวรรณกรรมด้านมานุษยวิทยาที่พิจารณาประเด็นว่าด้วยอัตลักษณ์ชาติพันธุ์

งานวิจัยของเดซา ตั้งส์ฟ้า (Tangseefa 2003) ซึ่งให้เห็นถึงชีวิตประจำวันในค่ายผู้อพยพตามชายแดน กลไกการสร้างความเป็นอื่นของรัฐเหนือชนกลุ่มน้อย กระบวนการสร้างพื้นที่ชายแดนได้ก่อให้เกิดความรุนแรง สองประเภทคือ ระหว่างรัฐกับรัฐ และ รัฐกับคน ภายใต้ตรรกะของชาติได้ทำให้พื้นที่ชายแดนอยู่ภายใต้ตรรกะความรุนแรงไปในตัว พื้นที่ชายแดนเป็นพื้นที่สุญญากาศที่รัฐชาติหวงแหน แต่ก็ เป็นพื้นที่ที่สร้างปัญหาให้แก่องค์อธิปัตย์ไปพร้อมกัน ในอีกด้านหนึ่ง แนวความคิดของเดซา สอดรับกับแนวคิดของ Ernest Gellner (1992) นักมานุษยวิทยาซึ่งชี้ให้เห็นว่า ความขัดแย้งระหว่างชาติพันธุ์เป็นปรากฏการณ์สมัยใหม่ที่เกิดจากการพยายามขีดเส้นพรมแดน เพื่อควบคุมพลเมืองและทรัพยากร พร้อมกับ การสร้างอัตลักษณ์ของชนกลุ่มน้อย ให้อยู่ภายใต้การควบคุมในตำแหน่งแห่งที่ต่างๆของรัฐชาติ เช่นเดียวกันกับ งานวิจัยของ จักรกริช สังขมณี (2010) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า พรมแดน หรืออัตลักษณ์เป็นหนึ่งใน กลไกการสร้างชุมชนจินตกรรมในการยึดโยงและให้ความหมายร่วมของผู้คนในสังคม รัฐสมัยใหม่พยายาม สร้างมโนทัศน์ว่าด้วย “สังคมพหุวัฒนธรรม” แต่ในอีกด้านหนึ่งก็เป็นการปิดกั้นการผสมผสานและจัดวาง พื้นที่แต่ละชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อยและชาติพันธุ์จึงตกอยู่ในภาวะ “ถูกทำให้เป็นชายแดน” เป็นคนชายขอบของสังคม

อย่างไรก็ดี มุมมองด้านมานุษยวิทยามักเริ่มต้นด้วยภววิทยาว่าด้วยพื้นที่ซึ่งแยกขาดออกจากกัน ระหว่างรัฐและชุมชน และให้ความสำคัญแก่ “รัฐชาติ” ในฐานะตัวแสดงหลักซึ่งเป็นสนามของการ ปฏิสัมพันธ์ โดยได้บรรจุ “สังคม” (Almond 1995) ไว้ภายในนั้น ดังนั้นหากพิจารณารูปแบบความสัมพันธ์แบบเสรีนิยมใหม่แล้ว เมื่อรัฐชาติเสื่อมสิทธิอำนาจในการยึดโยงพลเมืองของตนไว้ ปัจเจกชนเองก็กำลัง ขับเคลื่อนสู่ความเปราะบางรูปแบบใหม่ที่อยู่นอกเหนือกลไกควบคุมและให้ความหมายของรัฐชาติ หากแต่ เป็นกลไกควบคุมของ “รัฐตลาด” ซึ่งยึดโยงกระบวนการทำให้เป็นสินค้าภายใต้อัตลักษณ์ใหม่ของปัจเจกชนและสังคม (Jessop 2002)

2. งานวรรณกรรมที่ศึกษาด้านพัฒนาสังคมเศรษฐกิจการเมืองของพื้นที่เมือง

ภววิทยาแนวสังคมเศรษฐกิจการเมือง ในพื้นที่เมือง (Urban Space) พิจารณาเมืองในฐานะกลไกการผลิต และผลิตซ้ำในระบบทุนนิยม เป็นพื้นที่สร้างมูลค่าและพื้นที่ในการผลิต “ผู้ใช้แรงงาน” เข้าสู่ระบบไปพร้อมกัน ดังนั้นเมืองจึงเป็นพื้นที่ซึ่งมีทั้งความขัดแย้ง ความร่วมมือ การประนีประนอม รวมถึงการต่อต้านและปฏิวัติในสังคม การเติบโตของเมืองนำสู่การให้ความหมายและความชอบธรรมแก่ระบบทุน

นิยม ทั้งในเชิงปริมาณคือกระบวนการสะสมทุนของระบบทุนนิยม ควบคู่กับการเติบโตของวัฒนธรรมและวิธีการบริโภคในเขตเมือง

ผาสุก พงษ์ไพจิตร และ คริส เบเกอร์ (Baker 2005) ศึกษาเศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพโดยชี้ให้เห็นถึงกระบวนการต่อสู้ของชนชั้น (Fraction) ต่างๆในระบบทุนนิยมไทยในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 โดยชี้ให้เห็นความขัดแย้งและร่วมมือของพลังต่างๆ อาทิ ทุนทหาร ทุนจีน แรงงานอพยพ สภากาแรงงาน ทุนอนุรักษ์นิยม สหรัฐอเมริกา รวมถึงชนชั้นกลางสมัยใหม่ การพัฒนากรุงเทพฯสู่การเป็นเอกนครของประเทศนี้ สะท้อนผลประโยชน์มหาศาลของกลุ่มทุนต่างๆ ในขณะที่เดียวกันก็แลกด้วยการขูดรีดแรงงานอพยพภายในประเทศ อย่างต่อเนื่องอันเป็นการสะสมความขัดแย้งที่ไม่มีทางออกในความสัมพันธ์ของเขตเมือง

งานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกของพิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ (Pongsawat 2007) ได้ชี้ให้เห็นกระบวนการทำงานของระบบทุนนิยมโลกที่ยึดโยงทุกพื้นที่เข้าไว้ด้วยกัน ภายใต้กรณีศึกษาเมืองแม่สอด จังหวัดตากในฐานะเมืองชายแดนที่รองรับการขยายตัวของ “โรงงานอุตสาหกรรมไร้ราก” อันเนื่องมาจากวิกฤตการเงินเอเชียในช่วงปลายศตวรรษที่สิบ โดยสร้างการสะสมทุนรอบใหม่ขึ้นมาในเมืองชายแดน ผ่านกระบวนการนำเข้าแรงงานข้ามชาติ พร้อมกันนั้นการใช้ระบบบัตรสีแสดงสถานะบุคคลก็เป็นหนึ่งในกระบวนการควบคุมแบบใหม่ภายใต้แนวคิด “พลเมืองบางส่วน” ซึ่งให้ความเป็นพลเมืองแก่บุคคลหนึ่งเพียงแต่กิจกรรมเศรษฐกิจที่เขามีส่วนร่วมเท่านั้น

พื้นที่เมืองจึงเป็นสนามของการปฏิสัมพันธ์ทั้งในระดับกายภาพ เป็นชุมชนที่เกิดขึ้นจริง (Actual Community) เช่นโรงเรียน โรงงาน บ้าน ร้านอาหาร สถานที่ราชการ และเป็นชุมชนจินตกรรม (Imagine Community) ที่เกิดจากการสร้างพื้นที่ในการรับรู้ขึ้นมาเพื่อกำหนดแบบแผนในการปฏิสัมพันธ์ ดังเช่นปรากฏในงานของ ภิญญพันธ์ พจนะลาวัฒน์ ซึ่งได้ศึกษากระบวนการสร้างพื้นที่สมัยใหม่ของจังหวัดเชียงใหม่ โดยชี้ให้เห็นการกำหนดให้เมืองเชียงใหม่ตอบสนองต่อเงื่อนไขการผลิตที่เปลี่ยนแปลงไป การเกิดสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อรองรับชนชั้นกลางใหม่ซึ่งมีวันหยุดแน่นอนตามฤดูกาล การเกิดนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่รอบนอกเพื่อการสร้างเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของการผลิตในภาคเหนือ รวมถึงการสร้างอุดมการณ์และประวัติศาสตร์ชุดใหม่เพื่อการรวมเชียงใหม่ในฐานะส่วนหนึ่งของการพัฒนาจากส่วนกลาง แต่ทั้งนี้กระบวนการดังกล่าวมิได้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นโดยมิได้มีการโต้กลับ หรือขัดแย้งหากแต่เต็มไปด้วยการต่อต้านและขัดแย้งในพื้นที่

การศึกษาพื้นที่เมืองจึงได้ทำการพิจารณาออกเป็นสามลักษณะคือ การสร้างพื้นที่กายภาพ พื้นที่ทางสังคม (ชุดของความสัมพันธ์) และพื้นที่ทางความคิด-ความรู้ (อุดมการณ์การให้ความหมาย) โดยได้มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับเมืองสมุทรปราการ และ ภูเก็ตอันเป็นเมืองสำคัญในแง่อุตสาหกรรมการผลิตและอุตสาหกรรมบริการตามลำดับ

สมุทรปราการเป็นเมืองอุตสาหกรรมที่ตั้งทางภูมิศาสตร์แล้วอยู่ทางตอนใต้ของกรุงเทพฯ สมุทรปราการคือแหล่งรวมการถ่ายโอน ของเสียจากกรุงเทพฯ พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมต่างถูกถ่ายโอนมายังสมุทรปราการ ต่อเนื่องจากพื้นที่ ย่านพระรามสาม คลองเตยที่ความสัมพันธ์แบบสังคมโรงงานมาถึงขีดสุดเมื่อสองทศวรรษก่อน รวมถึงการขยายย่านธุรกิจของกรุงเทพมหานคร ต่อเนื่อง มายังพื้นที่อุตสาหกรรมเดิม สมุทรปราการกลายเป็นแหล่งสนับสนุนกรุงเทพฯ ในส่วนที่ทางภูมิศาสตร์กายภาพกรุงเทพฯ ไม่สามารถรองรับได้

สมุทรปราการหรือกระทั่งกรุงเทพมหานครอาจไม่ใช่ โลกานครตามความหมายของโคเฮน (Cohen, 1999:112-121) แต่ย่อมมีอาจปฏิเสธว่าสมุทรปราการมีความสัมพันธ์ในการผลิตระดับโลกในห่วงโซ่อุปทานของศตวรรษนี้ แน่แน่นอนว่าสัดส่วนของผู้ประกอบอาชีพด้าน การเงิน และเทคโนโลยี สารสนเทศ อาจไม่สูงนักในสองเมืองนี้ โดยที่ประชากรส่วนมากยังเป็นผู้ใช้แรงงาน แต่การผลิตที่เกิดขึ้นในสมุทรปราการ ก็ล้วนเต็มไปด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ แม้ในโรงงานห้องแถว พร้อมกันนั้นในโรงงานขนาดใหญ่เองก็มีชนชั้นผู้ประกอบการข้ามชาติที่ใช้ การบริหารจัดการสมัยใหม่ ควบคุมแรงงาน เช่นเดียวกับองค์ความรู้ด้านโลจิสติกส์ หน่วยงานด้านการจัดซื้อจัดจ้าง ก็กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญ ในการขับเคลื่อนความสัมพันธ์ในสถานประกอบการของเมืองสมุทรปราการ ที่เชื่อมต่อสู่เขตอุตสาหกรรมแถบชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก

เช่นเดียวกับเมืองอุตสาหกรรมอื่นๆ แรงงานข้ามชาติคือกลจักรสำคัญในการผลิตที่มีการถ่ายโอนการผลิตสู่พื้นที่ที่หลากหลาย (Out Source) โรงงานขนาดใหญ่ที่มีคนงานตั้งแต่หนึ่งพันคนขึ้นไปในนิคมอุตสาหกรรมที่มีการก่อตั้งตั้งแต่ทศวรรษ 1980 เริ่มเผชิญกับปัญหาการเรียกร้องค่าแรงของสหภาพแรงงาน และค่าจ้างที่สูงขึ้นสำหรับแรงงานไทย การเลิกจ้างขนานใหญ่เกิดขึ้นทั่วไป เพื่อการตั้งโรงงานในเขตอุตสาหกรรมที่ค่าจ้างต่ำกว่า แต่พร้อมกันนั้นการถ่ายโอนการผลิตสู่โรงงานห้องแถวที่ทำการจ้างแรงงานข้ามชาติก็เกิดขึ้นในการผลิตปกติความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานข้ามชาติและแรงงานไทยในพื้นที่นี้จึงมี

ความขัดแย้ง และพยายามเสนอค่าจ้างที่ต่ำที่สุดเพื่อให้ได้งานโดยเฉพาะในภาคการผลิตที่ไม่เป็นทางการ (อดิศร เกิดมงคล 2549)

งานศึกษาเกี่ยวกับจังหวัดสมุทรปราการ โดยมากแล้วศึกษาโดยงานด้านผังเมือง และภูมิศาสตร์ ภายภาพอันเกี่ยวข้องกับอัตราความเป็นเมืองและการเติบโตของอุตสาหกรรม โดยมีจุดร่วมเดียวกันคือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ดังเช่นปรากฏในงานของ กฤษณี พิทักษ์ชัยธรรม (2533) ซึ่งทำการศึกษาประมาณหนึ่งทศวรรษหลังแผนพัฒนาเศรษฐกิจดังกล่าวได้ระบุถึงการเติบโตของเมืองสมุทรปราการ ด้วยการวัดปริมาณโรงงานอุตสาหกรรม จำนวนธนาคาร และรายได้ของประชากร แต่งานด้านผังเมืองมักจะพบปัญหาสมุทรปราการเต็มไปด้วยประชากรแฝงปริมาณมหาศาล และการจัดสาธารณูปโภคโดยรัฐก็มักจะไม่เพียงพอ ขณะที่โครงการพัฒนาด้านที่อยู่อาศัยโดยมากแล้วตอบสนองเฉพาะชนชั้นกลางที่มีรายได้ประจำ ผู้อยู่อาศัยโดยมากเป็นผู้เช่า (กฤษณี พิทักษ์ชัยธรรม ,2533:10-25)

ณัฐวุฒิ อิศวโกวิทพงษ์ (2547:101-111) ได้ระบุถึงปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยว่าส่วนสำคัญเกิดจากการทำงานที่ไม่เป็นระบบของหน่วยงานรัฐ บ่อยครั้งที่บางส่วนงานมีความทับซ้อนกัน พร้อมทั้งไม่มีข้อมูลที่ต้องเกี่ยวกับผู้อยู่อาศัยที่ต้องในพื้นที่ ในแง่ของแรงงานข้ามชาตินั้นโดยมากอยู่ในพื้นที่เฉพาะ สำหรับพื้นที่สมุทรปราการแรงงานข้ามชาติไม่ได้อยู่ในอุตสาหกรรมเฉพาะ และทำงานในลักษณะเดียวกันกับแรงงานไทย หากแต่รับค่าจ้างและสวัสดิการที่ต่ำกว่าแรงงานไทย

ในส่วนของจังหวัดภูเก็ต หากพิจารณาพัฒนาการทางเศรษฐกิจการเมือง การบริการ การคมนาคม การค้าปลีก การเกษตร ประมงถือเป็นเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดภูเก็ต เดิมรายได้หลักของจังหวัดภูเก็ตคือ “การทำเหมืองแร่” และปัจจุบันได้เปลี่ยนมาเป็น “การท่องเที่ยว” ในปัจจุบันเศรษฐกิจของจังหวัดภูเก็ตนั้นขึ้นอยู่กับการท่องเที่ยวเป็นหลัก ซึ่งขยายตัวเพิ่มขึ้นทุกปี ในช่วงที่ผ่านมาจังหวัดภูเก็ตมีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ปีละประมาณ 4 ล้านคน และในช่วงปี 2550 - 2551 (ข้อมูลถึง กุมภาพันธ์ 2551) จังหวัดภูเก็ตมีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ มาท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ตประมาณ 6 ล้านคน และในปี 2552 มีนักท่องเที่ยวประมาณ 6,097,200 คน และปี 2553 มีนักท่องเที่ยวประมาณ 5,442,358 คน (ข้อมูลจากกรมการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา) ยุคบุกเบิกการท่องเที่ยวของภูเก็ตนั้น ต้องย้อนกลับไปเมื่อราวปี พ.ศ.2520 ในยุคนั้นการทำเหมืองแร่เข้าขั้นวิกฤต กล่าวคือ จำนวนแร่ดิบในภูเก็ตลดน้อยลงมาก แร่ที่ขุดได้ไม่พอกับรายจ่าย และการแบ่งผลประโยชน์ระหว่างนายทุนกับแรงงานที่อยู่ในเหมืองก็ไม่ยุติธรรม นายทุนในสมัยยุคเหมืองแร่นั้นจะ

เป็นฝรั่งโดยส่วนมากแรงงานที่อยู่ในเมืองจะเป็นชาวจีนชะส่วนใหญ่และบางส่วนเป็นแรงงานจากภาคอีสานของประเทศไทย เนื่องจากขัดแย้งด้านผลประโยชน์จึงทำให้ภูเก็ตมีการจลาจลเกิดขึ้นในยุคเหมืองแร่ก่อนยุคการทำเหมืองจะสิ้นสุดลง มีนายทุนบางกลุ่มมองเห็นทิศทางในการประกอบธุรกิจอย่างอื่นนั่นคือการท่องเที่ยว เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดเป็นทะเล และทัศนียภาพสวยงาม แร่ที่กำลังจะหมดไปพร้อมกับสิ่งแวดล้อมที่โดนทำลายไปพร้อมกับในยุคทำเหมืองกำลังจะสิ้นสุดลง หลังจากนั้นก็ไม่นานยุคทำเหมืองก็ถึงตอนอวสานในปี 2520 ภูเก็ตเริ่มมีการสร้างรีสอร์ทและโรงแรมซึ่งพัฒนาจากชุมชนเมืองให้กลายเป็นที่พักตากอากาศ ในยุคแรกเริ่มนั้น มีเพียงชาวต่างชาติบางกลุ่มเท่านั้นที่รู้จักจังหวัดภูเก็ต ชาวต่างชาติกลุ่มนี้เข้ามาแสวงหาพื้นที่ตากอากาศและพักผ่อนแบบสงบท่ามกลางธรรมชาติเท่านั้น และในปี 2530 หลังจากรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวเริ่มต้นหลั่งเข้ามาในพื้นที่ภูเก็ตมากขึ้นในที่สุดก็ทำให้ภูเก็ตกลายเป็นเมืองท่องเที่ยวเต็มตัวและมีชีวิตรุ่งเรืองขึ้นจากการท่องเที่ยวจนปัจจุบัน จากข้อมูล GPP ประจำปี พ.ศ.2553 จังหวัดภูเก็ตมีผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด (Gross Provincial Product) 78,964 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 8.57 ของ GRP และร้อยละ 9.93 ของ GDP เป็นอันดับ 1 ของภาคใต้ ซึ่งเป็นผลมาจากการผลิตสาขาโรงแรมและภัตตาคารเป็นส่วนใหญ่ มีมูลค่าถึง 73,590 ล้านบาท และมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัวประชากร (GPP Per capita) เท่ากับ 262,529 บาท/คน/ปี เป็นลำดับที่ 1 ของภาคใต้

3.งานวรรณกรรมที่ศึกษาด้านนโยบายสาธารณะ

ภายใต้กรอบแนวคิดแบบพหุนิยมนโยบายสาธารณะเป็นภาพสะท้อนการต่อรองผลประโยชน์ของกลุ่มต่างๆในสังคม โดยมีการยึดโยงของกลุ่มของตนเองเข้ากับประเด็นสาธารณะ กล่าวอีกนัยหนึ่งแล้ว “ผลประโยชน์แห่งชาติ” จึงมิเคยเกิดขึ้นจริงหากแต่เป็นการต่อรอง ทั้งในเชิงปริมาณ (อาทิ การจัดสรรงบประมาณ) หรือเชิงคุณภาพ (รูปแบบการจัดสรร การกระจายอำนาจ) โดยเป็นการต่อรองจากกลุ่มต่างที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stake-Holder) ในประเด็นที่ปรากฏหลากหลายในสังคม ขณะที่กลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบมาร์กซิสต์พิจารณานโยบายสาธารณะในฐานะผลประโยชน์โดยรวมของชนชั้นนายทุนที่มีการจัดสรรผ่านรัฐของชนชั้นนายทุน ดังนั้นหากพิจารณาในแง่นี้นโยบายสาธารณะจึงแตกต่างจากแนวคิด “การต่อรองของกลุ่มที่หลากหลาย” จากมุมมองของแนวคิดพหุนิยม หากแต่ถูกพิจารณาในฐานะกลไกการควบคุมของระบบทุนนิยม แต่ทั้งสองแนวทางได้ฉายภาพจุดร่วมสำคัญคือนโยบายสาธารณะเกิดจากการต่อรองในสังคมไม่ว่า หน่วยการวิเคราะห์ จะเป็นกลุ่ม หรือชนชั้นการผลิต ซึ่งวางอยู่บนฐานประโยชน์ของผู้

ต่อตนเอง จึงเป็นการลบภาพ นโยบายสาธารณะบนฐานสังคมศีลธรรมซึ่งมักถูกนำมาอธิบายในบริบทสังคมไทย

หากพิจารณาในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตและสมุทรปราการ ทั้งสองพื้นที่จัดเป็นพื้นที่ที่มีรายรับและขนาดเศรษฐกิจสูงหากแต่กระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะยังขึ้นตรงกับส่วนกลางผ่านการปกครองส่วนภูมิภาค ขณะที่องค์การบริการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจที่จำกัดและมุ่งประโยชน์ต่อ ผู้อยู่อาศัยถาวรซึ่งจัดเป็นประชากรส่วนน้อยของทั้งสองพื้นที่ ดังนั้นการที่แรงงานอพยพทั้งภายในและระหว่างประเทศไม่มีอำนาจในการต่อรองการเมืองในชีวิตประจำวันของตนส่งผลให้นโยบายพัฒนาเมืองของทั้งสองจังหวัดมุ่งสู่การเอื้อประโยชน์แก่ผู้ประกอบการ การปรับปรุงภูมิทัศน์ทั่วไปมากกว่าการสร้างระบบคุ้มกันทางสังคมอย่างเป็นระบบในพื้นที่เมืองทั้งสอง หากเปรียบเทียบเมืองทั้งสองแล้ว การที่สมุทรปราการได้ดูดซับแรงงานอพยพภายในประเทศมาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า ทำให้การปรับสภาพสู่เมืองอุตสาหกรรมยุคเสรีนิยมใหม่สมุทรปราการสามารถจัดการความขัดแย้งรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นได้ ผ่านกลไก “อนวัตนาการของเมือง” (Urban Involution) กล่าวคือการสร้างลักษณะที่มีความซับซ้อนเชิงปริมาณหากแต่ไม่มีการพัฒนาเชิงคุณภาพ (อาทิ การแปรสภาพชุมชนเสื่อมโทรมเป็นที่พักของแรงงานข้ามชาติ ระบบขนส่งท้องถิ่น ตลอดจนตลาดนัดราคาถูก) ขณะที่ภูเก็ตซึ่งมีการพัฒนาสู่เมืองอุตสาหกรรมบริการในช่วงปลายสงครามเย็นไม่มีประสบการณ์ในลักษณะเดียวกันกับสมุทรปราการ เพราะแรงงานอพยพสู่อุตสาหกรรมเหมืองแร่ของภูเก็ตมักเป็นแรงงานอพยพถาวรจากจีนแผ่นดินใหญ่ ซึ่งเข้าสู่การเป็นคนท้องถิ่นในพื้นที่และสร้างโครงสร้างลำดับชั้นทางชาติพันธุ์ต่อไป

การพิจารณาแผนพัฒนาเมืองของทั้งสองสมุทรปราการและภูเก็ตยังมีทัศนะต่อแรงงานข้ามชาติในฐานะภัยคุกคามมากกว่า ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือผู้ถูกคุกคามความมั่นคงทางมนุษย์ อันเป็นภาพสะท้อนการกำหนดฐานนโยบายสาธารณะจากกลุ่มผลประโยชน์เฉพาะโดยมิได้มีการปรับเปลี่ยนฐานนโยบายให้สอดคล้องกับสภาพการผลิตและเงื่อนไขชีวิตประจำวันของประชาชนส่วนใหญ่ในสังคม

1.10 กรอบทฤษฎีที่ใช้

การศึกษาแรงงานข้ามชาติในสังคมไทย สามารถแบ่งการศึกษาได้ออกเป็นสามลักษณะ คือ การศึกษาแนวกลุ่มผลประโยชน์/นโยบายสาธารณะ การศึกษาแนวมานุษยวิทยา และการศึกษาแนวเศรษฐกิจการเมืองว่าด้วยความสัมพันธ์ในเขตเมือง โดยในงานวิจัยชิ้นนี้จะใช้กรอบแนวคิดที่ว่าด้วย

ชีวิตประจำวันในเขตเมืองของนักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส –Henri Lefebvre (2002) ซึ่งได้พัฒนากรอบความคิดจากขบวนการต่อสู้ของผู้ใช้แรงงานในกรุงปารีสช่วงทศวรรษ 1960-1970 โดยชี้ให้เห็นถึงกลไกต่อสู้และต่อรองผ่านการสร้างพื้นที่ต่างๆของระบบทุนนิยมซึ่งต้องการควบคุมความสัมพันธ์การผลิต และกลไกการผลิตซ้ำของผู้ใช้แรงงาน ทั้งนี้ Lefebvre ได้ พิจารณาพื้นที่ในระบบทุนนิยมออกเป็นสามระดับคือ

1.พื้นที่ทางกายภาพ เป็นภาพสะท้อนสนามของการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลในสังคมเป็นพื้นที่ที่สามารถจับต้องหรือเห็นด้วยตาได้ พื้นที่กายภาพนี้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อรองรับชุดความคิดและอุดมการณ์ต่างๆ ได้แก่ โรงงาน โรงเรียน ร้านอาหาร ถนน สถานีรถไฟ ห้องเช่า

2.พื้นที่ทางสังคม ชุดความสัมพันธ์ทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้นมา เพื่อรักษาสถานะหรือโครงสร้างสังคมที่มีไว้ อาทิ ระบบการศึกษา ระบบเครือญาติ เพื่อนฝูง ระบบการจ้างงาน วิธีการบริโภค ระบบกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินต่างๆ

3.พื้นที่ทางความคิด อุดมการณ์เพื่อสร้างความชอบธรรมแก่พื้นที่ทางสังคม มีส่วนต่อการผลิตซ้ำความสัมพันธ์ การผลิต การให้คุณค่ากับความสัมพันธ์ต่างๆ อาทิความเชื่อ องค์ความรู้ ความเป็นอัตวิสัย พื้นที่ทางความคิดจะมีส่วนต่อการกำหนดพื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่ทางสังคมไปพร้อมกัน

การประยุกต์ใช้แนวคิดของ Lefebvre ต่อการศึกษาชีวิตประจำวันของแรงงานข้ามชาติในสังคมการผลิตไทยนำมาประยุกต์เข้ากับกรอบอธิบายของ Jim Glassman (2004) ซึ่งอธิบายเงื่อนไขเศรษฐกิจระดับโลกที่แปรสภาพความสัมพันธ์ของพื้นที่อุตสาหกรรมรอบนอกในเมืองไทยนับแต่ช่วงทศวรรษ 1980 ควบคู่กับแนวความคิดของ Aihwa Ong (2006) ซึ่งชี้ให้กระบวนการที่รัฐอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงไกล สร้าง"ลักษณะเฉพาะ"ภายใต้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองเพื่อควบคุมแรงงานในพื้นที่ต่างๆเพื่อสร้างมูลค่าส่วนเกินตอบสนองต่อห่วงโซ่อุปทานระดับโลก

บทที่ 2 ทฤษฎีและกรอบวิเคราะห์

2.1 บทนำ

ในบทนี้จะทำการพิจารณากรอบวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ลักษณะพื้นฐานการต่อสู้ในชีวิตประจำวันของแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาในสมุทรปราการและ แรงงานข้ามชาติชาวพม่าในจังหวัดภูเก็ต โดยจะฉายภาพให้เห็นถึงกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีหลักอันประกอบด้วย 1. กลุ่มแนวคิดทางเศรษฐกิจการเมือง อันฉายภาพให้เห็นลักษณะความเปราะบางของแรงงานข้ามชาติภายใต้กระแสการสะสมทุนแบบเสรีนิยมใหม่ อันก่อให้เกิดกลุ่มแรงงานเสี่ยง (Precariat) กลุ่มแรงงานที่ถูกวางสำนึกแบบผู้ประกอบการ ผ่านการแบกรับความเสี่ยงแทนชนชั้นนายทุน 2. กลุ่มแนวคิดชาติพันธุ์วิทยาเมือง เพื่อฉายให้เห็นเงื่อนไขความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ปรากฏในการควบคุมผู้ใช้แรงงานในพื้นที่ สมุทรปราการและภูเก็ต และ 3. กลุ่มแนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคมเพื่อฉายให้เห็นลักษณะการต่อสู้ของผู้ใช้แรงงานทั้งสองพื้นที่ การบูรณาการแนวคิดทั้งสามกลุ่มเข้ากันเกิดขึ้นภายใต้ ภาววิทยาของวิวิธวิทยาทางชาติพันธุ์วิทยาหลากหลายนาม เพื่อฉายให้เห็นถึง ลักษณะร่วมกันของพื้นที่ทางกายภาพที่ถูก วางเงื่อนไขโดยระบบทุนนิยมโลก

2.2 กลุ่มแนวคิดเศรษฐกิจการเมือง ระหว่างประเทศ

ขณะที่แนวทางเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศกระแสหลัก อันมีรากฐานจากกรอบแนวคิดปฏิฐานนิยม (Gilpin 1987 12-23) โดยพิจารณาว่ารัฐแต่ละรัฐเป็นตัวแสดงหลักที่มีองค์ประกอบเหมือนกัน (Liked Unit) เป็นตัวแปรควบคุมและมีปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นตัวแปรทดลองจึงนับเป็นจุดเริ่มต้นของการให้ความสำคัญปัจจัยทางเศรษฐกิจในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในแง่เศรษฐกิจการเมืองแล้ว แนวคิดดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดของ เดวิด ริคาร์โด ที่พิจารณาศักยภาพการผลิตของแต่ละประเทศอันนำไปสู่ประเด็นความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงถูกจูงใจด้วยราคาสินค้าที่ถูกจากความสามารถในการผลิตที่แตกต่างกัน

ทั้งนี้ Marx (1976) ได้ระบุไว้ในหนังสือ “ว่าด้วยทุน” บทที่ 25 ว่าด้วยการสะสมทุนกาลโดยชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในการผลิตนั้น หาได้เกิดขึ้นจากการเห็นพ้องต้องกันอย่างแนวการวิเคราะห์ของ ริคาร์โด แต่การจากการชู้บังคับ หลอกหลวง และปล้นชิง เพื่อสถาปนาระเบียบทุนนิยมขึ้นในพื้นที่ศูนย์กลางเลนินได้ขยายความต่อใน หนังสือ “จักรวรรดินิยมคือขั้นสูงสุดของทุนนิยม”(Lenin 1947 89-101) โดยระบุ

ถึงสาเหตุของการล่าอาณานิคมในต้นศตวรรษที่ 20 ว่าเพื่อแสวงหาปัจจัยการผลิต ตลาดแรงงาน ตลาด ระบายสินค้า เพื่อตอบสนองรัฐทุนนิยม แนวคิดดังกล่าวยังเป็นรากฐานกลุ่มทฤษฎีพึ่งพิงของทางลาติน อเมริกา โดยชี้ให้เห็นว่าความด้อยพัฒนาในประเทศโลกที่สามหาได้เกิดขึ้นจากปัจจัยภายในประเทศนั้น หากแต่เกิดจากการวางโครงสร้างของระบบทุนนิยมโลก (Frank, Chew et al. 1996 17-30) แม้จะเป็นที่ ถกเถียงกันถึงความสามารถในการอธิบายของกลุ่มทฤษฎีนี้ในความสัมพันธ์ในศตวรรษที่ 21 แต่ก็ เป็นจุดเริ่มต้นของการพิจารณาว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจได้วางเงื่อนไขความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการปฏิสัมพันธ์ ระดับโลก

การพิจารณาผ่านกรอบข้างต้นนั้นเป็นการให้ความสำคัญตามกรอบภูมิรัฐศาสตร์ และการ ปฏิสัมพันธ์เชิงพื้นที่ตามแนวทางรัฐ(ทุนนิยม) สมัยใหม่ที่สถาปนาขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 19-20 จะเห็นได้ว่า กรอบอธิบายดังกล่าวเผชิญปัญหาเมื่อโลกทุนนิยมเผชิญกับวิกฤติเศรษฐกิจและนำสู่การปรับตัว การ ขยายตัวของระบบทุนนิยมหาได้ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างโลกที่หนึ่งและโลกที่สาม และนำสู่ความ โกรธแค้นสร้างเงื่อนไขการปฏิวัติ ในทางตรงข้ามในแง่พื้นที่แล้วการปรับโครงสร้างการผลิตได้สร้างความมั่ง คั่งในอดีตประเทศโลกที่สามอย่างไม่เคยมีมาก่อน

ขณะเดียวกัน Robert W.Cox (1987) ได้ขยายความประเด็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐ ทุนนิยมโดยชี้ให้เห็นว่า เงื่อนไขทางเศรษฐกิจไม่ได้กำหนดความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐเพียงลำพัง Cox ยังให้ความสำคัญแก่เงื่อนไขด้านกลการให้ความหมาย อุดมการณ์ วัฒนธรรม ทฤษฎีแนววิพากษ์ สามารถสรุปหัวใจสำคัญได้ดังนี้

1. พฤติกรรมของตัวแสดงต่างๆไม่สามารถเกิดขึ้นโดยการตัดสินใจอย่างเป็นอิสระได้ หากแต่อยู่ ภายใต้อกรอบแนวคิดใดอยู่เสมอ
2. แต่ไม่ใช่เพียงแค่วุฒิกรรมเท่านั้นที่อยู่ภายใต้บริบทใดบริบทหนึ่ง ตัวทฤษฎีเองก็มีลักษณะที่ตก อยู่ภายใต้เงื่อนไขบางอย่างด้วยเช่นเดียวกัน ดังนั้นทฤษฎีจึงไม่สามารถดำรงอยู่ในลักษณะระบบปิด ใน ห้องทดลอง และสร้างสูตรสำเร็จให้กับทุกคำตอบ มุมมองของ Cox (1987) จึงมีลักษณะสัมพันธ์นิยม
3. กรอบแนวคิดที่กำหนดพฤติกรรมต่างๆมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทฤษฎีแนววิพากษ์เป็น การศึกษาเพื่อเข้าใจการเปลี่ยนแปลงนั้น โดยการเปลี่ยนแปลงนั้นจึงวางอยู่บนเงื่อนไขของ เงื่อนไขทางวัตถุ (ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ) อุดมการณ์ความเชื่อ สถาบันทางสังคม ซึ่งไม่ได้เป็นการกำหนดเชิงกลไก หากแต่ได้ก่อร่างสร้างบริบทการปรับตัวแสดงขึ้นมา

4. พฤติกรรมหรือการตัดสินใจต่างๆจึงไม่ได้เกิดขึ้นจากการตัดสินใจตามทฤษฎีชนชั้นนำหากแต่เกิดจากบริบทรอบตัวแสดงนั้น ทั้งปัจจัยภายนอกและพลังสังคมจากเบื้องล่าง อันเป็นเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

หากนำกรอบข้างต้นมาพิจารณาพัฒนาการเศรษฐกิจการเมืองสังคมของประเทศไทยย่อมหมายความว่ากิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นนั้นย่อมมิได้เกิดขึ้นอย่างเป็นอิสระหากแต่อยู่ภายใต้โครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองโลก เช่น ระเบียบเบรตตันวูดส์ สงครามเวียดนาม การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจนำมาสู่การปรับอุดมการณ์วัฒนธรรม ภายในรัฐให้มีความสอดคล้องกับระเบียบโครงสร้างนั้น ในขณะเดียวกัน ก็อาจเกิดผลตอบรับคู่ขนานจากโครงสร้างเศรษฐกิจ เช่นความขัดแย้งและเหลื่อมล้ำในสังคมจากการพัฒนาตามแนวทางทุนนิยมโลก เงื่อนไขความขัดแย้งนั้นก็จะเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของรัฐนั้น (Cox, 1996:93)

ขณะเดียวกัน Jim Glassman (2004:15-22) ได้ให้ความสำคัญความสัมพันธ์เชิงอำนาจของรัฐทุนนิยมในโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ โดยระบุถึงความเหลื่อมล้ำภายในระบบทุนนิยมว่าหาได้เป็นไปในมิติของการ ควบคุมการผลิตหรือจัดสรรทรัพยากรเท่านั้นหากแต่มีความเกี่ยวข้องกับมิติด้านอุดมการณ์ด้วย

Glassman (2004) วิพากษ์มุมมองที่มีลักษณะรัฐอันละเลยปัจจัยความสัมพันธ์กับระบบทุนนิยมโลก อาทิการเน้นรัฐศูนย์กลางแบบเวเบอร์ ที่มองว่าการเชื่อมโยงของโลกมีขีดจำกัด และการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ยังคงอยู่ในรัฐเป็นหลัก แนวคิดนี้ให้บทบาทของรัฐนำการพัฒนา เช่นเดียวกับแนวคิดของการเมืองระหว่างประเทศกระแสหลัก ที่ระบุว่า รัฐเป็นตัวแสดงหลักในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยมีพรมแดนเขตแดนอธิปไตยที่ตายตัว การเมืองภายในประเทศและการเมืองระหว่างประเทศใช้กรอบวิเคราะห์คนละกรอบ และเส้นพรมแดนอธิปไตยเป็นตัวบรรจุงค์คมของรัฐนั้นไว้ภายในทั้งนี้ Glassman ได้ระบุถึงสภาพโครงสร้างทุนดังต่อไปนี้

1. กระบวนการเป็นสากลของทุน (Internationalize of Capital) เป็นกระบวนการเป็นสากลทางชนชั้นที่เกิดขึ้น ทุกระดับชนชั้นในระบบทุนนิยม กล่าวคือความสัมพันธ์การผลิตได้แผ่ขยายข้ามพื้นที่และพรมแดนที่เคยมี โดยความสัมพันธ์การผลิตที่ขยายนี้ก็ส่งผลการสร้างเงื่อนไขทางชนชั้น การกดขี่แรงงานภายในโดยทุนข้ามชาติอาจเกิดขึ้น พร้อมกับการติดต่อสื่อสารร่วมมือและมีความรู้สึกร่วมกันของผู้ถูกกดขี่

ขณะเดียวกันสำหรับชนชั้นนายทุนก็ใช้ตรรกะร่วมกัน และมีการร่วมมือกันในความสัมพันธ์การผลิต เช่นเดียวกัน

2. กระบวนการเป็นสากลของทุนนั้นหาใช่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ หากแต่เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนาน และต่อเนื่อง โดยมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับลัทธิจักรวรรดินิยม และการแสวงหาอาณานิคม ซึ่งมักมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่าการยึดครองอาณานิคมเป็นการครอบงำระหว่างชาติหนึ่ง โดยละเลยเงื่อนไขความสัมพันธ์ทางชนชั้นที่เกิดขึ้นในระบบทุนนิยม จักรวรรดินิยมเป็นภาพสะท้อนการความเหลื่อมล้ำจากการพัฒนาในระบบทุนนิยมในยุคสมัยหนึ่ง โดยมีตัวแทนจากภายในทำหน้าที่เป็นชนชั้นนำระหว่างประเทศ ที่เอื้อประโยชน์ให้เกิดการพัฒนาตามมุมมองของ ทฤษฎีฟุ้งฟิง

3. กระบวนการเป็นสากลของทุนนั้น หาใช่เพียงแคปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจเท่านั้น หากแต่เป็นการแปรสภาพทั้งมิติทางสังคมในวงกว้าง ดังเช่นปรากฏการณ์จักรวรรดินิยม นั้นหาได้เป็นการครอบงำทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่มีความสัมพันธ์กับการเมือง วัฒนธรรม และโครงสร้างอุดมการณ์ อันจะสร้างโครงสร้างสังคมในการครอบงำ และเป็นรูปแบบการสะสมทุนของพื้นที่นั้นๆ การผลิตซ้ำที่เกิดขึ้นในระบบทุนนิยมจึงไม่ใช่ปรากฏการณ์เชิงกลไก แต่การขยายความสัมพันธ์โดยทุนนั้นเป็น วิธีการควบคุมที่ต้องต่อสู้เพื่อสถาปนาด้วยความซับซ้อน เพื่อการสะสมทุนในระดับสากล

ด้วยกรอบแนวคิดทางเศรษฐกิจการเมืองข้างต้นจึงสามารถวางสรุปเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะความสัมพันธ์ของประเทศไทยกับระบบทุนนิยมโลกที่ใช้ในการวิเคราะห์ในงานวิจัยฉบับนี้ได้ดังนี้

1. ประเทศไทยมิได้เป็นพื้นที่แยกขาดจากระบบทุนนิยมโลกและมิได้มีความอิสระโดยสัมพัทธ์เมื่อเทียบกับทุน แต่มิได้หมายความว่ารัฐมิได้มีบทบาทในทางตรงข้ามรัฐมีความสำคัญอย่างยิ่งในการวางเงื่อนไขเพื่อเอื้อแก่ระบบทุนนิยม และเงื่อนไขสำคัญคือการควบคุมแรงงานทั้งในมิติการผลิต และการผลิตซ้ำ

2. ดังนั้นการแบ่งภูมิรัฐศาสตร์ตามแนวระนาบจึงมิได้เป็นการฉายภาพที่ครบถ้วน กระบวนการทำให้เป็นสากลของระบบชนชั้นเกิดขึ้นข้ามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ กล่าวคือระบบการผลิต และการควบคุมถูกควบคุมภายใต้ตรรกะเดียวกัน และสร้างเงื่อนไขของผู้ใช้แรงงานที่มีความเปราะบาง ในลักษณะเดียวกันดังที่ Castells ได้ระบุเงื่อนไขโลกที่สี่ในฐานะภาพสะท้อนชีวิตของผู้ใช้แรงงานที่ถูกขูดรีดอย่างแสนสาหัส และไร้อำนาจการต่อรองซึ่งเกิดขึ้นในทุกพื้นที่การผลิตในกระบวนการสะสมทุนแบบเสรีนิยมใหม่

3. ระบบการผลิตแบบทุนนิยมที่ผ่านการควบคุมผ่านโครงสร้างและกลไกต่างๆ ในศตวรรษที่ยี่สิบ ไม่
 ว่าจะเป็นระบบสายพานอุตสาหกรรม รัฐบาล และการควบคุมผ่านระบบปิดโดยเปรียบเทียบกำลังแปร
 สภาพสู่กลไกการควบคุมรูปแบบใหม่ กล่าวคือเป็นการวางเงื่อนไขให้รัฐมีขนาดเล็กลงแต่มีกลไกการ
 ควบคุมที่เข้มข้นมากขึ้น

4. เพื่อประโยชน์ของการสะสมทุน ระบบทุนนิยมได้สร้างความสัมพันธ์การผลิตแบบทุนนิยมภายใต้
 กระแสเสรีนิยมใหม่ ด้วยเงื่อนไขนี้ก่อให้เกิดกลุ่ม แรงงานเสี่ยง ชนชั้นสังคม ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากชนชั้น
 กรรมกร คือการเป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงานที่ต้องแบกรับความเสี่ยง และความเปราะบางจากชนชั้นนายทุน
 ภายใต้ระบอบการสะสมแบบยืดหยุ่นแรงงานข้ามชาติได้เผชิญกับภาวะการเป็น แรงงานเสี่ยง อัน
 เนื่องจากการปราศจากอำนาจการต่อรองโดยสัมพันธ์กับกลุ่มชนชั้นอื่นในสังคม

2.3 กลุ่มแนวคิดชาติพันธุ์วิทยาเมือง

การศึกษาชาติพันธุ์วิทยามักได้รับการศึกษาผ่านความแตกต่างของชาติพันธุ์ที่แยกขาดตามพื้นที่
 และถูกรอบงำโดยกรอบแนวคิด Primordialism ซึ่งจำเป็นต้องพิจารณากลไกการให้ความหมายในระดับ
 ชุมชนและความสัมพันธ์ระดับปัจเจกชน (Smith 2000) การศึกษาชาติพันธุ์วิทยาเมืองแม้จะมีฐานภววิทยา
 ที่พิจารณากลไกการให้ความหมายจากระดับปัจเจกชนแต่มีเงื่อนไขสำคัญในการพิจารณาคือพลวัตการ
 เปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์การผลิตที่เกิดขึ้น นักมานุษยวิทยาการเมืองอย่าง Gellner (1987) นักสังคม
 วิทยาชาวเยอรมันชี้ให้เห็นว่าลักษณะทางชาติพันธุ์ในสังคมสมัยใหม่เป็นไปเพื่อการควบคุมในสังคม
 อุตสาหกรรม อันเป็นภาพสะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมสมัยใหม่ที่ใช้ตรรกะความสัมพันธ์ทาง
 วัฒนธรรมในมิติทางชาติพันธุ์เพื่อการควบคุมความเหลื่อมล้ำในสังคม การศึกษากลไกวัฒนธรรมในเมือง
 ได้รับการพัฒนาต่อเนื่องโดยนักมานุษยวิทยาการเมืองเชื้อสายมาเลเซียอย่าง Aihwa Ong (2006)

ในงานวิจัยชิ้นนี้ได้พยายามวิเคราะห์กรอบชาติพันธุ์วิทยาผ่านการศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่
 เกิดขึ้นในพื้นที่เมือง ดังนั้น การศึกษาชาติพันธุ์วิทยาเมืองจึงมีความจำเป็นต่อ ก้าวผ่าน แนวคิดหลักกลุ่ม
 แรก คือ กลุ่มมานุษยวิทยากระแสหลักซึ่งมุ่งเน้นการให้ความหมายของการศึกษาชุมชนเฉพาะที่แยกขาด
 จากพลวัต และการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจการเมืองโลก รวมถึงแนวคิดชุมชนจินตกรรมซึ่งได้รับ
 การพัฒนาขึ้นมาโดย Benedict Anderson ซึ่งให้ความสำคัญแก่กลไกการให้ความหมายและการสะสม
 ความทรงจำร่วมในสังคม ด้วยเงื่อนไขนี้เองข้อสรุปของแนวคิดชุมชนจินตกรรมจึงเป็นการลดทอน

ความสำคัญของเงื่อนไข “ชีวิตประจำวัน” ในชุมชนที่ประสบจริง โดยสามารถสรุปลักษณะสำคัญของแนวคิดชาติพันธุ์วิทยาเมืองได้ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดชาติพันธุ์วิทยาเมือง มิได้เป็นการมองว่าพื้นที่กายภาพแต่ละพื้นที่ที่มีความแยกขาดออกจากกัน ซึ่งเป็นภาพสะท้อนต่อนื่องจากกลุ่มแนวคิดทางเศรษฐกิจการเมืองซึ่งชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ของแต่ละเขตเมืองมีพลวัตอันเกิดจากการผันแปรของความสัมพันธ์ระดับโลกตั้งจะเห็นได้จาก พื้นที่ศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้ จังหวัดสมุทรปราการและภูเก็ตมิได้ถูกวางเงื่อนไขจากความสัมพันธ์ภายในเพียงลำพัง แต่ปัจจัยด้านเศรษฐกิจการเมืองระดับโลกได้มีผลสำคัญในการกำหนดโครงสร้างชนชั้นภายในเมือง ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ในเมืองจึงเป็นเรื่องของภาพสะท้อนทางเศรษฐกิจการเมืองทั้งภายในพื้นที่กายภาพและเงื่อนไขระดับโลกไปพร้อมกัน

2. ชุมชนในเมืองดำรงอยู่ด้วยความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ดังนั้นความทรงจำร่วมในลักษณะชุมชนจินตกรรม จึงไม่มีผลสำคัญต่อการดำรงอยู่ของความสัมพันธ์ในสังคมเท่ากับเงื่อนไขชุมชนประสบจริง โดยมีรูปธรรมสำคัญคือ การยึดโยงแรงงานข้ามชาติด้วยความสัมพันธ์ของการเป็นชาติพันธุ์เดียวกันไม่สำคัญเท่ากับเงื่อนไขการทำงานจริงที่พวกเขาต้องเผชิญเงื่อนไขการรองรับความเสี่ยงที่ถูกถ่ายโอนโดยระบบทุนนิยม และมีแนวโน้มการรับผิชอบเงื่อนไขข้างต้นในลักษณะปัจเจกชน มากกว่าการรวมหมู่

3. ความสัมพันธ์เชิงชาติพันธุ์ที่ปรากฏในงานวิจัยชิ้นนี้จึงพิจารณาในลักษณะกระบวนการให้เหตุผลของกระบวนการสะสมทุนแบบเสรีนิยมใหม่เพื่อวางเงื่อนไขให้เกิดแรงงานเสี่ยง เพื่อให้ผู้ใช้แรงงานข้ามชาติยอมรับต่อการแบกรับความเสี่ยงแทนชนชั้นนายทุน ด้วยการรับเงื่อนไขความเสี่ยงแบบผู้ประกอบการเหนือแรงงานตัวเอง ดังเช่นปรากฏลักษณะการให้เหตุผลถึง ชีวิตชั่วคราวในประเทศปลายทาง การยกระดับชีวิตในพื้นที่ปลายทางหรือการบูรณาการเข้าสู่ประเทศปลายทางในฐานะประชากรชั้นสองเพื่อผลิตซ้ำเงื่อนไขความเหลื่อมล้ำในกระบวนการสะสมทุน เช่นการพัฒนาตนสู่การเป็นผู้ประกอบการขนาดเล็กซึ่งแสวงประโยชน์จากแรงงานข้ามชาติในชุมชนเดียวกันอีกต่อหนึ่งเป็นต้น

2.4 กลุ่มแนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคม

งานวิจัยชิ้นนี้ชี้ให้เห็นกระบวนการต่อสู้และเคลื่อนไหวของกลุ่มแรงงานเสี่ยงซึ่งเกิดภายใต้กระบวนการสะสมทุนแบบเสรีนิยมใหม่ ซึ่งชี้ให้เห็นการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์ที่แตกต่างไปจากระบบอุตสาหกรรมแบบดั้งเดิม และมีความเปราะบางในรูปแบบที่ต่างออกไป ในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ได้มี

นักวิชาการแนวขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคม ได้พยายามสังเคราะห์แนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคมใหม่ (New Social Movement) ซึ่งให้ความสำคัญกับขบวนการต่อต้านโลกาภิวัตน์ และการเรียกร้องด้านสัมพันธ์เชิงอัตลักษณ์ที่ก้าวพ้นจากการสู่ด้วยประโยชน์ทางการเมือง หรือ เศรษฐกิจเดิม (Buechler 2010) อันนำสู่การพัฒนาขบวนการต่อสู้ในแนวราบมากกว่า การต่อสู้ผ่านความสัมพันธ์เชิงอำนาจแนวตั้งแบบเดิม อย่างไรก็ตาม แม้แนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ จะวางเงื่อนไขสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงการแปรสภาพของความขัดแย้งภายใต้กระแสเสรีนิยมใหม่ แต่เป็นการพรั่มความขัดแย้งทั้งหมดภายใต้ ความขัดแย้งเชิงอัตลักษณ์ที่มีลักษณะสัมพันธ์นิยม ในงานวิจัยชิ้นนี้ชี้ให้เห็นถึงขบวนการต่อสู้ของแรงงานข้ามชาติที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน หลังจากเผชิญความเปราะบางในลักษณะของแรงงานเสี่ยง เงื่อนไขของการเคลื่อนไหวในกลุ่มแรงงานเสี่ยง จึงมิได้มี ลักษณะสัมพันธ์เช่นเดียวกันกับการเคลื่อนไหวเชิงอัตลักษณ์ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่ หากแต่เป็นภาพลักษณะการเคลื่อนไหวที่มีลักษณะทั่วไปในฐานะกลุ่มชนชั้นการผลิตในขบวนการสะสมทุนแบบเสรีนิยมใหม่

ทั้งนี้ลักษณะสำคัญของการเคลื่อนไหว และต่อสู้ของกลุ่มแรงงานเสี่ยงซึ่งถูกพัฒนาเพื่อใช้ในการอธิบายในงานวิจัยชิ้นนี้ พัฒนาขึ้นจากแนวคิดการถูกพรากเชิงสัมพันธ์ และวิกฤติการสร้างความปลอดภัยของ Habermas (Habermas and Seidman 1989) เพื่อเน้นย้ำให้เห็นถึงลักษณะทั่วไปของแรงงานข้ามชาติที่ได้เป็นผู้ที่ยอมจำนนอย่างไม่มีเงื่อนไข การต่อสู้นี้เป็นหน่ออ่อนของการนำสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่มีลักษณะแตกต่างจากขบวนการแรงงานในช่วงการผลิตแบบอุตสาหกรรมสายพาน และไม่ใช่ว่าการต่อสู้ที่แยกขาดในลักษณะสัมพันธ์นิยม อันจะปรากฏใน บทที่ 4 และบทที่ 5 เมื่อพิจารณากรณีศึกษาของแต่ละพื้นที่ไปพร้อมกัน

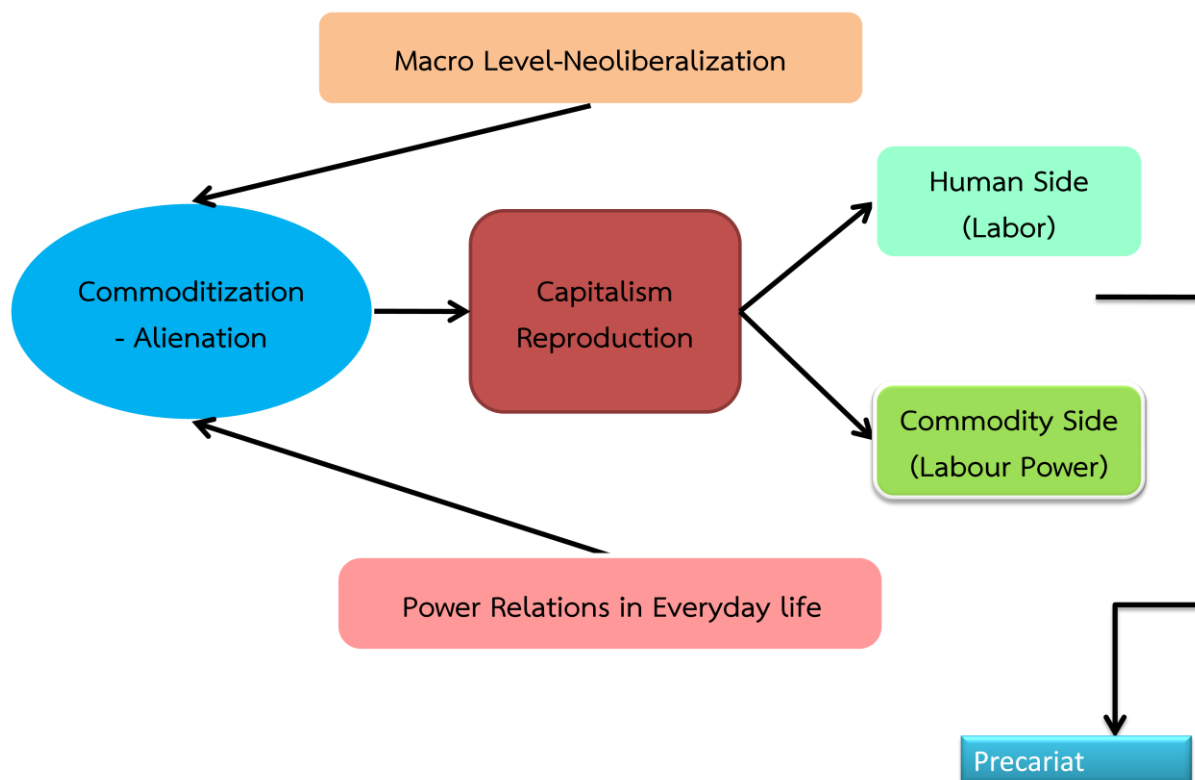
2.5 กรอบวิเคราะห์ และภาววิทยาชาติพันธุ์วิทยาหลากหลายสนาม

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีเป้าประสงค์หลักเพื่อฉายภาพให้เห็นเงื่อนไขการใช้ชีวิตของแรงงานข้ามชาติสองชาติพันธุ์ในพื้นที่สองพื้นที่ซึ่งมีความแตกต่างกันในลักษณะการผลิต การพิจารณาชาติพันธุ์วิทยาหลากหลายสนามในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นไปเพื่อชี้ให้เห็นลักษณะทั่วไปของแรงงานข้ามชาติที่ได้เผชิญความเฉพาะตามลักษณะของพื้นที่การผลิต หรือภูมิหลังตามชาติพันธุ์ โดยสามารถสรุปกรอบวิเคราะห์ผ่านการบูรณาการกรอบวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. วิเคราะห์แรงงานข้ามชาติสองพื้นที่ ในฐานะแรงงานเสี่ยง (Precariat) โดยชี้ให้เห็นถึงพลวัตการเปลี่ยนแปลงพลังการผลิตในระบบทุนนิยม ผ่านการชี้ให้เห็นเงื่อนไขการสร้างกลุ่มแรงงานเสี่ยงที่แบกรับความเสี่ยงแทนผู้ประกอบการเพื่อตอบสนองต่อการสะสมทุนที่มีการทำให้เป็นสินค้าเข้มข้น

2. ในลักษณะทั่วไปที่ปรากฏในกลุ่มแรงงานเสี่ยงนี้ กรอบวิเคราะห์ชาติพันธุ์วิทยาเมืองมีส่วนในการฉายภาพให้เห็นถึงกลไกควบคุมและความสัมพันธ์เชิงอำนาจในแต่ละพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะเพื่อฉายให้เห็น เพื่อถ่ายโอนความเสี่ยงสู่ผู้ใช้แรงงานข้ามชาติ การวิเคราะห์ในระดับนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงกลไกการพยายามครอบงำและขูดรีดมูลค่าส่วนเกินจากผู้ใช้งานแรงงาน แต่ในความสัมพันธ์เชิงอำนาจนี้ก็ได้อ้างอิงให้เห็นการต่อรองและการต่อสู้ในปริมาณต่างทั้งทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม

3. กลุ่มแนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ชี้ให้เห็นถึงกระบวนการต่อต้านและต่อสู้ของแรงงานข้ามชาติบนเงื่อนไขการต่อรองในลักษณะของกลุ่มแรงงานเสี่ยง ซึ่งแม้จะเป็นผู้ที่ไม่ได้ถือครองปัจจัยการผลิตและดำรงชีวิตอยู่บนเงื่อนไขการแบกรับความเสี่ยง แต่มีใช้ว่ากลุ่มแรงงานข้ามชาติในฐานะแรงงานเสี่ยงเป็นผู้ยอมจำนนอย่างไม่มีเงื่อนไข ในทางตรงข้าม การที่พวกเขาที่มีความตื่นตัวต่อการดิ้นรนสิทธิ ซึ่งสัมพันธ์ ทำให้การเรียกร้องผ่านระบบชนชั้นใหม่ถูกก่อตัวอย่างเป็นระบบและมีลักษณะทั่วไปในระบบการผลิตโลก

โดยสรุปแล้วการวิเคราะห์ในงานวิจัยชิ้นนี้จึงเป็นการวิเคราะห์ในลักษณะสหระดับเพื่อหาลักษณะทั่วไปของกลุ่มแรงงานเสี่ยงพร้อมกับการควบคุมผ่านความสัมพันธ์เชิงอำนาจในระดับท้องถิ่น อันเป็นเงื่อนไขเริ่มต้นของการต่อต้านจากผู้ใช้แรงงานที่มีทั้งลักษณะเฉพาะที่เกิดจากการสะสมความขัดแย้งในพื้นที่ควบคู่กับลักษณะทั่วไปของแรงงานเสี่ยงที่เผชิญความเปราะบางแบบเสรีนิยมใหม่ การต่อสู้ในชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้นจึงเป็นภาพสะท้อนจากการแปรสภาพของระบบเศรษฐกิจโลก ที่แม้ด้านหนึ่งจะเป็นการลดอำนาจการต่อรองของผู้ใช้แรงงาน ผ่านการถ่ายโอนความเสี่ยง และการทำให้เป็นสินค้าสูงขึ้นไป แต่ภายใต้การสร้างจิตสำนึกแบบผู้ประกอบการ และเงื่อนไขกติกาแบบเสรีนิยมใหม่ที่เน้นการให้ความสำคัญแก่การสะสมเชิงปริมาณ และกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลทำให้การแย่งชิงหรือขูดรีดตัวแรงงาน ไม่สมเหตุผลผลมากขึ้นเมื่อกระบวนการผลิตเผชิญวิกฤติในการสะสมทุน

2.6 บทสรุป

ในบทนี้ได้แสดงถึงกรอบวิเคราะห์แนวคิดเชิงทฤษฎีซึ่งได้รับการประยุกต์ เพื่อสร้างกรอบวิเคราะห์อันประกอบด้วย แนวคิดเชิงทฤษฎีด้านเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศได้ฉายภาพให้เห็นพลวัตการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์การผลิตของระบบทุนนิยมโลกซึ่งทำงานผ่าน ระบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจใน

เมืองซึ่งได้รับการอธิบายผ่านกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีด้านชาติพันธุ์วิทยาเมือง และในความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ปรากฏในพื้นที่เมืองสมุทรปราการ และภูเก็ต ก่อให้เกิดความขัดแย้งและการต่อสู้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นการต่อสู้บนฐานผลประโยชน์และชนชั้นทางเศรษฐกิจการเมืองมากกว่า อัตลักษณ์และวิถีชีวิตตามคำอธิบายแบบขบวนการเคลื่อนไหวใหม่ หรือมานุษยวิทยาแนวสัมพัทธ์นิยม อันเป็นภาพสะท้อนความเปราะบางภายใต้วิธีการสะสมทุนแบบเสรีนิยมใหม่ที่ผู้ใช้ ้แรงงานข้ามชาติเป็นภาพสะท้อนของความเปราะบางเชิงปริมาณ เช่นปริมาณค่าจ้าง และเชิงคุณภาพเช่นความแปลกแยก และการถูกทำให้เป็นสินค้าอย่างเข้มข้น โดยที่เงื่อนไขเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพปรากฏขึ้นพร้อมกันในกระบวนการสะสมทุนแบบเสรีนิยมใหม่

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย และข้อมูลภาคสนาม

3.1 บทนำ

ในบทนี้ได้แสดงถึงการได้มาซึ่งข้อมูลภาคสนาม วิธีการวิเคราะห์ และการสร้างข้อสรุปทั่วไปที่เกิดขึ้นในกรณีศึกษาที่เลือก รวมถึงรายงาน ข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ในพื้นที่ โดยการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้กรอบการศึกษาชาติพันธุ์วิทยาหลากหลายสนาม ซึ่งได้รับการพัฒนาโดย George E. Marcus เพื่อแสดงให้เห็นการเชื่อมโยงระหว่างสองพื้นที่กายภาพที่มีความห่างไกลแต่ถูกเชื่อมร้อยด้วยเงื่อนไขเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งในบริบทนี้สื่อถึงกระบวนการสะสมทุนแบบเสรีนิยมใหม่ อันก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายของทุนและแรงงาน รวมถึงการสร้างความเข้มข้นของกระบวนการทำให้เป็นสินค้า (Becker 2001)

ระเบียบวิธีวิจัยยังคงวางอยู่บนฐานของชาติพันธุ์วิทยา คือการพยายามหาลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่มทางสังคมในพื้นที่หนึ่ง ศึกษากลไกการให้ความหมาย และลักษณะในชีวิตประจำวันของแรงงานข้ามชาติที่ปรากฏในสองพื้นที่ผ่านการสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม และการเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์หมู่ (Focus Group) การสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มตัวอย่าง ชาวกัมพูชาทั้งหมด 27 คน และ ชาวพม่า 22 คนได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบมีวัตถุประสงค์เพื่อสะท้อนเงื่อนไขชีวิตและกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย โดยในขั้นตอนการวิเคราะห์นั้น แบ่งเป็นสองระดับคือการวิเคราะห์ในลักษณะเฉพาะของกลุ่มสังคมในพื้นที่นั้น และการวิเคราะห์ในลักษณะทั่วไปซึ่งฉายภาพถึงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ โดยจัดทำข้อมูลที่ได้ในลักษณะสถิติเชิงบรรยาย

ในบทนี้จะแบ่งการนำเสนอออกเป็น ญาณวิทยาของชาติพันธุ์วิทยาหลากหลายสนาม กระบวนการสร้างสนามการวิจัย ข้อมูลภาคสนาม และกระบวนการวิเคราะห์ผ่านวิธีวิทยาทางชาติพันธุ์วิทยาหลากหลายสนาม

3.2 ญาณวิทยาชาติพันธุ์วิทยาหลากหลายสนาม

ญาณวิทยา (Epistemology) หรือการศึกษาเพื่ออธิบายว่าความรู้คืออะไร อันนำไปสู่การตั้งคำถามหลักว่าการได้มาซึ่งความรู้ที่ดีมีลักษณะและวิธีการอย่างไรเมื่อพิจารณา ญาณวิทยาทางชาติพันธุ์วิทยา โดยมากแล้วจะพิจารณาถึงวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่และเวลาที่เข้มข้นในลักษณะของ Malinowski ซึ่งพยายามศึกษาถึงกลไกการให้ความหมายในฐานะคนใน และขีดเส้นแบ่งพื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่ทางสังคม ระหว่างคนในและคนนอก โดยเชื่อว่าความรู้ที่ดีมีแนวโน้มที่จะมีลักษณะสัมพัทธ์นิยม

โดยหลีกเลี่ยงการสร้างข้อสรุปในลักษณะทั่วไปที่อธิบายข้ามพื้นที่และเวลา หรือการอธิบายตามชุดความจริงที่ตายตัว การศึกษาในลักษณะดังกล่าวยังได้รับการพัฒนาต่อเนื่องโดย Clifford Geertz และกลุ่มนักคิดหลังอาณานิคมและหลังสมัยใหม่เพื่อหลีกเลี่ยงการสร้างข้อสรุปที่อิงกับทฤษฎีหรือระบบคิดใด โดยเฉพาะ (Geertz 2001)

ทั้งนี้กรอบวิเคราะห์ดังกล่าวถูกท้าทายและตั้งคำถามโดยนักมานุษยวิทยาอย่าง George E. Marcus ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ปัจจุบันมิได้มีพื้นที่ใดแยกขาดออกจากกันเป็นอิสระ การเชื่อมร้อยของระบบการค้าแรงงาน และการผลิตเป็นตัวจุดประเด็นให้เห็นว่าแต่ละพื้นที่ที่มีความเกี่ยวพันกัน เช่นการจะทำความเข้าใจว่าสินค้าหนึ่งผลิตด้วยกรรมวิธีอย่างไรจำเป็นต้องทำความเข้าใจผ่านการทำงานของห่วงโซ่อุปทานโลก เพราะไม่มีพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งซึ่งทำการผลิตเพียงลำพัง แม้กระทั่งการทำความเข้าใจกลไกทางภาษาก็ได้เกิดขึ้นบนพื้นที่ที่แยกขาดเฉพาะของพื้นที่หนึ่ง และด้วยเงื่อนไขเอง ที่การทำความเข้าใจแรงงานข้ามชาติจึงจำเป็นต้องศึกษาควบคู่กันมากกว่าพื้นที่เฉพาะหนึ่ง ซึ่งเป้าประสงค์ของการใช้ญาณวิทยาแบบชาติพันธุ์วิทยาหลากหลายในงานวิจัยขึ้นนี้คือการพยายามสังเคราะห์ความเกี่ยวพันระหว่าง สมุทรรปราการ และ ภูเกิดในฐานะพื้นที่เสรีนิยมใหม่ทั้งคู่แม้ว่าจะมีพื้นที่ ที่ห่างไกล รวมถึงผู้ใช้แรงงานข้ามชาติในสองพื้นที่ก็ได้มีความเกี่ยวข้องกันโดยตรง แต่สิ่งที่ผู้วิจัยได้ทำการติดตามข้ามพื้นที่ คือ การติดตามอุปลักษณะ ความสัมพันธ์การผลิต ความขัดแย้งและการต่อสู้ของผู้ใช้แรงงานสองพื้นที่ว่ามีความเกี่ยวพันกันอย่างไร

3.3 กระบวนการสร้างสนามวิจัย

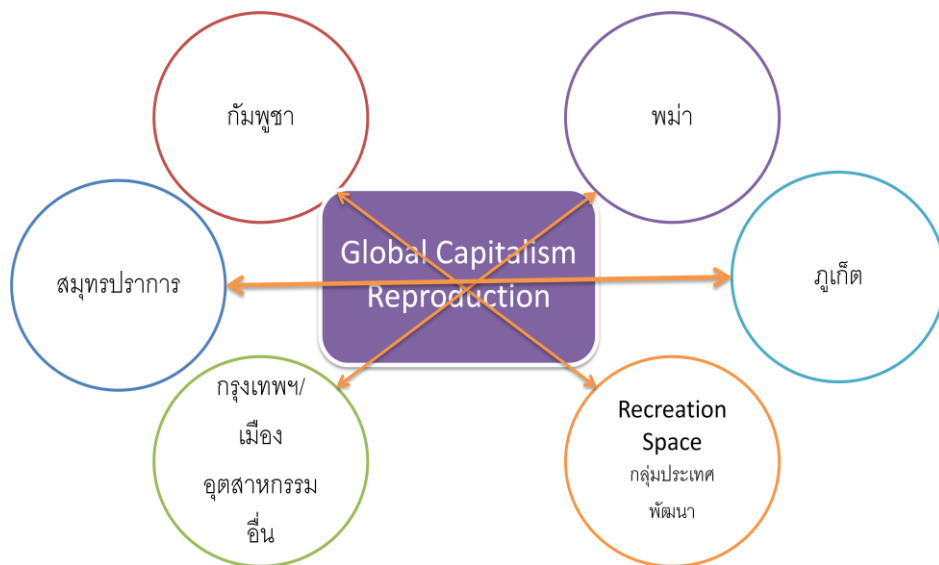
สนามวิจัยในแง่พื้นที่กายภาพถูกจัดวางผ่านการเป็นพื้นที่การผลิตอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมบริการ โดยการกำหนดขอบเขตผ่านพื้นที่อำนาจการปกครอง ในกรณีสมุทรรปราการซึ่งพื้นที่เป็นพื้นที่เปิดและไม่มีอาณาบริเวณที่ชัดเจนว่าเขตอุตสาหกรรมต่อเนื่องถึงพื้นที่ใด ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาพื้นที่เทศบาลตำบลสำโรงเหนือ อันเป็นพื้นที่ซึ่งมีความเฉพาะในความเป็นชุมชนแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชา ส่วนในกรณีภูเกิดนั้น เลือกศึกษาพื้นที่อำเภอเมืองเป็นหลักเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ของแรงงานข้ามชาติชาวภูเกิดต่อพื้นที่เมืองที่มีทั้งกลไกการผลิตและผลิตซ้ำไปพร้อมกัน โดยสนามทั้งสองสนามมีการปฏิสัมพันธ์ต่อระบบโลกดังนี้

1. สมุทรรปราการดำรงอยู่ในฐานะเมืองอุตสาหกรรมที่ทำการผลิตสินค้าตอบสนองต่อทางโซ่อุปทานโลก แรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาเองแม้จะทำงานอยู่ในอุตสาหกรรมเน้นแรงงานและใช้ทักษะต่ำ ธุรกิจกึ่งทางการ แต่ความยืดหยุ่นซึ่งสะท้อนออกมาในตัวผู้ใช้แรงงานนั้นเป็นภาพสะท้อนกลไกการสะสมทุนแบบ

เสรีนิยมใหม่ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นความเกี่ยวพันของสมุทรปราการที่ปรากฏผ่านชีวิตของแรงงานข้ามชาติ ต่อระบบทุนนิยมโลกจึงเกี่ยวข้องกับสามพื้นที่เป็นอย่างน้อย คือ พื้นที่สมุทรปราการเอง พื้นที่ต้นทางใน กัมพูชา (ประกอบหลากหลายพื้นที่) และพื้นที่ปลายทางของสินค้าที่ทำการผลิตอันได้แก่กลุ่มประเทศ อุตสาหกรรมกรุงเทพมหานคร ในกรณีของการเป็นคณงานก่อสร้างความเกี่ยวพันนี้สะท้อนอยู่ที่ ความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าบ้านชานเมืองและวิถีชนชั้นกลางในกรุงเทพฯ

2. ภูเก็ตอันเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมบริการขนาดใหญ่ การศึกษาลักษณะชีวิตประจำวันของแรงงาน ข้ามชาติในภูเก็ตสะท้อนเงื่อนไขความสัมพันธ์อย่างน้อยสามพื้นที่เช่นกัน คือ พื้นที่ภูเก็ต พื้นที่ต้นทางอันสื่อ ถึงพื้นที่พม่าตอนใต้ และพื้นที่ซึ่งสินค้าที่ผลิตในภูเก็ตไปปฏิสัมพันธ์ด้วยซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้สื่อถึง บริการที่ เกิดขึ้นในภูเก็ตซึ่งด้านหนึ่งคือการรองรับการเติบโตของชุมชนชั้นกลาง และในอีกด้านหนึ่งตอบสนองการ ขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการที่มีลูกค้าจากทุกมุมโลก

3. จะเห็นได้ว่าสนามวิจัยทั้งสองนี้ มิได้มีการปฏิสัมพันธ์โดยตรงแต่สามารถสรุปความสัมพันธ์ของ สนามได้ดังนี้

จากแผนภาพจะเห็นได้ว่า พื้นที่แต่ละพื้นที่มีปฏิสัมพันธ์กันผ่านโครงสร้างทุนนิยมโลกดังนั้น แต่ละพื้นที่จึง ไม่ใช่พื้นที่ที่แยกขาดออกจากกันอย่างสมบูรณ์ การวิเคราะห์จึงต้องวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะและลักษณะ ทั่วไปของแต่ละพื้นที่ไปพร้อมกัน

3.4 ข้อมูลภาคสนาม

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่สมุทรปราการและภูเก็ตสามารถจำแนกข้อมูลดิบได้ดังตารางด้านล่าง

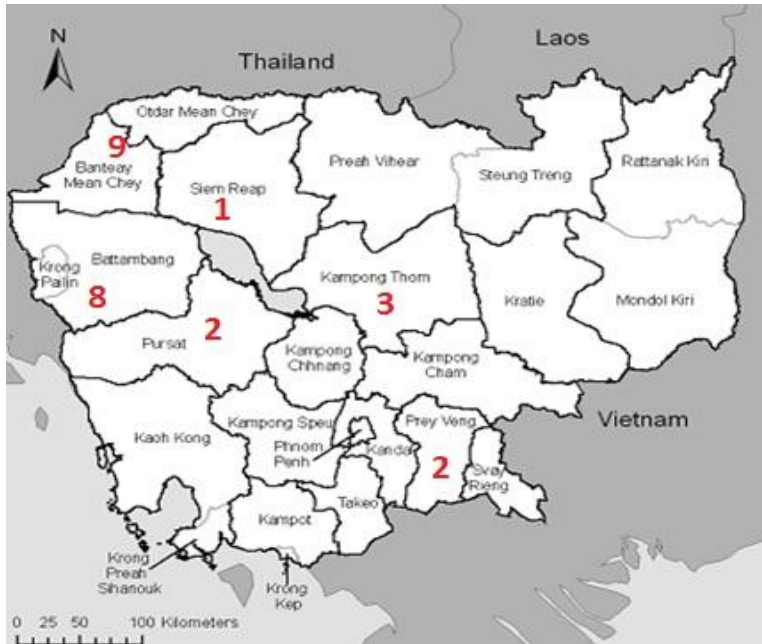
ตาราง 3.4.1 ข้อมูลแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาในพื้นที่สมุทรปราการ

หมายเลข	เพศ	อายุ	สมรส	จำนวนปี	บ้านเกิด	อาชีพ	รายได้ต่อวัน
1	M	33	Married	2	Kampong Cham (moved to Banteay Meanchey)	Nail Factory	260
2	F	34		2	Banteay Meanchey	Nail Factory	280
3	M	47	Married	2	Phnom Penh (moved to Poi Pet)	Nail Factory	280
4	F	40		2	Poit Pet	Nail Factory	280
5	F	35	Married	8-9 years	Poit Pet	Kodang	0
6	M	25	Married	8	Pursat	Cassava powder fac	700
7	M	23	Single	1.5	Kampong Thom	Steel Factory	500

						Internet	
8	M	25	Single	over 10	Siem Reap	Café	300
9	M	18	Single	1/2 year	Battambang	Unemployed	0
10	M	20	Single	1	Battambang	Sell Chicken	230
11	M	45	Married	2	Preyveng	Kodang	50-200
12	F	35		2	Preyveng	Kodang	50-200
13	F	17	Single	12	Banteay Meanchey	Unemployed	0
14	M	30	Divorced	2	Battambang	sell in Market	400
15	F	28	Married	2	Banteay Meanchey	CW	250-300
16	F	44	Married	5- 6years	Pursat	Kodang	200
17	F	34	Married	over 10	Kampong Thom	seaweed fac	300
18	F	34	Married	8	Banteay Meanchey	bread factory	300
19	F	25	single	3 months	Battambang	bread factory	300

20	F	19	Single	2 months	Battambang	Kodang	220-250
21	F	42	Married	2months	Banteay Meanchey	Domestic worker	4000/month (free food and housing)
22	F	38	Single	5 months	Battambang	Bread Factory	300
23	F	26	Single	2months	Battambang	Bread Factory	300
24	F	35	Married	over 10	Battambang	Housewife	0
25	F	50	Married	over 10	Kampong Thom	Kodang	80-150

โดยสามารถจำแนกตามแผนภาพแสดงถึงลักษณะพื้นที่ต้นทางการอพยพ ดังนี้

ส่วนข้อมูลแรงงานข้ามชาติ ชาวพม่าในพื้นที่ที่เกิดสามารถจำแนกตามตารางได้ดังตาราง 3.4.2

หมายเลข	เพศ	อายุ	จำนวนปี	บ้านเกิด	อาชีพ	รายได้ต่อวัน
1	F	41	7	Maylamaeng	Waitress	7000/M
2	M	30	9	Ye	Curtain Shop	9000/M
3	M	22	6	Maylamaeng	Curtain Shop	8000/M

4	M	22	6	Dawei	Gas Store	9500/M
5	M	29	8	Dawei	Waiter	12000/M
6	F	28	4	Maylamaeng	Domestic Worker	7800/M
7	F	33	18	Maylamaeng	Shoe Seller	7000
8	F	27	4	Dawei	คนลวก ถ้วยเตี้ย	9000
9	M	24	8	Rakhine	แร่ปลา/ ประมง	4000
10	M	29	3	Yangoon	ร้านทำกรอบ รูป	9500
11	M	31	11	Ye	ช่างเบาะ	13000
12	F	35	35	Kachin	ร้านข้าวต้ม	10000
13	M	30	5	Dawei	บริษัทรับจด ทะเบียน	10000
14	M	40	25	Maylameng	แร่ปลา / ประมง	10000

15	M	42	15	Ramo	ช่างเย็บ ผ้าม่าน	9000
16	F	28	8	Maylameng	พนักงานเสิร์ฟ	8500
17	M	39	9	Dawei	ประมง	7200
18	F	23	2	Bawramaii	ชงน้ำร้อนเครื่อง ดื่ม	4000
19	F	29	6	Kaw Thong	แม่บ้าน	7000
20	F	19	9	Maylameng	พนักงานล้าง รถ	5000

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลพิจารณาตามหลักชาติพันธุ์วิทยาหลากหลายนาม เป็นการกระทำโดยการเปรียบเทียบสองลักษณะคือ การวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะและลักษณะทั่วไปที่เกิดขึ้นภายในและระหว่างสองพื้นที่ โดยเป็นการวิเคราะห์เชิงอุปนัยจากกรณีเฉพาะเพื่อสร้างข้อสรุปที่มีลักษณะทั่วไป ระหว่างพื้นที่

3.4.1 แนวทางการสร้างข้อสรุปเฉพาะ

การสร้างข้อสรุปเฉพาะเกิดขึ้นผ่านการพิจารณาเงื่อนไขภายในของพื้นที่นั้น และความสัมพันธ์ของแรงงานข้ามชาติที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้นโดยทั้งนี้การวิเคราะห์ที่เกิดขึ้นเพื่อสร้างลักษณะเฉพาะ โดยวิเคราะห์ผ่านแง่มุมดังต่อไปนี้

1. ลักษณะพื้นหลังทางเศรษฐกิจสังคมของแรงงานข้ามชาติ เพื่ออธิบายโลกทัศน์และความคาดหวังในการใช้ชีวิตที่ประเทศต้นทาง
2. ภูมิศาสตร์ หรือพื้นที่ทางสังคมในการกำหนดความสัมพันธ์การผลิตและกลไกการให้ความหมายของแรงงานข้ามชาติกับผู้ประกอบการชาวไทย
3. เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ ค่าจ้าง การส่งเงินกลับและความคาดหวังในอนาคต
4. ความเปราะบางในชีวิตความไม่มั่นคงและการต่อสู้ในชีวิตประจำวันโดยจำแนกในลักษณะเฉพาะปัจเจกชนและการต่อสู้แบบรวมหมู่

3.4.2 แนวทางการสร้างข้อสรุปที่มีลักษณะทั่วไป

1. วิเคราะห์ลักษณะทั่วไปผ่านความเปราะบางในชีวิตของผู้ใช้แรงงานที่มีผ่านกระบวนการสะสมทุนแบบเสรีนิยมใหม่ บนฐานสมมติฐานของการวิจัยสามลักษณะที่ว่า แรงงานข้ามชาติเผชิญเงื่อนไขความเปราะบางวามลักษณะคือ การถูกทำให้มีความคล้ายกันในฐานะสินค้า ความเหลื่อมล้ำ ความเป็นปัจเจกชนเข้มข้น และถูกกันออกจากพื้นที่ทางสังคมหลัก
2. วิเคราะห์ลักษณะทั่วไป ผ่านระบบชุมชนจิตกรรมในการสร้างสำนึกร่วมของกระบวนการสร้างความทรงจำร่วมของแต่ละพื้นที่ ผ่านสำนึกชะตากรรมร่วมที่ก้าวผ่านประเด็นทางชาติพันธุ์

3. ลักษณะการต่อสู้ที่แม้ส่วนหนึ่งจะปรากฏขึ้นมาในลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่และกลุ่มทางชาติพันธุ์แต่การศึกษามุ่งเน้นวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปที่ปรากฏในฐานะ ชนชั้นแรงงานเสี่ยง (Precariat) กลุ่มผู้ใช้แรงงานที่ปรากฏในสังคมเสรีนิยมใหม่ซึ่งมีหน้าแบกรับความเสี่ยงในการผลิต และผลิตซ้ำแก่ชนชั้นนายทุน ในประเด็นนี้จึงจะพิจารณาแรงงานเสี่ยงในฐานะภาพสะท้อนลักษณะทั่วไปที่ปรากฏในเงื่อนไขการใช้ชีวิตและการต่อสู้ของแรงงานข้ามชาติระหว่างสองพื้นที่

บทที่ 4 แรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชา ในสมุทรปราการ

4.1 บทนำ

ในบทนี้จะแสดงถึงเงื่อนไขชีวิตประจำวันของแรงงานข้ามชาติในพื้นที่สมุทรปราการ โดยพิจารณาการเปลี่ยนผ่านของระบบทุนนิยมโลกซึ่งส่งผลต่อโครงสร้างอำนาจภายในเมืองสมุทรปราการ อันก่อให้เกิดความเปราะบางและการต่อสู้ของแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาในพื้นที่สมุทรปราการ โดยมีลำดับการนำเสนอคือ ส่วนที่หนึ่งพิจารณา ภูมิรัฐศาสตร์ของพื้นที่สมุทรปราการอันกำหนดโครงสร้างชนชั้นภายในเมืองและความสัมพันธ์กับแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาในฐานะแรงงานเสี่ยง ส่วนที่สองจะพิจารณาถึงเงื่อนไขประเทศต้นทาง ของผู้ใช้แรงงานข้ามชาติที่ประเทศกัมพูชาโดยฉายภาพให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในมิติทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของผู้อพยพ ส่วนที่สามพิจารณาถึงความเปราะบางในชีวิตการทำงานของผู้ใช้แรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาในสมุทรปราการ และส่วนที่สี่นำเสนอในประเด็นความขัดแย้งและการต่อสู้ของแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาที่ปรากฏในพื้นที่เมืองสมุทรปราการ

การศึกษาวัยจั๊วพื้นที่สมุทรปราการ เทศบาลลำโรงเหนือ และพื้นที่ชุมชนใกล้เคียงได้แสดงให้เห็นลักษณะสำคัญของผู้ใช้แรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาอันเป็นผลจากกระบวนการสะสมทุนแบบเสรีนิยมใหม่ ประการแรก คือ การใช้ชีวิตแบบกระจัดกระจายและขาดการรวมตัว ลักษณะที่สองคือการแข่งขันภายในชุมชน อันเกี่ยวพันกับลักษณะที่สามคือการถูกแยกขาดจากพื้นที่หลักของเมืองแม้ประชากรชาวกัมพูชาจะมีปริมาณเยอะในกำลังแรงงานของพื้นที่ลำโรงก็ตาม ลักษณะนี้ นำสู่ความเปราะบางและไม่สามารถกำหนดอนาคตตนเองได้ แต่ในสภาพนี้มีใช้หมายความว่าแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาจำเป็นต้องแรงงานเสี่ยงที่จำนนอย่างไม่มีเงื่อนไขการต่อสู้และต่อรองเกิดขึ้นในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ภายใต้การพยายามควบคุมผ่านความสัมพันธ์เชิงอำนาจในพื้นที่เมืองซึ่งไม่สามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเมื่อการสะสมทุนเผชิญกับวิกฤตการณ์ต่างๆ

4.2 ภูมิรัฐศาสตร์สมุทรปราการ

4.2.1 พัฒนาการผลิตในสมุทรปราการ

David Harvey (2006) ได้พิจารณาเงื่อนไขสำคัญของการจัดความสัมพันธ์เชิงอำนาจในพื้นที่เมืองว่าเกิดจากกระบวนการสะสมทุน และการสร้างพื้นที่เพื่อตอบสนองกระบวนการทำให้เป็นสินค้าและการแบ่งงานกันทำที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมือง ซึ่งพื้นที่เมืองมีบทบาทสำคัญในการผลิตและผลิตซ้ำ โดยเฉพาะเมือง

อุตสาหกรรมดั่งกรณีศึกษา สมุทรปราการ ทั้งนี้สมุทรปราการเป็นพื้นที่สำคัญที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อรองรับกระบวนการกระจายตัวของอุตสาหกรรมนับจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 โดยเน้นการขยายตัวอุตสาหกรรมเพื่อเปลี่ยนผ่านจากอุตสาหกรรม เพื่อทดแทนการนำเข้าสู่การเป็นอุตสาหกรรมที่เน้นการส่งออก ดังนั้นสมุทรปราการจึงเปลี่ยนผ่านจากการเป็นพื้นที่ต่อเนื่องอุตสาหกรรมเกษตร เช่น ฟาร์มปศุสัตว์ขนาดกลาง โรงสีข้าว สู่การเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมหนักเพื่อเน้นการส่งออก ถนนปู่เจ้าสมิงพรายซึ่งเป็นถนนที่เชื่อมจากถนนสุขุมวิท สู่ท่าหน้าพระประแดงกลายเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมสำคัญที่รองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมหนัก

ย่างเข้าสู่ทศวรรษ 2540 วิฤติเศรษฐกิจการเงินในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่งผลโดยอ้อมต่อการปรับตัวของพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ แม้ว่าเงื่อนไขการจ้างในสมุทรปราการจะเป็นการจ้างแรงงานกึ่งทักษะโดยมีค่าตอบแทนต่ำเป็นกำลังผลิตสำคัญ แต่ช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาของการขยายตัวในสังคมอุตสาหกรรมที่เน้นการส่งออกนำสู่การนำเข้าแรงงานอพยพจากพื้นที่ชนบทอันนำสู่ความสัมพันธ์ของตลาดแรงงานระหว่างสองพื้นที่ ทั้งนี้คำอธิบายการอพยพตามแนวนีโอคลาสสิกได้อธิบายถึงมูลเหตุสำคัญของการอพยพย้ายถิ่นด้วยเงื่อนไข “แรงงานส่วนเพิ่ม” ในพื้นที่ประเทศปลายทาง อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกของ ชัยธรรมย์ (2555) ได้ชี้ให้เห็นถึงปรากฏการณ์อันวิวัฒนาการของเมือง ซึ่งชี้ให้เห็นถึงกลไกการดูดซับของตลาดแรงงานที่ทำให้ แรงงานส่วนเพิ่มไม่เข้าใกล้ศูนย์ ด้านหนึ่งสะท้อนกลไกการขูดรีดซึ่งเกิดขึ้นในหมู่ผู้อพยพ และสมุทรปราการก็ได้ฉายภาพสำคัญของกลไกการดูดซับแรงงานนับแต่การปรับตัวหลังวิฤติเศรษฐกิจปี 2540 ซึ่งก่อให้เกิดพื้นที่อุตสาหกรรมปิดร้าง และนำสู่การย้ายฐานการผลิตสู่พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสูง ที่บางพลีตามถนนบางนาตราด อย่างไรก็ตาม พื้นที่อำเภอเมืองสมุทรปราการและใกล้เคียง ก็ยังมีใช้ภาพสะท้อนของ “อุตสาหกรรมชาลง” ในทางตรงกันข้ามได้เกิดการปรับตัวของระบบ อุตสาหกรรมเหมาช่วง ตามห้องแถว เพื่อตอบสนองต่อความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ บนห่วงโซ่อุปทาน โดยเป็นการผลิตที่ใช้แรงงานเข้มข้น สวนทางกับพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสูงซึ่งเป็นการผลิตที่ใช้ทุนเข้มข้น

นอกจากการผลิตในโรงงานเหมาช่วงแล้ว สมุทรปราการยังเป็นพื้นที่รองรับส่วนเกินเชิงปริมาณจากใจกลางกรุงเทพมหานคร ด้วยเหตุของการเป็นจังหวัดในเขตปริมณฑลที่ใกล้กับกรุงเทพฯมากที่สุด สมุทรปราการได้รองรับพื้นที่บ้านจัดสรรสำหรับชนชั้นกลางชานเมือง การขยายของรถไฟฟ้าส่วนต่อขยายอ่อนนุช-แบริ่ง ถนนวงแหวนรอบนอก และสะพานแขวนขนาดใหญ่เป็นการจัดความสัมพันธ์ เชิงพื้นที่แก่

เมืองสมุทรปราการใหม่ให้กลายเป็น เกาะอุตสาหกรรม ที่ถูกโอบล้อมด้วยพื้นที่กรุงเทพมหานครชั้นใน โดยเชื่อมด้วยระบบขนส่งที่ทันสมัยที่สุดในประเทศ แต่การรองรับการผลิตภาคบริการในพื้นที่ใจกลาง กรุงเทพมหานคร จำเป็นต้องใช้การผลิตแรงงานเข้มข้น ในภาคการผลิตก่อสร้างและอุตสาหกรรมเหมา ค่าแรง และเมื่อพิจารณาด้วยเงื่อนไขนี้ ทำให้อุตสาหกรรมจำเป็นต้องเรียกร่องแรงงานที่มีความยืดหยุ่นสูง โดยเฉพาะแรงงานข้ามชาติ อันเป็นผลให้สมุทรปราการเป็นปลายทางอพยพของแรงงานข้ามชาติจาก ประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งสามประเทศ ผ่านกระบวนการดูดซับแรงงาน การดูดซับแรงงานปริมาณมหาศาล ก่อให้เกิดความขัดแย้งในเมืองถูกรอบของการสะสมมูลค่าส่วนเกิน และด้วยเงื่อนไขนี้เองทำให้ การต่อสู้ในพื้นที่เมืองเป็นภาพที่เกิดขึ้นตลอดเวลา (Adams 2009)

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์เชิงอำนาจในพื้นที่เมืองสมุทรปราการ แม้จะเป็นที่ทราบดีว่าตระกูลอัสคเวม ซึ่งเติบโตขึ้นมาจากธุรกิจต่อเรือจะเป็นผู้กุมอำนาจหลักในการเมืองระดับท้องถิ่นของสมุทรปราการ แต่จากการปรับสภาพของพื้นที่การผลิต ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงอำนาจภายในพื้นที่เมืองสมุทรปราการ กลุ่มทางการเมืองระดับชาติเริ่มมีบทบาทสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง สอดรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานทางประชากรเมื่อแรงงานอพยพตามฤดูกาลเมื่อ สองทศวรรษก่อนได้มีการปรับตัวการเป็นคนจนเมืองในพื้นที่ และมีความผูกพันต่ออำนาจการเมืองท้องถิ่นน้อยลง อันทำให้เงื่อนไขการสถาปนาอำนาจของกลุ่มการเมือง ในสมุทรปราการผันสู่ความสามารถในการควบคุมแรงงานในพื้นที่ และด้วยเงื่อนไขการผลิตที่ใช้แรงงานเข้มข้นในพื้นที่ อำเภอเมือง และอำเภอพระประแดงส่งผลให้การควบคุมแรงงาน “ในฐานะสินค้า” จึงกลายเป็นกลไกสำคัญในการควบคุมฐานอำนาจในพื้นที่เมือง โดยจะพิจารณาได้จากตระกูลกิจการไฟฟ้าโรจน์ ซึ่งมีอิทธิพลในพื้นที่ลำโรงเหนือ ก็เป็นภาพสะท้อนในการควบคุมย่านธุรกิจบริเวณห้างสรรพสินค้า อิมพีเรียลลำโรง และตลาดลำโรงซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญในการวางเงื่อนไขชีวิตประจำวันของผู้ใช้แรงงาน

4.2.2 โครงสร้างตลาดแรงงาน และการแบ่งงานกันทำระหว่างเชื้อชาติบนพื้นที่สมุทรปราการ

ตามที่ได้พิจารณาไปในส่วนก่อนหน้านี้ สามารถแบ่งพื้นที่การผลิตของสมุทรปราการออกมาได้เป็นพื้นที่หลักคือ อุตสาหกรรมเทคโนโลยีสูงตามพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอำเภอบางพลี พื้นที่อุตสาหกรรมเหมาช่วงเขตอำเภอเมืองตำบลลำโรง และพื้นที่ที่อุตสาหกรรมต่อเนื่องประมงตามชายฝั่งเขตท่าเรือพระ

ประแดง และปากน้ำ ด้วยเงื่อนไขการผลิตที่แตกต่างกันนำสู่กลไกการควบคุมที่ต่างกัน และเป็นเงื่อนไขของ กลไกชาติพันธุ์เมืองในการควบคุมความสัมพันธ์การผลิตในแต่ละพื้นที่ (Charnock 2009, Ong 2010)

จากการศึกษาการแบ่งงานกันทำในพื้นที่สมุทรปราการระหว่างปี 2553-255 ได้ชี้ให้เห็นกลไก สำคัญอันมีลักษณะดังนี้

1. แรงงานชาติพันธุ์จากประเทศเมียนมาร์ พื้นที่ต่อเนื่องประมง เช่นการคัดสินค้าอาหารทางทะเล โรงงานห้องเย็น อาทิ กระเทียม มอญ พะโอ ทั้งนี้กลุ่มแรงงานชาวมอญ ในสมุทรปราการไม่มีความเกี่ยว กันกับชุมชนชาวมอญพระประแดงทั้งในแง่ชุมชนประมงจริง และชุมชนจินตกรรม
2. แรงงานชาวลาว และเวียดนาม มีกระจุกกระจายโดยมากแล้วเป็นผู้รับใช้ภายในบ้าน หรือทำงาน ร้านอาหาร ส่วนมากเป็นแรงงานสตรี
3. แรงงานชาวพม่า (ชาติพันธุ์พม่า) โดยมากมีเอกสารสิทธิ และทำงานในโรงงานเทคโนโลยีสูง ร่วมกับแรงงานไทย โดยบริษัทเหมาช่วง อย่างไรก็ตามสมุทรปราการเมื่อพิจารณาแล้วเป็นที่นิยมในหมู่ผู้ อพยพแรงงานข้ามชาติชาวมอญน้อยกว่าพื้นที่ มหาชัย หรือสมุทรสาคร
4. แรงงานชาวกัมพูชา อันเป็นแรงงานที่พิจารณาในงานวิจัยชิ้นนี้ โดยมากแล้วกระจายตัวใน อุตสาหกรรมขนาดเล็กขนาดกลาง โรงงานเหมาช่วง กิจการก่อสร้าง นอกจากนี้สำหรับสมุทรปราการ แรงงานชาวกัมพูชายังมีส่วนสำคัญในอุตสาหกรรมประมงในฐานะลูกเรือซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยง ภัยสูง และค่าตอบแทนต่ำ โดยในงานวิจัยชิ้นนี้จะพิจารณากลุ่มอาชีพกิจการก่อสร้าง และอุตสาหกรรม ขนาดย่อมเป็นหลักสำหรับกรณีศึกษา

การแบ่งงานกันทำตามเชื้อชาติที่พิจารณาในงานวิจัยชิ้นนี้ได้เป็นไปเพื่อการผลิตซ้ำกลุ่ม คำอธิบายแนว Primordialism (Smith 2000) ซึ่งได้ชี้ให้เห็นว่าแต่ละชาติพันธุ์มีคุณลักษณะที่แตกต่างกัน โดยกำเนิดอันส่งผลต่อวิถีชีวิตและความถนัดในการทำงานที่ต่างกัน ในทางตรงข้ามการวิเคราะห์โครงสร้าง การแบ่งงานกันทำตามเชื้อชาติชี้ให้เห็นถึงสองลักษณะของการสะสมทุนในพื้นที่เมือง ประการแรก คือ ประโยชน์ต่อการควบคุมของผู้ประกอบการที่สามารถวางเงื่อนไขการผลิตที่สะดวกและสามารถสื่อสารใน ลักษณะเดียวกัน รวมถึงการสร้างความแตกต่างระหว่างชาติพันธุ์ในพื้นที่ต่างๆเพื่อป้องกันการรวมตัวและ การสำนึกในผลประโยชน์ร่วม โดยให้การยึดโยงเกิดผ่านระบบอัตลักษณ์มากกว่าระบบชนชั้น และ ประการที่สอง คือ การแบ่งงานกันทำระหว่างเชื้อชาติสร้างผลดีแก่การสะสมทุน และการสร้างมูลค่า

ส่วนเกิน ด้วยกลไกการพัฒนาทุนมนุษย์ และชุมชนที่มีลักษณะเฉพาะในการผลิตซ้ำแรงงานต้นทุนต่ำ หรือระบบผู้ประกอบการรายเล็ก (Micro Entrepreneur) ที่สามารถจัดการสินค้าอุปโภคบริโภคราคาถูกแก่แรงงานข้ามชาติ (Skeldon 1990) หรือกระบวนการจัดหางานซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งกับลักษณะตลาดแรงงานที่มีความยืดหยุ่นสูง รวมถึงการเอื้อให้เกิดการสร้างเครือข่ายทางสังคมที่ลดแรงเสียดทานระหว่างผู้ประกอบการและผู้ใช้แรงงาน ซึ่งชัดเจนว่าการรวมตัวในชุมชนชาติพันธุ์เดียวกันนี้มีจำเป็นต้องให้ผลบวกแก่ผู้ใช้แรงงานเสมอไป บ่อยครั้งที่พวกเขาถูกจำกัดสิทธิ์เพื่อประโยชน์ของเชื้อชาติ และการเรียกร้องผลประโยชน์สำหรับตัวเอง ถูกสร้างให้เป็นเรื่องต้องห้าม เพราะอาจกระทบต่อภาพลักษณ์ของทั้งชุมชน

4.2.3 ภูมิรัฐศาสตร์และความสัมพันธ์เชิงอำนาจในพื้นที่กรณีศึกษา

ในกรณีศึกษาพื้นที่ชุมชนสำโรงเหนือ และคลองด่าน อันจัดเป็นชุมชนแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาที่ปรากฏชัดที่สุดในประเทศไทยหากไม่นับ ผู้ใช้แรงงานในนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่ภาคตะวันออก เขตเทศบาลตำบลสำโรงเหนือ นับเป็นชุมชนแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาที่มีขนาดใหญ่ และกระจายตัวอยู่ในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก งานก่อสร้าง ขณะทำงานประมงที่ผูกขาดโดยแรงงานชาวกัมพูชา เช่นกันนั้นอยู่ในพื้นที่เทศบาลเมืองปากน้ำซึ่งอยู่ห่างไกลออกไปประมาณ 10 กิโลเมตรและผู้ใช้แรงงานประมงไม่มีความเกี่ยวข้องกับชุมชนผู้ใช้แรงงานบริเวณสำโรงและคลองด่านอย่างมีนัยยะสำคัญ

เทศบาลสำโรงเหนือได้ปรับเปลี่ยนสู่การเป็น ศูนย์กลางของสมุทรปราการ แทนพื้นที่เทศบาลปากน้ำ นับจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5 ด้วยลักษณะการเป็นพื้นที่เชื่อมต่อกับระบบขนส่งทางน้ำ ท่าเรือน้ำลึกบริเวณพระประแดงถูกพัฒนาขึ้นมารองรับการขยายตัวของท่าเรือคลองเตย เพื่อตอบสนองต่อการผลิตเพื่อเน้นการส่งออก เทศบาลสำโรงเหนือจึงเป็นพื้นที่ซึ่งถูกขนานด้วยท่าเรือน้ำลึกขนาดใหญ่บริเวณพระประแดง และพื้นที่ศูนย์ธุรกิจของกรุงเทพมหานครซึ่งหากไปประมาณ 8 กิโลเมตร สำโรงกลายเป็นโรงงาน “ผลิตแรงงาน” (Sombūn, Sugihara et al. 2012) ชุมชนผู้ใช้แรงงานอพยพใช้สำโรงเป็นที่พักด้วยเหตุปัจจัยของการลดต้นทุนการผลิตซ้ำร่างกายของตนเอง นอกจากนี้พื้นที่สำโรงได้วางเงื่อนไขตอบสนองกระบวนการสะสมแบบยืดหยุ่น ผู้ใช้แรงงานสามารถโยกย้ายตัวเองสู่อุตสาหกรรมการผลิตไร้ทักษะที่หลากหลาย ดังที่งานวิจัยชิ้นนี้ได้แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้แรงงานชาวกัมพูชา มีการโยกย้ายงานบ่อยครั้ง และทุกครั้งที่ย้ายงานมักเป็นเงื่อนไขที่ไม่เกี่ยวข้องกับตัวเอง และจำนวนหนึ่งมาจากการเลิกกิจการ หรือปรับเปลี่ยนสภาพการจ้างงานเหมาค่าแรงแบบกะทันหัน

ในฐานะการเป็นแรงงานเสี่ยง ซึ่งถูกถ่ายโอนความเสี่ยงในระบบทุนนิยมจากผู้ประกอบการและ
 รับผิดชอบโดยผู้ใช้แรงงานเอง สำโรงในฐานะพื้นที่ที่กายภาพมรส่วนสำคัญที่ทำให้แรงงานข้ามชาติชาว
 กัมพูชาสามารถยอมรับเงื่อนไขความเสี่ยงต่างๆไว้ได้ (Standing 2011) เช่นเงื่อนไขความสะดวกในการ
 เดินทางทำให้พวกเขาสามารถทำงานอื่นๆเสริมได้ และด้วยลักษณะการอพยพเป็นครอบครัว สำโรงเป็น
 พื้นที่หนึ่งซึ่งมีลูกหลานชาวกัมพูชาประกอบอาชีพขอทาน การโดยสารโดยรถโดยสารประจำทางเข้าสู่ย่าน
 บันเทิงบริเวณถนน สุขุมวิท-อโศก ใช้เวลาไม่เกินสามสิบนาที ขณะที่พ่อ แม่ของพวกเขาประกอบอาชีพใน
 การเป็นคนงาน ขนข้าวสารบริเวณริมแม่น้ำฝั่งตรงข้ามกับพระประแดง ในแง่พื้นที่ที่กายภาพจึงเป็นเงื่อนไข
 สำคัญในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการและผู้ใช้แรงงาน ทั้งนี้พื้นที่ที่กายภาพแม้จะเป็น
 สนามของการปฏิสัมพันธ์ แต่ก็มิมีบทบาทสำคัญในการวางเงื่อนไขพื้นที่ทางสังคม ซึ่งจะพิจารณาต่อไปในส่วน
 ของเงื่อนไขการใช้ชีวิตของผู้ใช้แรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชา

4.3 เงื่อนไขประเทศต้นทางการอพยพ

การพิจารณาเงื่อนไขประเทศกัมพูชาในฐานะพื้นที่ต้นทางการอพยพจำเป็นต้องพิจารณา จาก
 ลักษณะสามลักษณะคือ 1. เงื่อนไขพัฒนาการเศรษฐกิจการเมืองของกัมพูชา และโครงสร้างทางชนชั้น 2.
 ลักษณะภูมิหลังทางเศรษฐกิจสังคมของผู้อพยพ 3. แนวโน้มพัฒนาการเศรษฐกิจของกัมพูชาที่เกี่ยวข้องกับ
 ผู้อพยพ ทั้งนี้ลักษณะโดยทั่วไปจะพบว่าแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาในพื้นที่สมุทรปราการโดยมากมีภูมิ
 หลังจากพื้นที่ที่มีฐานะเศรษฐกิจสังคมที่มีความเสี่ยงสูงในประเทศต้นทาง ทั้งนี้จากการวิจัยพบว่ากลุ่ม
 แรงงานชาวกัมพูชามีความผูกพันกับประเทศต้นทางสูงกว่าโดยเปรียบเทียบกับแรงงานชาติพันธุ์อื่น

4.3.1 เงื่อนไขพัฒนาการเศรษฐกิจการเมืองของกัมพูชาและโครงสร้างชนชั้นทางเศรษฐกิจ

ประเทศกัมพูชามีลักษณะภูมิศาสตร์กายภาพเป็นพื้นที่ราบ โดยมี 'โตนเลสาบ' เป็นแหล่งน้ำจืด
 ขนาดใหญ่อยู่กลางประเทศ ด้วยลักษณะภูมิศาสตร์ที่อุดมสมบูรณ์ และตั้งอยู่ระหว่างแหล่งอารยธรรม
 อินเดียและจีน ทำให้พื้นที่ดังกล่าวพัฒนาอารยธรรมฮินดูพราหมณ์ขึ้นมาในช่วงพุทธศตวรรษ 16-17 และ
 ทำให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นที่ปรารถนาของอาณาจักรข้างเคียง รับจากพุทธศตวรรษ 20 เป็นต้นมาพื้นที่
 ดังกล่าวก็ผลัดจากการยึดครองโดยอำนาจจากพื้นที่ข้างเคียง เช่นอาณาจักรอยุธยา หรือ เวียดนาม อย่างไร
 ก็ดี การปรับเปลี่ยนอำนาจการควบคุมมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนค่อนข้างจำกัดหากพิจารณา
 ลักษณะภูมิรัฐศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ เป็นตัวแบบ "มาเดลา" การทำสงครามระหว่างรัฐศักดิ
 นาต่างหากที่เป็นตัวส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากลำบากแก่ประชาชนทั่วไปมากกว่าการถูกยึดครองโดย

“เจ้า” ต่างชาติ กัมพูชาถูกดึงเข้าสู่ระบบทุนนิยมโลกผ่านการเติบโตของทุนพาณิชย์นำโดยอังกฤษ กรอบมโนทัศน์ว่าด้วยรัฐสมัยใหม่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแห่งสยามได้เป็นผู้ริเริ่มการปรับพื้นที่เข้าสู่ระบบรัฐสมัยใหม่และหลังจากทำการล่าอาณานิคมตนเองในพื้นที่รัฐศักดินาเดิม อย่าง ปัตตาเวีย และล้านนา สยามเริ่มกระทำตนเป็นจักรวรรดิในภูมิภาคนี้ และก่อกรณีพิพาทกับฝรั่งเศส ด้วยกรอบมโนทัศน์แบบรัฐสมัยใหม่และเป็นการทำสงครามสมัยใหม่เพื่ออ้างสิทธิ์เหนือ กัมพูชา ความพ่ายแพ้ของสยาม ผนวกกับเงื่อนไขการเมืองระหว่างประเทศ ส่งผลให้กัมพูชาเป็นรัฐในอารักขาของฝรั่งเศสในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 (Chandler 2007)

ปัญหาการเมืองภายในส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศกัมพูชา เช่นเดียวกันกับอาณานิคมของฝรั่งเศสทั่วไปโครงสร้างพื้นฐานของกัมพูชามีได้รับการพัฒนาเมื่อเปรียบเทียบกับอาณานิคมของอังกฤษ ด้วยการเป็นต้นแบบระบบราชการรวมศูนย์ ชนชั้นนำในกัมพูชาได้รับการศึกษาชั้นสูงจากฝรั่งเศสและมีทัศนคติที่ไม่ได้เป็นลบต่อประเทศเจ้าอาณานิคม การได้มาซึ่งเอกราชของกัมพูชามีได้มีความขัดแย้งและการต่อสู้ที่แหลมคมหากเปรียบเทียบกับเวียดนาม ในอีกด้านหนึ่งอาจกล่าวได้ว่ากัมพูชาได้รับผลพลอยได้จากความพ่ายแพ้ของฝรั่งเศสต่อเวียดนาม และความเสื่อมถอยของลัทธิจักรวรรดินิยมก่อนจะนำสู่การเป็นประเทศกันชนในช่วงสงครามเย็นระหว่างค่ายเสรีนิยมและสังคมนิยมในช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ยี่สิบ (Rowley 2005)

ขณะที่กัมพูชามีความผูกติดกับโครงสร้างเศรษฐกิจโลกมากขึ้น แต่มาตรฐานโดยรวมของชีวิตประชาชนส่วนมากซึ่งอยู่ในพื้นที่ชนบทกลับมีชีวิตที่ไม่แตกต่างจากช่วงสองศตวรรษก่อนเท่าใดนักมีเพียงชนชั้นสูงในพนมเปญเพียงไม่กี่ตระกูลที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาและเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศร่วมกับเงื่อนไขการแย่งชิงอำนาจนับแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งสามารถพิจารณาได้เป็นห้าช่วงคือ 1. ยุคราชอาณาจักรกัมพูชา ปกครองโดยระบอบรัฐสภาโดยมีกษัตริย์เป็นประมุขนำโดย พระเจ้านโรดมสีหนุ เป็นตัวแสดงหลักทางการเมือง 2. ยุคสาธารณรัฐกัมพูชา รัฐบาลลอนนอลได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาเพื่อดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ในภูมิภาค 3. ยุคประชาธิปไตยกัมพูชา เป็นช่วงระยะสี่ปีของการครองอำนาจและฆ่าล้างเผ่าพันธุ์โดยรัฐบาลเขมรแดง 4. สาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา กัมพูชาหลังเวียดนามเข้ายึดครองและผลักดันเฮง สัมรินขึ้นเป็นผู้นำ 5. ราชาอาณาจักรกัมพูชา รัฐสภาโดยมีกษัตริย์ได้รับรัฐธรรมนูญบทบาทสถาบันกษัตริย์ของสมเด็จพระเจ้านโรดมรณฤทธิ์ ถูกจำกัดและควบคุมโดยฮุนเซน ตั้งแต่ปี 1993 ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนผ่านโครงสร้างทางการเมืองถึงสี่ครั้งในรอบเพียงครึ่ง

ศตวรรษ อันส่งผลโดยตรงต่อสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนชาวกัมพูชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงเวลาการปกครองของเขมรแดงที่ทำให้การพัฒนาทั้งหมดของประเทศกัมพูชาหยุดนิ่งและนับถอยหลังไปช่วงก่อนปฏิวัติอุตสาหกรรม (Un and Ledgerwood 2003)

ขณะที่เงินรายได้หลักของประเทศนับจากทศวรรษ 1970 มาจากการบริจาคจากต่างประเทศ อุตสาหกรรมเกษตรไม่เพียงพอต่อการส่งออก ขณะที่ระบบอุตสาหกรรมไม่ได้รับการพัฒนาและผูกขาดโดยรัฐ กระทั่งปลาย ทศวรรษ 1990 จึงเปิดให้มีการลงทุนโดยนักลงทุนต่างชาติ ทั้งนี้ นอกจากเงินบริจาคจากต่างประเทศแล้ว รายได้สำคัญของประเทศนับจากทศวรรษ 1990 มาจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบ่อนคาสิโนขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตาม ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในภาคเกษตรกรรมยังชีพ โดยมีส่วนน้อยที่เข้าสู่เกษตรกรรมเชิงพาณิชย์เต็มรูปแบบ ด้วยปัญหาสำคัญจากระบบชลประทานและลักษณะทางกายภาพทำให้ปัญหาอุทกภัยเป็นปัญหาหลักของเกษตรกรในพื้นที่ชนบท (Hughes 2006)

ประชาชนส่วนใหญ่ในกัมพูชามีความทรงจำร่วมกับเหตุการณ์ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ซึ่งนำโดยรัฐบาลเขมรแดงช่วงครึ่งหลังของทศวรรษ 1970 ด้วยความทรงจำอันย่ำแย่กับการสังหารหมู่ประชาชนชาวกัมพูชา กว่า 2 ล้านคน ความบอบช้ำถูกผลิตต่อเนื่องจากการทำสงครามกลางเมือง สมเด็จพระเจ้านโรดมสีหนุเสด็จสิ้นผู้นำคนสำคัญที่มีส่วนสำคัญในการยุติความขัดแย้ง ขณะที่สมเด็จพระนโรดมสีหนุเสด็จจะสนับสนุนรัฐบาลเขมรแดงและดำรงตำแหน่งประมุขแห่งรัฐในช่วงเวลาดังกล่าว จึงไม่ใช่เรื่องน่าแปลกใจที่ความนิยมของสีหนุเสด็จจะมีมากขึ้น แม้เขาจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลเวียดนามซึ่งคนกัมพูชาไม่ทัศนคติที่ไม่ดีเท่าไรนัก (Chandler 2004)

การดำเนินนโยบายเปิดเสรีทางเศรษฐกิจของสีหนุเสด็จทำให้ คนกัมพูชามีโอกาสในการเข้าสู่ระบบทุนนิยมมากขึ้น แต่เช่นเดียวกันกับเมืองทั่วไปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พนมเปญเมืองหลวงกลายเป็นนครที่มีขนาดใหญ่กว่าเมืองเจริญอันดับสองหลายเท่า โครงสร้างระบบอุปถัมภ์และการผูกขาดของชนชั้นนำทำให้ คนกัมพูชาที่มีการศึกษาระดับสูงจากต่างประเทศเลือกที่จะไม่กลับประเทศตนเอง ปัญหาสมองไหลกลายเป็นปัญหาหลักในการพัฒนาประเทศ พร้อมกันนั้นโอกาสการเข้าไปทำงานในเมืองหลวงหรือเมืองท่องเที่ยวอื่นสำหรับประชากรที่มีฐานะเศรษฐกิจและสังคมระดับกลางก็มีไม่ใช่ว่าจะง่ายนัก เฉพาะผู้ที่มีเครือข่ายหรือญาติในเมืองหลวงจะสามารถหาช่องทางในกรุงพนมเปญได้ แต่ในอีกด้านหนึ่งพนมเปญก็ได้รับรองรับกำลังแรงงานไว้อย่างมหาศาล อันหมายความว่า การเข้าไปทำงานในพนมเปญอาจมีไม่ตัวเลือกในการยกระดับฐานะสำหรับแรงงานที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมระดับล่างจากพื้นที่ชนบท เมื่อพิจารณาตาม

ลักษณะทางภูมิศาสตร์กายภาพซึ่งถูกโอบล้อมโดยรัฐไทยทางตะวันตกและตะวันตกเฉียงเหนือ การอพยพข้ามพรมแดนสู่พื้นที่เมืองชายแดนของไทยที่กำลังเติบโตเนื่องด้วยการพัฒนาของรัฐตามแนวทางเสรีนิยมใหม่ จึงเป็นตัวเลือกที่เหมาะสมสำหรับพวกเขา (Un and Ledgerwood 2003)

4.3.2 กัมพูชาในฐานะชุมชนจินตกรรม

ขณะที่ปัญญาชนอนุรักษ์นิยมของไทย อย่าง คึกฤทธิ์ ปราโมทย์ พยายามสร้างความแตกต่างระหว่างอาณาจักรขอมโบราณและประเทศกัมพูชาในปัจจุบันเพื่อแสดงให้เห็นว่า อาณาจักรขอมโบราณที่ยิ่งใหญ่ไม่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประเทศกัมพูชา ประเทศยากจนและด้อยกว่ารัฐไทยทุกมิติในปัจจุบัน ชำงตันเป็นตัวอย่างกลไกการสร้างความเป็นอื่นของรัฐไทยและการผลิตซ้ำชุมชนจินตกรรม ในด้านกัมพูชาเอง สยามคือผู้กดขี่ที่โหดร้าย มุ่งเอาเปรียบ เช่นเดียวกับ เวียดนามและจีน ความเชื่อข้างต้นถูกผลิตซ้ำและเห็นชัดเจนมากกว่าประวัติศาสตร์โบราณ หากแต่เป็นประวัติศาสตร์ร่วมสมัยและความบอบซ้ำทางสงครามที่เกิดขึ้นแก่ผู้คนรุ่นปัจจุบัน

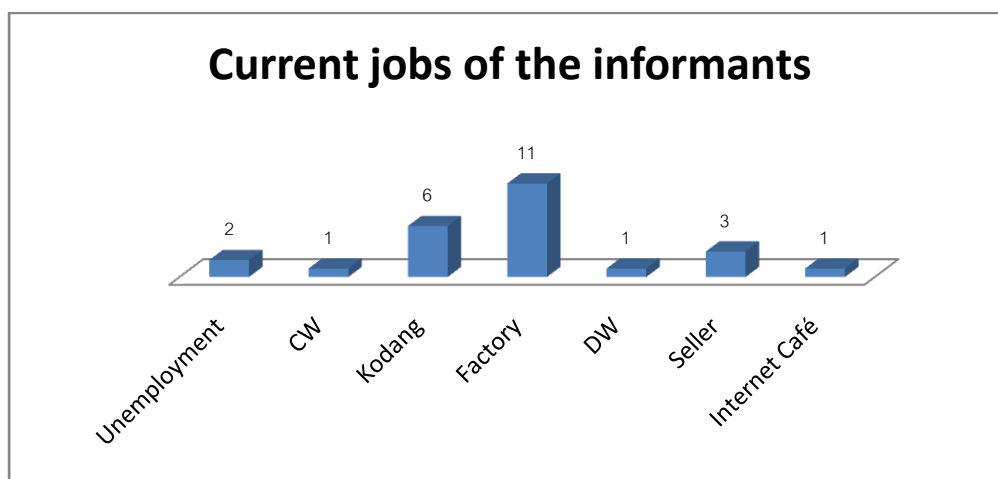
คนกัมพูชาบอบซ้ำกับสงครามและความขัดแย้ง ด้วยรูปธรรมคือผู้เสียชีวิตกว่า 2 ล้านคนในช่วงเวลาไม่กี่ปี แม้สุนเซ็นจะไม่ใช่อันตรายที่สุดแต่อย่างน้อย เขาคือผู้ที่ลอบฝันร้ายอย่างยุคสมัยพอลพต ขณะที่รัฐไทยถูกสร้างขึ้นมาจากศัตรูเทียมในชุมชนจินตกรรมอย่างพม่าในประวัติศาสตร์รัฐศักดินาโบราณ ตัวตนของคนกัมพูชาถูกสร้างขึ้นมาจากความกลัวและเกลียด ทั้งประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศมหาอำนาจ และกลุ่มการเมืองชาติเดียวกัน ประเทศกัมพูชาเป็นประเทศเล็กที่วางอยู่บนเงื่อนไขของความเกลียดชัง ที่ถูกสร้างขึ้นมาจากชนชั้นปกครอง แต่ผลบวกสำคัญที่สุดสำหรับคนกัมพูชาคือพวกเขาจะไม่มีทางสนับสนุนระบบการเมืองอื่นใดเว้นจากประชาธิปไตยตัวแทน การรัฐประหารในกัมพูชานอกจากจะเป็นไปได้ยากในทางเทคนิคซึ่ง สุนเซ็นเป็นผู้ควบคุมองค์กำลังสำคัญทั้งหมด ในแง่อุดมการณ์ก็เป็นเรื่องยากที่จะมีประชาชนให้การสนับสนุนการปกครองแบบ “ทางเลือก” ใดๆ (Chandler 2007)

“ชาตินิยม” อันเป็นแนวคิดพื้นฐานสมัยในโลกอารยะในยุคสมัยแห่งโลกาภิวัตน์ จึงถูกผลิตซ้ำในสังคมนการเมืองกัมพูชาอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในระดับล่างที่มีชีวิตที่เปราะบางและถูกรบงำโดยรัฐบาล อย่างไรก็ตามก็ชุมชนจินตกรรมเหล่านี้ไม่มีน้ำหนักเมื่อเทียบกับชีวิตประจำวันของพวกเขา ขณะที่ชนชั้นกลางหรือชนชั้นสูงมีตัวเลือกในการพัฒนาภาษาอังกฤษของตนเองและสอบชิงทุนศึกษาต่อต่างประเทศและไม่กลับประเทศตนอีก ชนชั้นล่างมีตัวเลือกเดียวคือการอพยพเข้าสู่ประเทศไทยและละทิ้งอัตลักษณ์ทางจินตกรรมทั้งหมดสู่การเป็นแรงงานที่ยอมรับทุกเงื่อนไขในประเทศปลายทาง

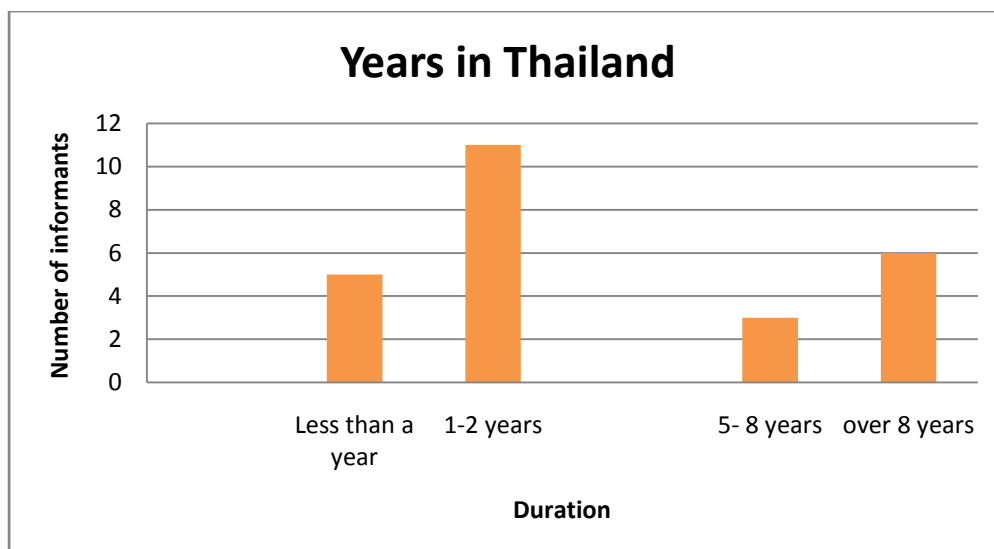
แรงงานชาวกัมพูชาส่วนมากมีเป้าหมายในการทำงานที่ประเทศไทยในระยะสั้น จำนวนหนึ่งสามารถไปกลับตามฤดูกาลทำนาได้ ด้วยเงื่อนไขพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ การคมนาคมที่สะดวก และนโยบายความร่วมมือระหว่างประเทศ การอยู่ที่ประเทศจึงถูกกำหนดเป็นสถานะชั่วคราว และ "เป็นบ้านเมืองอื่น" สำหรับเขาเสมอ แม้จะมีข้อเท็จจริงว่าแรงงานจำนวนมากไม่สามารถเดินทางกลับบ้านเกิดได้ทุกปี แม้ว่าอยู่ประเทศไทยมากกว่าสิบปีแล้วก็ตาม "ภาพจินตกรรม" ว่าด้วยการกลับบ้านเมื่อไรก็ได้ กลายเป็น ชุมชนจินตกรรมที่ทำให้พวกเขาห่างไกลจากสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน

4.4 เงื่อนไขชีวิตประจำวันของแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาในสมุทรปราการ

การพิจารณาเงื่อนไขในชีวิตประจำวันของแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาในพื้นที่สมุทรปราการได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยระเบียบวิธีวิจัยทางชาติพันธุ์วิทยา โดยสามารถอธิบายลักษณะพื้นฐานของความเป็นอยู่โดยพิจารณาผ่านกลุ่มอาชีพได้ดังนี้

จากตารางจะเห็นได้ว่าผู้ใช้แรงงานข้ามชาติ ประกอบอาชีพในโรงงานเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุด รองลงมาคือกลุ่มอาชีพที่รับจ้างแบกข้าวสารในโกดังข้าง ขณะทีกลุ่มอาชีพอื่น ๆ มีการกระจายตัวโดยมากแล้วเป็นภาพของลูกจ้างวิสาหกิจในครัวเรือน หรือ ธุรกิจขนาดย่อม นอกจากนี้จากภาพสะท้อนระยะเวลาที่อยู่ในประเทศไทยตามแผนภาพด้านล่าง

จากแผนภาพแสดงให้เห็นว่า แรงงานข้ามชาติดกรณีศึกษาในพื้นที่เทศบาลตำบลลำไทรเหนือ ส่วนมากแล้ว เป็นผู้อพยพรุ่นใหม่ปะปนกับผู้ที่อยู่อาศัยมานาน (มากกว่า 8 ปี) ขณะที่ผู้อาศัยที่ใช้ชีวิตในช่วงเวลาระดับกลาง 3-5 ปี มีไม่มากนักดังนั้นสามารถตีความได้ สองลักษณะคือ

1. ช่วงเวลาของการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนผ่านรุ่นของผู้อพยพ ทั้งนี้ แรงงานรุ่นหนุ่มสาวโดยมากมักจะทำงานในโรงงานที่มีลักษณะการจ้างงานที่มั่นคงกว่าโดยเปรียบเทียบ ขณะที่แรงงานที่อยู่อาศัยในพื้นที่มาเป็นเวลานานโดยมากทำงานในลักษณะการรับค่าจ้างวันต่อวันตาม ใกล้เคียง หรือการทำงานในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมซึ่งเป็นกิจการที่ต้องมีการสื่อสารระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคจึงต้องการผู้ที่สามารถสื่อสารหรือปฏิสัมพันธ์กับคนไทยได้

2. เป็นภาพสะท้อนแนวโน้มการปรับตัวสู่การจ้างงานแบบยืดหยุ่น เนื่องด้วย แรงงานรุ่นใหม่เข้าสู่ ตลาดแรงงานก็มีแนวโน้มที่จะอยู่ที่ประเทศระยะเวลาที่ไม่ยาวนานนัก โดยพวกเขาเชื่อมั่นว่าหากเขาได้ทำงานที่ มั่นคงในประเทศไทย ระยะเวลาไม่กี่ปี ก็จะสามารถทำให้พวกเขามีชีวิตที่ดีในกัมพูชาได้

แม้จะทราบว่ามีประเด็นสำคัญเมื่อพิจารณาถึงแรงงานกัมพูชาในพื้นที่ลำไทรคือการค้าประเวณี และธุรกิจขอทาน แต่ในงานวิจัยชิ้นนี้จะมุ่งฉายให้เห็นถึงลักษณะการประกอบอาชีพตามกลุ่มที่ปรากฏ เป็นหลักขณะที่ธุรกิจประเวณี และขอทานจะพิจารณาเป็นองค์ประกอบเสริม

4.4.1 กรณีศึกษา และความทรงจำทางสังคม

ในการยกกรณีศึกษาแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาในพื้นที่สมุทรปราการ ความทรงจำทางสังคมเป็น ประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาในกรณีศึกษาผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อฉายภาพให้เห็นความขัดแย้งและต่อสู้ใน

ชีวิตประจำวัน กรณีศึกษานี้เป็นภาพสะท้อนเงื่อนไขชีวิตปกติ ของแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชา ที่เผชิญกับความเปราะบาง และมีความหลากหลายในความคาดหวังต่อการใช้ชีวิตในสมุทรปราการ โดยพิจารณาผ่านกรณีศึกษา การบรรยายเรื่องราวของชีวิตโดยแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชา โดยชื่อที่ใช้เรียกทั้งหมดที่ปรากฏในงานวิจัยเป็นนามสมมติ

ซาลี

เมื่อพิจารณาแล้วซาลีมีได้มาจากครอบครัวที่ยากจนนัก เขาตัดสินใจอพยพมาสู่ประเทศไทยด้วยตัวเองของญาติ ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานที่ประเทศไทยมาก่อน ญาติของเขาอพยพมาพร้อมกับภรรยา พวกเขาทั้งคู่มีความสุขกับชีวิตเมืองไทย ญาติได้ทำการสัมภาษณ์ญาติของซาลีซึ่งพบว่าพวกเขาพอใจกับชีวิตเมืองไทยห้องเช่าของพวกเขาสะอาด และมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน คู่สามีภรรยาให้ข้อมูลแก่ซาลีว่าการใช้ชีวิตที่ตลาดหนามแดงไม่ลำบากนัก มีชุมชนชาวกัมพูชาตั้งถิ่นฐานอยู่ทำให้ไม่รู้สึกรำคาญบ้าน คุณภาพชีวิตของที่นี่โดยรวมดีกว่าการอยู่ที่กัมพูชาแน่นอน ยิ่งไปกว่านั้น หากซาลีได้ใบอนุญาตทำงาน และได้งานกะกลางวัน ชีวิตที่นี่นับเป็นสิ่งที่ครบถ้วนสมบูรณ์ เมื่อพิจารณาแล้วซาลีได้รับอิทธิพลจากการใช้ชีวิตแบบไทย และพยายามแต่งตัวให้ดูดีตามแบบฉบับวัยรุ่นไทย เขาไม่มีแผนการอพยพกลับประเทศในช่วงเวลานี้ แต่ก็คิดถึงบ้านและอิสระเมื่อครั้งอยู่ที่กัมพูชา การที่เขาเป็นลูกชายคนโตที่บ้าน เขามองว่าเมืองไทยเป็นที่ที่ดีสำหรับคนหนุ่มในการหาประสบการณ์เขาอยากให้น้องชายเขามีโอกาสได้มาทำงานที่เมืองไทย แต่สำหรับน้องสาวของเขา เขาคงไม่แนะนำที่นี้เสี่ยงเกินไปสำหรับผู้หญิง และผู้หญิงที่ได้มาทำงานที่เมืองไทยก็มักมีชื่อเสียงที่ไม่ดีเมื่อกลับบ้านเกิด

ปิ่น

สำหรับกรณีของปิ่น แรงงานสตรีชาวกัมพูชา การมาทำงานที่ประเทศไทยไม่ใช่ทางเลือกที่เธอตั้งใจไว้ตั้งแต่ที่แรก เธอเติบโตมากับยายของเธอซึ่งไม่สามารถสนับสนุนเงินสำหรับการศึกษาหรือกระทั่งการดำรงชีวิตพื้นฐานได้ การมาทำงานที่ประเทศไทยซึ่งมีเวลานอนแค่วันละสี่ชั่วโมง การทำงานเป็นกรรมกรแบกข้าวสารที่โกดังทำให้เธอทำงานเพื่อผลตอบแทนรายขึ้นจนกระทั่งทำงานไม่ไหวที่บ้านเจ้าของกิจการชาวไทยเพื่อสายจิ้น

ขณะนี้เธออายุสิบเจ็ดปีแล้ว แต่ยังปรารถนาที่จะได้รับการศึกษาเหมือนตอนที่เธออายุน้อยกว่านี้ เธอต้องออกจากโรงเรียนตั้งแต่อายุสิบสองปีเพื่อทำงานหนักขณะที่เด็กคนอื่นได้ศึกษาต่อในชั้นมัธยม แม้

การอยู่ที่ประเทศไทยจะเป็นการเปิดหูเปิดตาและรสนุกกับชีวิตวัยรุ่น แต่เธอยังคงปรารถนาที่จะกลับ
 กัมพูชาบ้านเกิดของเธอ ซึ่งเธอรู้สึกว่าเป็นบ้านที่แท้จริงของเธอ สำคัญที่สุดคือยายของเธอและเสรีภาพที่
 กัมพูชามีมากกว่าที่ประเทศไทย แม้ว่าเธอจะหาเงินที่เมืองไทยได้เป็นปริมาณหลายเท่าเมื่อเทียบกับที่
 กัมพูชาแต่ค่าใช้จ่ายของเธอก็สูงเช่นกัน โดยมากแล้วแต่ละเดือนเธอแทบไม่มีเงินเหลือเก็บ เธอให้ความเห็น
 ว่างานที่นี้หนักมากและหากต้องการพักผ่อนก็จำเป็นต้องใช้จ่าย อันเป็นสาเหตุให้เธอไม่เหลือเงินเก็บส่งกลับ
 ที่กัมพูชา เธอให้ความเห็นว่าหากมีงานอะไรก็ได้ให้เธอทำที่กัมพูชาและมีเงินค่าจ้างเพียงแค่อำรงชีพได้
 โดยไม่จำเป็นต้องเหลือเก็บเธอก็พร้อมที่จะกลับกัมพูชา อย่างน้อยก็ได้อยู่ที่บ้าน ทุกครั้งที่เธอใช้เงินที่
 ประเทศไทยเธอมักมีคำถามอยู่ในใจเสมอว่า อีกนานเท่าไรจะได้กลับกัมพูชาเสียที

สัตว์ตา

เมื่อเธอได้บอกพ่อแม่ของเธอว่าเธอกำลังจะถึงประเทศไทย พ่อแม่ของเธอได้บอกให้กลับบ้านซึ่ง
 เธอปฏิเสธ ซึ่งตอนนี้เธอคิดถึงบ้านมาก เหมือนกับแรงงานข้ามชาติรุ่นหนุ่มสาวคนอื่น เธอคิดถึงอิสระที่มีที่
 บ้านเกิด ทุกวันนี้ความปรารถนาเดียวของเธอคือการได้กลับบ้านเมื่อพิจารณาถึงการเดินทางมาประเทศ
 ไทย สำหรับเธอแล้วถือว่าดีกว่าแรงงานคนอื่นโดยเปรียบเทียบ การเดินทางปลอดภัยและราบรื่น แม้ว่าการ
 ทำงานที่เมืองไทยจะยากลำบากสำหรับเธอไม่กี่เดือนหลังจากที่ทำงานเมืองไทยเธอก็กลับบ้านเกิดได้ชวน
 น้องสาวและญาติอีกสองคนร่วมทำงานที่ประเทศไทย เมื่อถามถึงเหตุผลการตัดสินใจ

เธออธิบายว่าในครั้งแรกเธอไม่คิดที่จะกลับมาทำงานที่ประเทศไทยอีกแต่เมื่อนายจ้างเธอรู้ว่านายจ้างของเธอ
 จะไม่จ่ายเงินเดือนเดือนสุดท้ายเธอไม่มีทางเลือกที่ต้องกลับมาทำงาน เมื่อเธอถึงบ้านน้องสาวและญาติ
 ของเธอร้องขอให้เธอพามาเมืองไทยด้วย เพราะอย่างน้อยเธอก็ยังสามารถส่งเงินกลับมาให้ที่บ้านได้ และ
 ครั้งนี้เธอได้รับส่วนลดจากเอเยนต์ในการอำนวยความสะดวกด้านการเดินทางโดยคิดค่าใช้จ่ายอยู่ที่หัวละ
 2300 บาทต่างจากครั้งแรกที่เสียค่าใช้จ่าย 2500 บาท ตอนนี้ทั้งสี่คนอยู่อาศัยอยู่ที่ห้องเช่าของเจ้าอาบ้าน
 คนไทย ไม่มีชาวกัมพูชาอยู่ในบ้านเช่าแห่งนี้ เธอเล่าให้ฟังว่าเจ้าของห้องเคยคิดจะเลิกสัญญาเช่าหลายครั้ง
 ซึ่งเธอขอเวลาจนถึงเดือนตุลาคม แล้วจะกลับกัมพูชา

เว็อน

ก่อนที่จะมาอยู่ที่ประเทศไทย เว็อนทำงานถึงแปดปีในมาเลเซีย ชีวิตที่ผ่านมา เต็มไปด้วยความ
 ยากลำบากและต่อสู้ ชั่วหนึ่งปีครั้งแรกที่เขาทำงานที่มาเลเซียบางครั้งเขาได้อนหลับเพียงวันละชั่วโมง

โดยมีหน้าที่ตรวจการทำงานของเครื่องจักร หลังจากที่เข้าใจการทำงานของเครื่องจักรดีแล้ว เขาได้รับเลื่อนขั้นให้เป็นคนคุมคนงาน เช่นเดียวกันกับที่เมืองไทยแม้เขาจะเข้ามาหลังแรงงานรุ่นก่อนหน้าแต่ด้วยลักษณะช่างสังเกตของเขาทำให้เป็นคนคุมคนงานในตลาดแม้จะมีประสบการณ์น้อยกว่าก็ตาม โดยที่เขาใช้เวลาไม่กี่เดือนในการเรียนรู้ว่านายจ้างชาวไทยต้องการอะไรจากเขา และเขาก็เริ่มแนะนำให้เพื่อนร่วมงานทำตาม นายจ้างชอบเขามากในทางตรงข้ามเพื่อนร่วมงานไม่ชอบเขานัก เว้นให้ความสำคัญต่อการช่วยเหลือในชุมชน โดยคิดว่าเป็นเรื่องต่างตอบแทนกัน สำหรับแรงงานอพยพการได้รับความช่วยเหลือในช่วงแรกเป็นเรื่องสำคัญมากก่อนที่จะสามารถตั้งตัวในอาชีพได้

เว้นถือนี่ว่าเป็นนักศึกษาติดยคนหนึ่ง เขามักให้ความช่วยเหลือแก่แรงงานชาวกัมพูชาก่อนที่จะทำงานในตลาด เขาเคยทำงานที่ร้านขายของชำมาก่อน เช่นเดียวกับที่ทำงานอื่นๆเขาเป็นที่โปรดปรานของเจ้านาย มีครั้งหนึ่งซึ่งเขาต้องกลับบ้านไปทำธุระไม่กี่วัน ซึ่งเจ้านายตัดสินใจจ้าง คนงานพม่า และคนงานกัมพูชาเพิ่มอย่างละหนึ่งคน เมื่อเขากลับมานายจ้างตัดสินใจได้ชาวกัมพูชาออกเขาก่อนนายจ้างให้ไล่เขาออกแทนที่ชาวกัมพูชาคนนั้น สำหรับเขาแล้วการอยู่ที่ประเทศไทยก็เหมือนประเทศอื่น ปัญหาใหญ่ของที่นี่คือไม่มีโรงเรียนสำหรับลูกพวกเขา สำหรับพื้นที่ที่อยู่อาศัยหรือที่พักผ่อนหย่อนใจไม่ใช่ปัญหาใหญ่นัก เพราะมันก็ไม่มีเวลาจะไปที่ไหนอยู่แล้ว

โสพิ

โสพิตัดสินใจเข้าประเทศไทยตั้งแต่ยังเป็นวัยรุ่น ด้วยเหตุผลเช่นเดียวกันกับแรงงานคนอื่นคือการทำงานที่เมืองไทยได้ค่าตอบแทนที่ดีกว่าที่กัมพูชาเขาจึงอยากรู้ว่าสภาพการทำงานที่เมืองไทยเป็นอย่างไร หากเปรียบเทียบกับแรงงานคนอื่นแล้ว เขามาจากครอบครัวที่พื้นหลังดีกว่า ผู้อพยพทั่วไป ประสบการณ์แรกที่ไร้อ้อย เขามีช่วงเวลาที่ยากลำบากในการที่จะหาเงินให้ได้เท่าแรงงานคนอื่น แต่เมื่อได้ย้ายมาอยู่ที่สมุทรปราการนับว่าสภาพการทำงานดีขึ้นกว่าแต่ก่อน แต่สำหรับเขาแล้วการกลับบ้านยังเป็นสิ่งที่เขาคิดอยู่เสมอ โสพิมีประสบการณ์สำคัญในการเรียกร้องสิทธิของเขา ครั้งหนึ่งมีเพื่อนแรงงานชาวกัมพูชาประสบอุบัติเหตุในโรงงาน ในที่แรกเจ้าของกิจการปฏิเสธที่จะจ่ายเงินค่ารักษาพยาบาล จากนั้นเขาและเพื่อนรวมงานทำการรวมตัวประท้วงเรียกร้องการรักษพยาบาล เนื่องด้วยการรวมตัวประท้วงในที่สุดทางโรงงานจึงยินยอมรับผิดชอบค่ารักษาพยาบาล ในที่ทำงานนี้ผู้คุมงานคนไทยมักขู่ตะคอกเขาเมื่อทำอะไรผิดพลาด และเขาก็ไม่ได้ยอมเสมอไปบางครั้งก็นำสู่ความขัดแย้งและต่อสู้ เขาเคยถูกไล่ออกจากงานแต่สุดท้ายแล้ว

ในวันรุ่งขึ้นเขาก็มารับงานอีก บางที่เขาอาจไม่เป็นที่สำคัญมากเท่าที่ตัวเองคิด โสปีให้ความเห็นว่าสิ่งที่เขาเจอนั้นคงเป็นภาพฉายซ้ำสำหรับผู้อพยพรุ่นหนุ่มสาวในปัจจุบัน

อุ๋น

อุ๋นอาศัยอยู่ที่ประเทศไทยมากกว่าสิบปีแล้ว เธอเคยมีปัญหาทะเลาะเรื่องเต้านมและอาการก็แย่งลงทุกวัน เธอได้รายได้เพียงเล็กน้อยจากโกดังผลิตข้าวทำให้เธอกังวลเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพเธอมากขึ้น อย่างไรก็ตามก็จัดการเข้าถึงสิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้า สามสิบบาทรักษาทุกโรคซึ่งสามารถรักษาเธอจนหายได้ จากประสบการณ์ของเธอ เธอเห็นว่าระบบสาธารณสุขของไทยให้ประโยชน์แก่แรงงานข้ามชาติอย่างมาก

สำหรับการอยู่ในเมืองไทย บางครั้งเธอไม่ได้รู้สึกว่าจะอยู่ที่เมืองไทยอันเป็นเพราะเธอแวดล้อมด้วยชุมชนชาวกัมพูชา เธอเคยเป็นเถ้าแก่ หรือผู้ใหญ่ตามงานแต่งงานของผู้อพยพรุ่นหนุ่มสาว ซึ่งมีจำนวนมากที่พบรักและแต่งงานที่เมืองไทย งานแต่งงานทำแบบง่าย ๆ ตามประเพณีของกัมพูชา การมีส่วนร่วมกับชุมชนชาวกัมพูชาทำให้เธารู้สึกอบอุ่นเหมือนบ้าน อันเป็นเหตุให้เธอมีความตั้งใจในการอยู่ที่ประเทศไทยยาวนานกว่าผู้อพยพคนอื่น แต่การกลับบ้านก็ยังคงเป็นเป้าหมายหลักของเธอ แม้ที่นั่นจะไม่มียานใด ๆ คอยเธออยู่ แต่เธอยังคงคิดว่าที่นั่นเป็นบ้าน และไม่เคยมคิดที่จะได้หรือขอสัญชาติไทยแต่อย่างใด

โซนา

โซนา ชายหนุ่มอายุสี่สิบปี เมื่อครั้งเขาอยู่ที่กัมพูชา เขาเคยทำงานเป็นคนงานชายถ่าน การที่เขาไม่สามารถหาถ่านได้เหมือนแต่ก่อนทำให้รายได้ของเขาไม่ค่อยแน่นอน พี่เขยของเขาเป็นคนแจ้งถึงโอกาสในการทำงานที่เมืองไทยว่าสามารถหางานได้ง่าย และได้ค่าตอบแทนที่ดี แม้คนที่ไม่สามารถหางานได้ก็จะมีตัวแทนหางานให้ แม้จะเป้งงานที่ลำบากแต่สำหรับเขาแล้วคงไม่มีอะไรหนักไปกว่าการเป็นคนเผาถ่านที่กัมพูชา โซนามองว่าการทำงานที่เมืองไทยล้วนให้ผลดีแก่ทั้งผู้ใช้แรงงานและสังคมไทย เพราะพวกเขาเป็นผู้เติมเต็มเงื่อนไขการทำงานที่คนไทยไม่สามารถยอมรับค่าจ้างที่ต่ำขนาดนี้ หรือลักษณะงานที่ยากลำบากขนาดนี้

นิต

นิตอายุ 25 ปี เธอตัดสินใจมาทำงานที่ประเทศไทยเพื่อหาประสบการณ์ครบครันเธอมีได้มีปัญหาทางการเงินที่น่าเป็นห่วง เช่นเดียวกับผู้อพยพรุ่นอายุอื่นๆคนอื่นเธอได้ยินมาว่างานที่เมืองไทยหาง่ายและค่าตอบแทนดี ซึ่งก็เป็นอย่างนั้นแต่สำหรับเธอแล้วเงื่อนไขการทำงานมันยากลำบากมากกว่าที่เธอคิดไว้

และสำหรับแรงงานชาวกัมพูชาค่าจ้าง 300 บาทยังดูเป็นไปได้ยาก ยิ่งไปกว่านั้น ภาษาไทย กลายเป็นอุปสรรคสำหรับเธอ เธอไม่สามารถเข้าใจเวลานายจ้างคนไทยสั่งงาน หรือกระทั่งเวลาตำหนิ ตะคอกใส่เธอ ภาษายังคงเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่ทางโรงงานจัดให้เธอ

กรณีศึกษาที่ยกมาข้างต้นเป็นเพียงภาพสะท้อนเบื้องต้นที่แสดงให้เห็นเงื่อนไขการใช้ชีวิตของ แรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาในสมุทรปราการ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ที่ได้จากข้อมูลภาพรวมจากผู้ให้ข้อมูล ทั้งหมดดังปรากฏในหัวข้อ 4.3.2

4.4.2 บทวิเคราะห์ความเปราะบางในชีวิตประจำวัน

ความเปราะบางในชีวิตประจำวันของแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาในสมุทรปราการเป็นภาพ สะท้อนเงื่อนไขการสะสมทุนบนเงื่อนไขเสรีนิยมใหม่ที่มีกระบวนการทำให้เป็นสินค้าที่เข้มข้น โดยการสร้าง แรงงานเสียง อันเป็นสภาพแรงงานที่แบกรับความเสี่ยงจากชนชั้นนายทุนผ่านการสร้างจิตสำนึกของความ เป็นผู้ประกอบการและเงื่อนไขการใช้ชีวิตแบบชั่วคราว โดยสามารถวิเคราะห์สภาพความเปราะบางได้สาม ลักษณะคือ ความคล้ายกันในฐานะสินค้า (Homogeneity) ความแตกแยก (Fragmentation) และ การถูก แยกขาดออกจากสังคมส่วนใหญ่ (Social Disintegration)

ในเบื้องต้นจะเห็นได้ว่าระบบการผลิตได้วางเงื่อนไขให้แรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชามีสภาพที่ยอม จำนวนและหลีกเลี่ยงความขัดแย้งอันก่อให้เกิดปัญหาต่างๆตามมา เมื่อพิจารณาจะพบว่าแรงงานข้ามชาติ ชาวกัมพูชามีลักษณะร่วมกับแรงงานเสียงทั่วไปภายใต้กระบวนการสะสมแบบเสรีนิยมใหม่ ในเบื้องต้น พวกเขามีลักษณะคล้ายกันในฐานะสินค้า พวกเขาขับเคลื่อนด้วยความสัมพันธ์เชิงสินค้าอย่างเข้มข้น ชีวิตของพวกเขาถูกตีราคา ดังนั้นสิ่งแรกที่พวกเขาคิดถึงคือเงื่อนไขของการสร้างรายได้แก่ตัวเอง โดยละทิ้ง ประเด็นอื่นในชีวิต และหากพิจารณาจากผู้ให้ข้อมูลซึ่งส่วนมากเป็นแรงงานอพยพที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย ความหวาดกลัวที่จะถูกจับกุมจากเจ้าหน้าที่รัฐทำให้พวกเขายอมรับต่อเงื่อนไขการทำงานหนักและการถูก กดขี่มากขึ้น ผู้ให้ข้อมูลวัย สามสิบปี ให้ความเห็นว่าเธอหวาดกลัวต่อเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเฉพาะตำรวจเสมอแม้จะ เป็นการเดินทางปกติในเมืองสมุทรปราการ แต่ประเด็นที่น่าสนใจคือ เธอไม่เคยแบ่งปันความรู้สึกรู้สึกนี้ กับ เพื่อนบ้านหรือเพื่อนร่วมงานแต่อย่างใด เพราะเธอเข้าใจว่ามันเป็นเงื่อนไขที่ทุกคนเผชิญอยู่แล้ว และไม่มี ทางออกใดๆ เพราะทุกคนต่างเข้ามาเพื่อหาเงิน ทุกคนไม่มีเวลาจะสนใจเรื่องอื่น นอกจากค่าจ้างแล้ว แรงงานต่างด้าวจำเป็นต้องละทิ้งเรื่องอื่นซึ่งถูกพิจารณาในฐานะปัญหา “ไกลตัว”

แรงงานชาวกัมพูชาอพยพมาเพื่อการได้รับค่าจ้างสำหรับการดำรงชีพ หากพวกเขาไม่สามารถทำงานได้ จึงจะเป็นเรื่องใหญ่และหนักหนาที่สุดในชีวิตในเมืองไทย ครอบครัวผู้อพยพหนึ่งได้ให้ความเห็นว่าเมื่อแม่ป่วย มันได้สร้างความเปราะบางแก่สถานะความเป็นอยู่ของครอบครัวมาก เพราะมันไม่ใช่เพียงรายได้ที่สูญเสียไปหากแต่หมายรวมถึงการที่สมาชิกในครอบครัวต้องผลัดเปลี่ยนกันมาดูแล ซึ่งกระทบต่อรายได้สำหรับครอบครัวแรงงานชาวกัมพูชา ที่สมาชิกทุกคนต้องทำงานตลอดเวลาเว้นแต่ตอนหลับนอน สภาพความเปราะบางนี้เมื่อดำเนินต่อเนื่องในที่สุดการอยู่ในเมืองไทยสำหรับทั้งครอบครัวจะเป็นเรื่องฟุ่มเฟือยเกินไป สามีภรรยา ตัดสินใจกลับบ้านโดยลูกชายวัยรุ่นอยู่ที่เมืองไทยต่อไป กระนั้นเองปัญหาที่ยังคงเกิดขึ้นต่อเนื่อง เมื่อพวกเขาไม่มีเงินค่าเดินทางที่เพียงพอสำหรับกลับบ้าน และสุขภาพของเธอก็ลำบากต่อการเดินทาง แผนการเดินทางกลับบ้านจึงถูกยกเลิกอย่างไม่กำหนด โดยที่เธอไม่สามารถเข้าถึงการรักษาพยาบาลใดๆที่เมืองไทยได้ และแน่นอนที่สุดด้วยเงื่อนไขสุขภาพของเธอการอยู่ที่กัมพูชาเองก็มีโอกาสที่จะทำให้อาการทางสุขภาพของเธอหายขาดได้แต่อย่างไร

ความคล้ายกันในฐานะสินค้ายังสามารถพิจารณาได้จากประสบการณ์การข้ามพรมแดนของแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชา ในการข้ามพรมแดนของทุกคนในครั้งแรกจำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายของผู้

นำเข้าแรงงาน หรือไม่ก็การมีญาติหรือสมาชิกครอบครัวที่มีประสบการณ์ ดังนั้นจะเห็นได้ว่านอกจาก ปัญหาทั่วไปในการใช้ชีวิตแล้ว แรงงานข้ามชาติโดยมากยังประสบปัญหาการอยู่ในภาวะฟุ้งฟิง และไม่สามารถกำหนดเงื่อนไขชีวิตของตนเองได้ในเบื้องต้น ดังนั้นสภาวะฟุ้งฟิงนี้จึงเป็นการผลิตซ้ำความสัมพันธ์ การผลิตแบบเสรีนิยมใหม่ที่ปรากฏในหมู่แรงงานข้ามชาติ และไม่สามารถสร้างชุดจินตกรรมที่นอกเหนือไป กว่าข้อมูลที่ได้รับจากแรงงานรุ่นก่อนหน้า

สำหรับตัวแทนการนำเข้าแรงงานข้ามชาติแล้ว จุดคุ้มทุนของการนำเข้าแรงงานข้ามชาติอยู่ที่ ประมาณ 5-6 คนต่อเที่ยว แต่ในทางปฏิบัติแล้วอาจมีการบรรทุกแรงงานประมาณ 12-13 คนโดยรถกระบะ หนึ่งคันและถูกคลุมด้วยผ้าพลาสติก การขนส่งลักษณะนี้นับว่าเสี่ยงอันตรายมาก และอาจมีอาการ เจ็บป่วยหรือเสียชีวิตระหว่างการเดินทาง

ในเบื้องต้นได้พิจารณาให้เห็นว่าแรงงานข้ามชาติมีลักษณะคล้ายกันในฐานะสินค้าที่มีความ “คล้ายกันเชิงคุณภาพ” แต่หากพิจารณาอย่างลึกซึ้งก็จะพบว่าในความคล้ายกันเชิงคุณภาพนี้ก็ยังคง ปรากฏความเหลื่อมล้ำเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นภาพสะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ปรากฏในผู้ใช้แรงงานข้าม ชาติ ความเหลื่อมล้ำที่ปรากฏชัดโดยมากแล้วสามารถแสดงให้เห็นในความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานเข้าใหม่ กับแรงงานที่มีประสบการณ์ในเมืองไทย ดังตัวอย่างกรณีของแรงงานสตรีวัย 28 ปีซึ่งอพยพมาจาก จังหวัดเสียมราฐ ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากชายแดนไทย ทำให้เธอสามารถพูดและสื่อสารภาษาไทยได้ในระดับปาน กลาง ทำให้เธอถูกตั้งข้อรังเกียจจากเพื่อนชาวกัมพูชาด้วยกัน โดยงานแรกของเธอคือการเป็นคณงานรับจ้าง ในสวนทุเรียน เธอเป็นที่โปรดปรานของเจ้านายเนื่องด้วยเธอเป็นแรงงานที่เข้าใจภาษาไทยได้ดีที่สุด ทำให้ นายจ้างมักเข้ามาหาเธอเป็นคนแรกเมื่อต้องการแรงงานที่มีความซื่อซื่อ และมักมอบหมายให้เธอดูแลงาน ต่างๆแทนที่จะเป็นแรงงานที่เข้ามาก่อน เมื่อเธอแปลคำสั่งนายจ้าง คนงานคนอื่นจะรู้สึกต่ำต้อยกว่าและ รู้สึกว่าเป็นการออกคำสั่งของเธอ เพื่อนร่วมงานปฏิเสธที่จะพูดคุยกับเธอ จ้องจับผิดและปฏิเสธที่จะชวนมา ทานอาหารด้วยกัน

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ข้อมูลที่น่าสนใจ แรงงานข้ามชาติชายวัยยี่สิบปีเศษซึ่งทำงานในเมืองไทย มาแล้วกว่าแปดปี เขามีเครือข่ายมากมายในหมู่ผู้อพยพชาวกัมพูชาและนายจ้างชาวไทย ทำให้เขาเป็นที่ ยอมรับและเคารพในหมู่ผู้อพยพชาวกัมพูชาทั่วไป เนื่องด้วยเครือข่ายของเขาสามารถช่วยแรงงานอพยพรุ่น ใหม่ในการหางานได้ นอกเหนือจากความสามารถในการใช้ภาษาไทยและประสบการณ์ในเมืองไทยแล้ว ลักษณะงานยังคงเป็นตัวบ่งชี้ความเหลื่อมล้ำในหมู่ผู้ใช้แรงงาน พนักงานชายของในร้านขนาดใหญ่ที่ได้รับ

ค่าจ้างสูงมักได้รับการยอมรับ ขณะที่อาชีพขอทานไม่เป็นที่ยอมรับนักจากหมู่ผู้ใช้แรงงานอาชีพอื่น สำหรับตัวผู้ขอทานที่ทำอาชีพขอทานเองก็มักจะรวมตัวเป็นกลุ่มและแยกขาดจากชุมชนส่วนใหญ่

จากเงื่อนไขทั้งหมดที่ได้แสดงมา จะพบว่าการใช้ชีวิตในประเทศปลายทางทำให้พวกเขามีความเป็นปัจเจกชนในระดับที่สูงขึ้น ถึงแม้ว่าพวกเขาจะอาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน ใช้ภาษาเดียวกัน แต่พวกเขายังคงให้ความสำคัญต่อต่อเงื่อนไขเศรษฐกิจเป็นอันดับแรก อันหมายความว่าแม้พวกเขาจะรู้สึกใส่ใจต่อชุมชนในฐานะเพื่อนร่วมชาติ แต่พวกเขาจะไม่ให้ความช่วยเหลือใดๆที่ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อมูลค่าทางเศรษฐกิจใดๆที่พวกเขามี

จากข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด ไม่พบแรงงานชาวกัมพูชาที่ก่อตัวประท้วงนายจ้าง ในรอบปีที่ผ่านมา สำหรับชุมชนย่านสำโรงเหตุการณ์ที่โอดังข้างเมื่อปีก่อนจะเป็นเรื่องที่ทุกคนจดจำกันได้ จากการให้ข้อมูลของคุณุ่สาวที่ทำงานในโอดังเมื่อปีที่แล้วให้ข้อมูลว่า

“เมื่อปีก่อนได้มีเหตุการณ์ ล้วงละเมิดทางเพศ แรงงานชาวกัมพูชา ในเวลาทำงาน น้องสาวถูกลวนลามและข่มขืนในเวลางาน โดยลูกชายของเจ้าของโอดัง ทำให้พี่ชายซึ่งทำงานที่เดียวกันไม่สามารถอดทนได้ จึงได้ต่อหน้าฝ่ายชาย ในวันเดียวกันระหว่างกลับบ้าน พี่ชายถูกกลุ่มอันธพาลลากตัวขึ้นรถตู้ ขณะที่แรงงานคนอื่นไม่กล้าทำอะไรเนื่องด้วยกลุ่มดังกล่าวมีปืนและขู่จะยิงทุกคน และที่น่ากลัวกว่าป็นคือทุกคนกลัวจะเสียงานไป กลุ่มอันธพาลทำการข่มขู่พี่ชายทุกคนได้แต่กรีดร้องให้หยุด แต่ก็ไม่มีใครทำอะไร พวกเรากลัวตงงาน สำหรับแรงงานชาวกัมพูชาที่มาจากเมืองไทยใหม่ๆไม่มีงานอะไรนอกจากการแบกข้าวในโอดัง” กระนั้นเองนับจากเหตุการณ์ครั้งนั้นก็ไม่มีใครที่จะประท้วง หรือหาทางช่วยเหลือพี่น้องคุณุ่สุดท้ายแล้วสองพี่น้องจำต้องออกจากงานและกลับบ้านที่กัมพูชาไปโดยไม่ได้รับความช่วยเหลือใดๆทั้งจากองค์กรภายนอก หรือภายในชุมชนเองก็ตาม

ข้อมูลเพิ่มเติมสำคัญ จากผู้ให้ข้อมูลชาวกัมพูชา ความสัมพันธ์ภายในชุมชนนอกจากกับญาติหรือเพื่อนสนิทแล้ว การช่วยเหลือเปรียบเหมือนกับการแลกเปลี่ยน อันหมายความว่าถ้าการให้वानที่เกิดขึ้นในชุมชนต้องมีค่าจ้างให้เสมอ ถึงแม้ว่าผู้ให้ความช่วยเหลือจะไม่ได้ร้องขอเรื่องเงิน แต่ก็ เป็นธรรมเนียมที่ทุกคนตระหนักดีว่า แรงงานต่างมาหาเงินที่เมืองไทยดังนั้นการเสียเวลาจึงต้องแรกมาด้วยเงินเสมอ ชีวิตที่ดีขึ้นสำหรับชาวกัมพูชาที่มาจากเมืองไทยคือ การวัดประเมินผ่านตัวเงินและคาดหวังชีวิตที่ดีขึ้นเมื่อกลับบ้านเกิด จึงไม่ใช่เรื่องแปลกนักที่พวกเขาจะคำนึงถึงชีวิตตัวเองมากกว่าคนอื่น และด้วยสถานการณ์เข้า

เมืองผิดกฎหมายการมีกรณีพิพาท หรือประท้วงดูไม่ใช่ตัวเลือกที่ดีนักพวกเขากลัวการมีปัญหากับ
เจ้าหน้าที่ไทย การช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติที่รัฐจักและไม่มี ความเกี่ยวข้องของคุณจะเป็นการนำปัญหาให้ตนเอง

การช่วยเหลือจึงปรากฏในรูปแบบของการสนับสนุนทางจิตใจมากกว่า แม้พวกเขาจะไม่ได้พูดคุย
กันมากนัก แต่ก็ทราบความเป็นอยู่โดยพื้นฐานของคนในชุมชนเป็นอย่างดี ในที่ทำงานหากใครถูกตะคอก
หรือลวนลาม โดยหัวหน้า เพื่อนร่วมงานคนอื่นจะหาทางให้กำลังใจไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ดังกรณีศึกษาซึ่งมี
แรงงานวัย 45 ปี ประสบอุบัติเหตุและนิเวศข้างหนึ่ง เพื่อนบ้านต่างแวะเวียนกันมาเยี่ยม หรือการมีงาน
ประเพณีสำคัญเช่นหมั้นหรือแต่งงานก็จะมี การเข้าร่วมงานที่คับคั่ง ตราบใดที่การช่วยเหลือนั้นไม่กระทบ
ต่อ วิถีทางเศรษฐกิจ

4.5 บทวิเคราะห์ลักษณะการต่อสู้ในชีวิตประจำวัน

การพิจารณาการต่อสู้ในชีวิตประจำวันของแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาเป็นภาพสะท้อนการต่อสู้
ของแรงงานเสี่ยง ซึ่งสามารถพิจารณาได้สองลักษณะร่วมกันคือการต่อสู้ในฐานะปัจเจกชนและ การต่อสู้ใน
ลักษณะการรวมหมู่ จากการวิจัยพบว่าการต่อสู้ในลักษณะรวมหมู่ไม่ปรากฏชัดเจนนักในหมู่แรงงานข้ามชาติ
ชาวกัมพูชา แม้พวกเขาจะมีลักษณะร่วมทางเศรษฐกิจการเมืองสังคมที่น่าจะสามารถผลักดันให้เกิดการ

ต่อสู้ได้ แต่ตามที่ได้พิจารณาไปในส่วนของบทวิเคราะห์ แรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชา ถูกวางเงื่อนไขให้ดำรงอยู่ในภาวะปัจเจกชนเข้มข้น และเงื่อนไขนี้เองทำให้พวกเขาขับเคลื่อนการต่อสู้ในลักษณะปัจเจกชนมากกว่าการสร้างสำนึกแบบรวมหมู่ ซึ่งเป็นลักษณะชั่วคราวและไม่ก่อให้เกิดการขับเคลื่อนที่นำสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระดับกลุ่มแต่อย่างใด โดยสามารถสรุปลักษณะการต่อสู้แบบแยกส่วนตามแนวทางปัจเจกชนได้ดังนี้ (Reisen 2006)

1. ต่อรองผ่านโครงสร้างความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ดังจะเห็นได้จากกระบวนการเริ่มต้นของการนำเข้าแรงงานข้ามชาติซึ่งเกิดขึ้นโดยเริ่มต้นจากการที่พวกเขาติดต่อ ต่อรองกับตัวแทนการนำเข้าแรงงานข้ามชาติ การได้ราคาที่ถูกกลง หรือ การรับรองเรื่องค่าจ้างที่เมืองไทย เกิดขึ้นบนฐานการต่อรอง ด้วยความสัมพันธ์ส่วนตัว เพื่อประโยชน์เฉพาะตน
2. การต่อสู้เป็นไปในลักษณะ บนฐานประเด็นเฉพาะ และมีได้เป็นไปเพื่อแก้ไขสภาพที่เป็นจุดเริ่มต้น ดังนั้นเมื่อปัญหารุนแรงเกิดขึ้นจนไม่สามารถแก้ไขได้ จึงมักปะทุออกเป็นความรุนแรงและผู้ที่ได้รับผลคือตัวแรงงานข้ามชาติเอง
3. ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นในบริบทของการต่อสู้ที่อยู่บนฐานความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ดังนั้นการจัดวางให้แรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาแบกรับความเสี่ยงแทนชนชั้นนายทุน จึงเป็นเงื่อนไขให้พวกเขามีความเปราะบางในชีวิตที่สูงขึ้น มนุษย์ที่มีความเสี่ยงในชีวิตตลอดเวลาย่อมไม่สามารถนำสู่การต่อสู้และเรียกร้องเชิงโครงสร้างได้ ข้อเสนอการต่อสู้เพื่อคุณภาพชีวิตของแรงงานข้ามชาติจะทำการสรุปและนำเสนอในบทที่ 6 เพื่อฉายภาพกรณีศึกษาเปรียบเทียบต่อไป

ภาพแสดงลักษณะที่อยู่อาศัย

4.6 บทสรุป

การศึกษาวิจัยพื้นที่สมุทรปราการ เทศบาลสำโรงเหนือ และพื้นที่ชุมชนใกล้เคียงได้แสดงให้เห็นลักษณะสำคัญของผู้ใช้แรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาอันเป็นผลจากกระบวนการสะสมทุนแบบเสรีนิยมใหม่ โดยประกอบด้วย การใช้ชีวิตแบบกระจัดกระจายและขาดการรวมตัว การขาดความร่วมมือในชุมชน เดียวกัน อันวางเงื่อนไขในลักษณะที่สามคือการถูกแยกขาดจากพื้นที่หลักของเมืองแม่ประชากรชาวกัมพูชา ลักษณะนี้ นำสู่ความเปราะบางและไม่สามารถกำหนดอนาคตตนเองได้ การดำรงอยู่ในสภาวะแรงงานเสี่ยง (Miller 2010) ที่ต้องแบกรับความเสี่ยงแทนชนชั้นนายทุนให้อำนาจต่อรองของแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาอยู่ในระดับต่ำ และการต่อสู้ปรากฏออกมาในลักษณะของการต่อสู้บนฐานปัจเจกชน มากกว่าการรวมตัว ในการสร้างอัตลักษณ์ร่วมและท้าทายมากกว่าการแก้ไขในลักษณะตั้งรับ นอกจากนี้การมีสภาวะที่พึ่งพิงต่อแรงงานรุ่นก่อนหน้าด้วยการขาดข้อมูล รวมถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในชุมชน ส่งผลให้แรงงานรุ่นใหม่ มีหน้าที่ในการผลิตซ้ำความสัมพันธ์ที่มีการขูดรีดอย่างมากต่อไป มากกว่าการทำทลายต่อเงื่อนไขที่แรงงานรุ่นก่อนหน้าได้เผชิญมา

บทที่ 5 แรงงานข้ามชาติชาวพม่าในภูเก็ต

5.1 บทนำ

ในบทนี้จะชี้ให้เห็นเงื่อนไขการใช้ชีวิตของแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในจังหวัดภูเก็ต แม้แรงงานชาวพม่าจะนับเป็นผู้อพยพที่มีสัดส่วนสูงในหมู่ผู้ใช้แรงงานข้ามชาติในไทยแต่การศึกษาโดยมากได้มีการเจาะจงลงไปในพื้นที่ชายแดนด้านตะวันตก และพื้นที่อุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ขณะที่การศึกษาในพื้นที่ทางภาคใต้้นั้นโดยมากเป็นการศึกษาผ่านกรอบแนวคิดของสิทธิพลเมืองและปัญหาการข้ามสัญชาติ โดยที่การศึกษาสภาพการจ้างในสภาวะปกติยังมีได้ปรากฏชัดเท่าไรในการศึกษาที่ผ่านมา การเลือกกรณีศึกษาภูเก็ตมีจุดเด่นในการฉายให้เห็นเงื่อนไขการใช้ชีวิตและการต่อสู้ในชีวิตประจำวันของแรงงานข้ามชาติ ด้วยลักษณะเด่นคือ 1. การมีพื้นที่กายภาพเป็นเกาะ พื้นที่กายภาพในลักษณะนี้มีผลสำคัญในการสร้างความเข้มข้นของปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทางสังคม 2. การเป็นอุตสาหกรรมบริการขนาดใหญ่ซึ่งนับเป็นกระบวนการผลิตที่อิงกับตัวผู้ใช้แรงงาน และเป็นการผลิตที่ใช้การแข่งขันแบบทุนเข้มข้น กล่าวคือในการแข่งขันไม่จำเป็นต้องมีการวางเงื่อนไขให้ได้ค่าแรงงานที่ต่ำที่สุดเพื่อประโยชน์ในการแข่งขันในตลาดสินค้า ดังนั้นหากเปรียบเทียบกับพื้นที่สมุทรปราการแรงงานข้ามชาติชาวพม่าจะเผชิญเงื่อนไขการขูดรีด “เชิงปริมาณ” ในขณะที่แรงงานข้ามชาติชาวพม่าในภูเก็ตเผชิญกับสภาพการขูดรีดเชิงคุณภาพและการทำให้เป็นสินค้าที่เข้มข้น แม้ว่าพวกเขาอาจมีรายได้ที่สูงกว่าโดยเปรียบเทียบก็ตาม ในบทนี้จะแบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ส่วน คือ 1. ภูมิรัฐศาสตร์ของจังหวัดภูเก็ต พัฒนาการและประวัติศาสตร์การผลิต ตลอดจนความสัมพันธ์เชิงอำนาจในพื้นที่ 2. เงื่อนไขประเทศต้นทางและการแปรสภาพการผลิตในประเทศพม่านับจากศตวรรษที่ 21 3. ลักษณะชีวิตประจำวันและความเปราะบางในอุตสาหกรรมบริการ และ 4. การต่อสู้ในชีวิตประจำวันของแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในพื้นที่ภูเก็ต

จากการศึกษาวิจัยพบว่า เนื่องด้วยพื้นที่กายภาพที่มีความหนาแน่นและเข้มข้นได้ทำให้พื้นที่ทางสังคมซึ่งเป็นสนามของการปฏิสัมพันธ์มีกระบวนการทำให้เป็นสินค้าที่เข้มข้นเช่นกัน แม้แรงงานข้ามชาติชาวพม่าในภูเก็ตจะได้รับค่าตอบแทนที่สูงโดยเปรียบเทียบกับแรงงานข้ามชาติในพื้นที่อื่น แต่มิได้หมายความว่าแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในภูเก็ตจะพ้นจากสภาพการขูดรีดในรูปแบบเชิงคุณภาพ ในอีกด้านหนึ่งเมื่อพิจารณาเงื่อนไขการพัฒนาเมือง และการผลิตแบบเน้นทุน ทำให้ภูเก็ตมิได้ประสบเงื่อนไขอนวัตนาการของเมืองเมื่อเปรียบเทียบกับสมุทรปราการ นั่นคือเมืองสามารถรองรับและขยายโอกาสการทำงานและ

สร้างการพัฒนาชีวิตในเชิงคุณภาพต่อไปได้ รวมทั้งการที่มีตลาดแรงงานเน้นแรงงานในพื้นที่รอบนอก สำหรับอุตสาหกรรมการประมงและต่อเนื่องประมงในพื้นที่ พังงา และ ระนอง แต่ด้วยการสะสมทุนแบบเข้มข้นนี้ทำให้ รอบการสะสมทุนในภูเก็ตหดสั้น ยืดหยุ่น อันทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของแรงงานข้ามชาติชาวภูเก็ต ตกอยู่ในสภาวะชั่วคราว และไม่สามารถคาดหวังกับอนาคตได้ เงื่อนไขนี้จึงจัดเป็น สภาวะ Over Accumulation หรือการสะสมแบบล้นเกิน อันเป็นปรากฏการณ์ที่ทุนทำงานมากเกินไป เงื่อนไขนี้ทำให้เกิดการแปลกแยกมหาศาลในหมู่ผู้ใช้แรงงาน หรือเป็นการขูดรีดเชิงคุณภาพ ในขณะที่เดียวกันทำให้ลักษณะพัฒนาของเมืองกลายเป็นสภาพชั่วคราวที่เน้นทุน อันมิได้ตอบสนองต่อชีวิตของผู้ใช้แรงงานในมิติของความเป็นมนุษย์แต่อย่างใด

5.2 ภูมิรัฐศาสตร์ของจังหวัดภูเก็ต พัฒนาการ ประวัติศาสตร์การผลิต และความสัมพันธ์เชิงอำนาจในพื้นที่

5.2.2 ภูมิรัฐศาสตร์ และประวัติศาสตร์สังคมในภูเก็ต

ภูเก็ตเป็นพื้นที่เกาะซึ่งรายรอบด้วยเกาะเล็กประมาณ 39 เกาะพื้นที่กายภาพครอบคลุม 570 ตารางกิโลเมตรขนาดโดยประมาณใกล้เคียงกับประเทศสิงคโปร์ จำนวนผู้อยู่อาศัยตามทะเบียนบ้านเมื่อต้นศตวรรษที่ 21 อยู่ที่ 249,000 ขณะที่ผู้อยู่อาศัยจริงอาจเพิ่มเป็นสองเท่า จากผู้อพยพในประเทศ แรงงานอพยพชาวพม่า สถิติทางการระบุว่าประชากรส่วนมากเชื้อสายไทย เป็นชาวพุทธร้อยละ 80 กว่าร้อยละ 17 ที่เหลือในสัดส่วนร้อยละ 3 เป็นชาวเลพื้นเมือง ชาวคริสต์ ในพื้นที่นี้ไม่มีความแตกต่างระหว่าง ชาวไทย และชาวจีนอพยพเมื่อศตวรรษก่อน คำอธิบายเกี่ยวกับภูเก็ตและพัฒนาการทางประวัติศาสตร์อย่างวัตถุวิสัยเต็มไปด้วยความสับสน โดยสามารถสรุปประวัติศาสตร์ฉบับทางการที่อธิบายถึงพัฒนาเศรษฐกิจสังคมในภูเก็ตได้เป็นสามชุดดังนี้ (Nasution 2004)

1. ประวัติศาสตร์แบบส่วนกลางและสองวีรสตรีจากกลาง จากคำอธิบายของ ธงชัย วินิจจะกุลได้ อธิบายถึงกระบวนการสร้างรัฐสมัยใหม่ของเจ้ากรุงเทพฯในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ในการกำหนดแนวคิดพลเมือง และพรมแดนสมัยใหม่ พร้อมทั้งการสร้างประวัติศาสตร์ชุดเดียวกันที่มีพัฒนาการแบบเส้นตรง ปัญญาชนอนุรักษ์นิยมพยายามสร้างประวัติศาสตร์เพื่ออธิบายให้เห็นว่า ประเทศไทยกับชนชาติไทยถูกพัฒนาคู่กัน พร้อมกับสถาบันกษัตริย์ ดังนั้นคำอธิบายแบบรัฐศักดินาเดิมที่ผูกติดอำนาจ ระหว่างความสัมพันธ์ ของผู้ครองนครมากกว่ามิติทางภูมิรัฐศาสตร์ จึงต้องถูกปรับเปลี่ยนดังนั้นเป็นเหตุผลให้ประวัติศาสตร์ทุกชุดถูก เชื่อมตรงเข้ากับประวัติศาสตร์ส่วนกลาง (Amaranand 1996) ดังเช่นกรณีของวีรสตรีเมืองกลาง คุณหญิง

มุก คุณหญิงจัน อันถูกเชื่อมร้อยเข้ากับประวัติศาสตร์ของการปกป้องดินแดนในระหว่างการสู้รบของสยามและพม่า แน่นนอนว่าคำอธิบายวีรกรรมครั้งนี้ถูกอธิบายผ่านชุดอธิบายแบบรัฐสมัยใหม่ที่มีอำนาจอธิบายโดยเสมอกันในดินแดนหนึ่ง เช่นเดียวกับประวัติศาสตร์ทางการว่าด้วยสงครามระหว่างไทยและพม่าอื่น ๆ ที่ไม่ได้ถูกอธิบายผ่านกรอบแบบวัตฤวิสัย “สงคราม” ถูกอธิบายไม่ต่างจากการดู “กีฬาโอลิมปิก” มากกว่าคำอธิบายที่ครบถ้วนทางสังคมวิทยา

ในช่วงปลายศตวรรษที่ยี่สิบเจ้าหน้าที่ทางการของภูเก็ตพยายามยืนยันความมีตัวตนของสองวีรสตรีโดยการตามหาจดหมายสนทนาระหว่างสองวีรสตรีกับกัปตัน ฟรานซิส ไรท์ ผู้สำเร็จราชการแห่งเกาะปีนังชาวอังกฤษ แต่นั่นทำให้ภาพของสองวีรสตรีชาวสยาม คลุมเครือมากขึ้น เพราะในจดหมายมิได้แสดงถึงการเป็นชาวสยามในอุดมคติตามคำอธิบายแบบประวัติศาสตร์ทางการกระแสหลักแต่อย่างใด ประสิทธิ์ ชินกานต์ให้ความเห็นว่า ศาสนาของสองวีรสตรียังเป็นที่น่าสงสัยว่า พวกเธอเป็นชาวพุทธ มุสลิม หรือคริสเตียน ชาวมุสลิมพื้นเมืองให้ความเห็นว่า ชื่อมุสลิมของสองวีรสตรี คือ ฟาติมา และฮาติมา ถูกเก็บเป็นความลับ พวกเธอถูกทำให้เป็นพุทธตามแบบฉบับของกระบวนการสร้างรัฐชาติสมัยใหม่ เช่นเดียวกับความหมายของ ภูเก็ต ที่ถูกตีความว่าเป็นภาษาไทยกลาง ว่าภูเก็ต มากกว่าภูเก็ตอันสะท้อนรากเหง้าจากทางมาเลย์ ทั้งนี้ในจดหมายสนทนากับ ฟรานซิส ไรท์ ยังสะท้อนแนวคิดแบบปรีรัฐพาณิชย์ที่มีความเป็นอิสระของภูเก็ตมากกว่าเมืองที่ขึ้นตรงต่อพระเจ้ากรุงสยาม แต่ไม่ว่าข้อเท็จจริงจะเป็นอย่างไร ตามข้อเสนอของ Thammaboosadee (2011) กลไกการสร้างวาทกรรมมิได้เกิดขึ้นผ่านผู้ปกครองเท่านั้น แต่กลุ่มกระฎุมพีใหม่เองก็อาศัยความชอบธรรมผ่านการแสดงความภักดีต่อโครงสร้างที่มีมา ดังปัจจุบันจะเห็นชาวไทยชนชั้นกลางเชื้อสายจีนในภูเก็ต แสดงความเคารพต่อ อนุสาวรีย์วีรสตรีทั้งสอง เพื่อแสดงให้เห็นทางการไทยเห็นถึงความภักดีของพวกเขาในช่วงเปลี่ยนผ่านของทศวรรษ 1950-1960 (Kachorn 1962)

2. พระนางเลือดขาว พระนางมะสุหรี แห่งลังกาวิ แม้เป็นที่ทราบกันดีว่าเรื่องเล่าพระนางเลือดขาวถูกเล่าผ่านการใส่ความรู้สึกและเป็นนิยายปรัมปรามากกว่าการถือจริงจัง โดยเป็นเรื่องราวของสตรีสูงศักดิ์ที่ถูกประหารชีวิตด้วยข้อหาที่เธอไม่ได้เป็นผู้ก่อ ก่อนที่สามีของเธอจะอพยพจากเกาะลังกาวิมาสู่พื้นที่หาดกมลาในภูเก็ต เรื่องราวนิยายปรัมปราถูกทำให้เป็นจริงจังขึ้นเมื่อนายกรัฐมนตรี มหาเธร์แห่งมาเลเซีย ตามหาทายาทรุ่นที่ 7 เพื่อถอนคำสาปที่ลังกาวิ แม้จะเป็นเรื่องราวปรัมปราแต่เป็นภาพสะท้อนบทบาทของรัฐมุสลิมเหนือพื้นที่ภูเก็ตในช่วงยุคสมัยการเรืออำนาจของรัฐอิสลาม อันปรากฏชื่อเมืองต่างๆในบริเวณ

ชายฝั่งอันดามันในภาษามาลายู เช่น บูกิตา (ภูเก็ต) บังกา (พังงา) หรือ เตรง (ตรัง) เป็นต้น (Gessick 1995)

3. ชาวจีนโพ้นทะเล และ คอซิมบี้ ณ ระนอง

ปี 1913 ที่ คอซิมบี้ เสียชีวิตนับเป็นปีที่ทางการไทยสั่งห้ามการใช้ชื่อจีน และชาวจีนโพ้นทะเลทุกคนต้องเปลี่ยนชื่อเป็นชื่อไทย ทุกวันนี้ คอซิมบี้ถูกยกให้เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำภูเก็ต ด้วยการฉายภาพให้เห็นถึงชาวจีนโพ้นทะเลผู้รักดี พยายามสร้างประโยชน์ให้แก่ชาติ และประเทศชาติ ภาพของคอซิมบี้ถูกทำให้ลดความชัดเจนลงและมีได้สะท้อนเงื่อนไขทางเศรษฐกิจสังคมเท่าใดนัก ตามข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์แล้ว คอซิมบี้ นับเป็นกลจักรสำคัญในการสถาปนารัฐสมัยใหม่ของ ราชวงศ์จักรีผ่านการล่าอาณานิคมตนเอง ความชำนาญทางการค้าของผู้ประกอบการชาวจีนเป็นสิ่งต้องการ พอกับเทคโนโลยีจากเยอรมัน และระบบบริหารภาครัฐจากอังกฤษ เงื่อนไขนี้ คอซิมบี้จึงเป็น กิ่งข้าราชการ และกึ่งนายวานิชไปในตัว ซึ่งทำหน้าที่ในการเก็บภาษีที่ได้รับจากการสัมปทานให้แก่ส่วนกลาง (Baker and Pasuk 2009)

บทบาทของ คอซิมบี้ เป็นภาพสะท้อนพัฒนาการของภูเก็ตจากเมืองเหมืองแร่ ซึ่งมีผู้ประกอบการชาวจีนในการควบคุมแรงงานอพยพชาวจีนฮกเกี้ยน อุตสาหกรรมเหมืองแร่เป็นการกำหนดความสัมพันธ์ของภูเก็ตกับเกาะภูเก็ตทางใต้ได้อย่างป็นิ่ง โดยภูเก็ตส่งออกแร่ดิบเพื่อทำการแปรรูปที่ป็นิ่ง ด้วยเงื่อนไขทางภูมิศาสตร์แม้กระทั่งช่วงต้นศตวรรษที่ 20 การเดินทางที่ภาคใต้ยังไม่สะดวกนัก แม้กระทั่งพื้นที่ขนาดใหญ่หัวเมืองขนาดใหญ่สุดของภาคใต้เองก็ตาม ดังนั้นเศรษฐกิจ หรือชนชั้นกลางในภูเก็ตจึงมีความใกล้ชิดกับเกาะป็นิ่งมากกว่ากรุงเทพ การส่งลูกหลานไปศึกษาต่อที่ป็นิ่งนับเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดในยุคสมัยนั้น อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมเหมืองแร่มิได้คงทนถาวรเท่าใดนัก ความผันผวนของวิกฤติเศรษฐกิจโลกช่วงทศวรรษ 1930 ทำให้สภาพเมืองป็นิ่งเปลี่ยนแปลงไป และนับจากการปฏิวัติในปี 2475 อำนาจส่วนกลางจากกรุงเทพเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญ การสร้างสะพานสารสินช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองทำให้ภูเก็ตมิได้เป็นเกาะที่แยกขาด ความใกล้ชิดกับป็นิ่งเริ่มหมดไป ความแตกต่างระหว่างกลุ่มทุนจีนแต่ใจในส่วนกลาง กับกลุ่มทุนจีนฮกเกี้ยนในพื้นที่ท้องถิ่นเริ่มปรากฏนัยยะสำคัญในช่วงนี้ ขณะที่กลุ่มจีนแต่ใจในกรุงเทพผูกสัมพันธ์กับกลุ่มนายทหาร ข้าราชการ และเชื้อพระวงศ์ จีนฮกเกี้ยนในภูเก็ตกลับกระจุยตัวและจำกัดอิทธิพลในสายอาชีพเฉพาะของคนจีน (Sakulpipatana 2003)

นับจากทศวรรษ 1960-1970 ภูเก็ตเริ่มพัฒนาสู่การเป็นปลายทางของนักท่องเที่ยว และเป็นโอกาสที่ทุนจากส่วนกลางจะเข้ามาเพื่อแสวงกำไร กลุ่มทุนในภูเก็ตค่อนข้างจำกัดตัว ทศวรรษ 1990 ภูเก็ตเริ่มเป็น

ปลายทางของการอพยพของแรงงานภายในประเทศ และเป็นตัวเลือกที่ดีไม่น้อยกว่าการทำงานในนิคมอุตสาหกรรมในกรุงเทพ กระทั่งวิกฤตการเงินเอเชียปี 1997 นโยบายการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน เปิดโอกาสให้กลุ่มทุนในกรุงเทพ และกลุ่มทุนข้ามชาติเข้าสู่ภูเก็ตมากขึ้น ในเวลาไม่กี่สิบปี ห้างเมกะสโตร์ ซึ่งร่วมทุนระหว่างกลุ่มทุนกรุงเทพและทุนข้ามชาติเริ่มมีบทบาทสูงในการขยายตัวของ ห้างสรรพสินค้า ค้าปลีกและสร้างพื้นที่ทางกายภาพแบบใหม่ นอกจากนี้ภูเก็ตยังขึ้นชื่อในการเป็นแหล่งฟอกเงินผิดกฎหมายของนักธุรกิจ และนักการเมืองจากประเทศต่างๆ เนื่องด้วยมูลค่าการบริการที่ไม่สามารถประเมินได้ตายตัว เหมือนสินค้าอุตสาหกรรม (Pasuk and Baker 2004)

จากประวัติศาสตร์กึ่งทางการของภูเก็ตสามารถสรุปลักษณะสำคัญในแง่ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคมดังนี้ (Suwannathat 2003)

1. ภูเก็ตในช่วงศตวรรษที่ 19 มีลักษณะทั่วไปของการเป็นรัฐพาณิชย์ที่มีความเป็นอิสระโดยสัมพันธ์กับรัฐศักดินาอื่นในสยามในช่วงเวลาเดียวกัน อันเป็นการวางเงื่อนไขการยึดหยุ่นของพื้นที่การผลิตสินค้าและบริการ กลุ่มคนจีนอพยพชาวฮกเกี้ยนโดยมากเป็นผู้ใช้แรงงาน และไม่สามารถเกาะเกี่ยวอำนาจรัฐได้อย่างเช่นกลุ่มจีนแต้จิ๋วในพื้นที่ส่วนกลาง

2. จักรวรรพวิทยาของภูเก็ตถูกโอนย้ายจากปีนังสู่กรุงเทพในช่วง ช่วงอายุคนที่ผ่านมาเท่านั้น อันสะท้อนให้เห็นว่า บทบาทอำนาจรัฐสมัยใหม่แบบบูรณาการเพิงสถาปนาในภูเก็ตในช่วงทศวรรษ 1950-1960 เท่านั้น ที่ภูเก็ตถูกเชื่อมร้อยเข้ากับรัฐส่วนกลางในทางปฏิบัติ โครงสร้างเศรษฐกิจและการพัฒนาของภูเก็ตถูกเชื่อมร้อยเข้ากับทิศทางการระแแสหลักของประเทศไทย

3. ลักษณะผู้ใช้แรงงานในภูเก็ตเป็นแบบฉบับของประเทศไทย โดยเริ่มต้นจากการใช้แรงงานชาวจีนอพยพ สู่อการใช้แรงงานอีสาน และเปลี่ยนผ่านสู่อการใช้แรงงานข้ามชาติชาวพม่า อันเป็นภาพสะท้อนรอบการสะสมทุนที่สั้นโดยเป็นเวลาเพียง 50 ปีเท่านั้นที่มีการเปลี่ยนผ่านพลังการผลิตสามรุ่น

4. แต่ลักษณะสำคัญของพัฒนาการเมืองภูเก็ต แม้จะมีการอพยพปริมาณมหาศาลของผู้ใช้แรงงานตลอดครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา ภูเก็ตมิได้ประสบปัญหาของปรากฏการณ์ อนุพัฒนาการของเมือง หรือการดูดซับแรงงานโดยไม่มีพัฒนาเชิงคุณภาพ แรงงานอพยพชาวจีนมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีโดยเปรียบเทียบ จากการเข้ามาของทุนข้ามชาติที่ทำให้สังหาริมทรัพย์มีการเพิ่มราคาต่อเนื่อง เช่นเดียวกันกับแรงงานอพยพจากพื้นที่อื่น ที่มีช่องทางการแสวงหางานทำที่หลากหลายมากขึ้น ดังนั้นในช่วงหลาย

ทศวรรษที่ผ่านมาเมืองจึงมีการพัฒนาเชิงคุณภาพควบคู่กับการดูดซับเชิงปริมาณ อาจเนื่องด้วยการเป็นพื้นที่ใหม่สำหรับการลงทุน และเป็นการผลิตที่เน้นทุนมากกว่าเน้นแรงงาน แต่ก็มิได้หมายความว่าเงื่อนไขการใช้ชีวิตของผู้ใช้แรงงานจะราบรื่นและดำเนินไปตามอันตริวิทยาแบบเสรีนิยมใหม่

5.2.2 การควบคุมแรงงานและความสัมพันธ์เชิงอำนาจในพื้นที่

เมื่อมีการดูดซับแรงงานเข้าสู่พื้นที่ปริมาณมหาศาลจำเป็นต้องมีการจัดวางความสัมพันธ์เชิงอำนาจในเมืองขึ้น แตกต่างจากเมืองอุตสาหกรรมในเขตภาคกลาง ที่การอพยพเข้าสู่พื้นที่ซึ่งทำการผลิตแบบเน้นแรงงาน ไม่เรียกร้องคุณสมบัติของผู้ใช้แรงงาน โดยมีรูปธรรมคือแรงงานไม่จำเป็นต้องมีทักษะพื้นฐานหรือความรู้ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานมากนักในการเริ่มงานหนึ่งๆ ดังที่ปรากฏในกรณีศึกษาแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาในพื้นที่สมุทรปราการ แต่ในพื้นที่ภูเก็ตงานโดยมากแม้จะเป็นงานบริการแต่ด้วยเงื่อนไขการสร้างมูลค่าและโอกาสการทำงานที่มากกว่าที่อื่นโดยเปรียบเทียบ เงื่อนไขนี้ทำให้การอพยพสู่ภูเก็ตแม้จะไม่ยากในทางภูมิศาสตร์ด้วยการเป็นพื้นที่เกาะซึ่งยากต่อการควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงของรัฐ หากแต่ในเงื่อนไขเศรษฐกิจศาสตร์แรงงานการทำงานในภูเก็ตมิใช่เรื่องที่ย่างสำหรับผู้ใช้แรงงาน เพราะหมายความว่าผู้ใช้แรงงานจำเป็นต้องมีเครือข่ายที่เข้มแข็ง มีทักษะ และประสบการณ์พร้อมทำงาน ภาพชุมชนแรงงานเข้าใหม่ที่รอนายจ้างอยู่ในชุมชนเป็นเวลาหลายสัปดาห์เพื่อเริ่มงานไม่ปรากฏชัดในพื้นที่ภูเก็ต ชุมชนผู้ใช้แรงงานไม่ปรากฏชัด โดยส่วนมากกระจัดกระจายอยู่กับนายจ้างซึ่งดำเนินกิจการด้านบริการและมีเวลาทำการที่ไม่แน่นอน ผู้ใช้แรงงานในภูเก็ตมีช่องทางหารเดิบทและสะสมเงินได้ดีกว่าผู้ใช้แรงงานข้ามชาติอื่นในอุตสาหกรรมหนัก แต่ก็หมายถึงการต้องทำงานในสภาพการทำงานที่ไม่แน่นอน และการยืดหยุ่นต่อสภาพการจ้าง

จากภาพได้แสดงให้เห็นพื้นที่ทำการผลิตสำคัญในจังหวัดภูเก็ต พื้นที่ A คือพื้นที่หาดป่าตอง ซึ่งมีพื้นที่สำคัญในอุตสาหกรรมบริการ หาดป่าตองอยู่ห่างจากสนามบินนานาชาติภูเก็ตประมาณ 40 กิโลเมตร เป็นปลายทางแรกของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ลักษณะทางภูมิศาสตร์กายภาพถูกกันด้วยทิวเขา ระหว่างตัวอำเภอเมือง และชายหาด การคมนาคมนอกจาก รถรับจ้างส่วนตัวแล้ว รถโดยสารสาธารณะ รับส่งช่วงเช้าและช่วงเย็น แรงงานจำนวนมากเมื่อเข้าทำงานที่ป่าตองแล้ว พวกเขาต้องใช้เวลาหลายเดือนก็จะเกิดความคุ้นชิน และออกสู่พื้นที่อื่น กลุ่มแรงงานสำคัญในพื้นที่นี้คือ ผู้อพยพชาวเนปาล ซึ่งเป็นลูกจ้าง

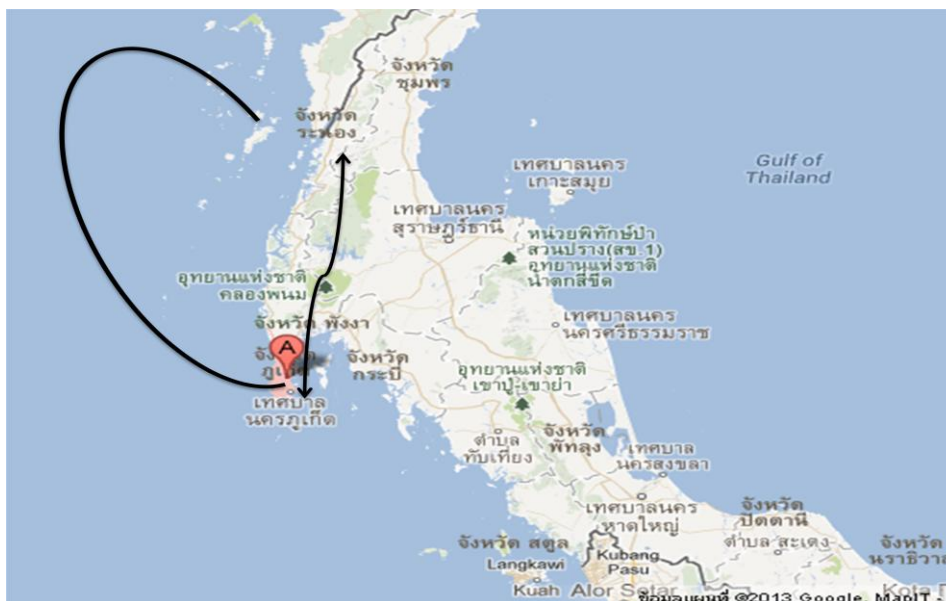
ในร้านขายของที่ระลึก ตามถนนริมหาด ขณะที่แรงงานข้ามชาติชาวพม่ายังสามารถพบได้ทั่วไปตามโรงแรมหรือ เกสต์เฮาส์ขนาดเล็ก โดยที่โรงแรมขนาดใหญ่ยังทำการจ้างแรงงานชาวไทยซึ่งมีทักษะสูงกว่า และสามารถสื่อสารกับนายจ้างได้เข้าใจตามวัตถุประสงค์ แม้แรงงานไทยจะมีความสามารถด้านภาษาอังกฤษน้อยกว่าแรงงานชาติอื่นก็ตาม

เมื่อพิจารณาพื้นที่ B ซึ่งเป็นพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ตอันเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของคนไทยเชื้อสายจีน และธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พื้นที่นี้มีการจ้างแรงงานข้ามชาติในธุรกิจร้านอาหาร และวิสาหกิจขนาดย่อม แรงงานข้ามชาติโดยมากได้รับค่าจ้างเท่าหรือต่ำกว่าค่าแรงขั้นต่ำเล็กน้อย การรวมตัวมีในระดับต่ำ แต่มีอำนาจต่อรองในการเปลี่ยนงานสูง เมื่อยังเปรียบเทียบกับพื้นที่อุตสาหกรรมหนักที่ใช้แรงงานไร้ทักษะเป็นหลัก กล่าวคือเงื่อนไขการทำงานที่ยากลำบากหรือไม่เอื้อต่อการทำงานเสริม ลูกจ้างอาจไม่ยึดติดกับตัวนายจ้าง พวกเขามีตัวเลือกที่มากกว่าการต้องจำอยู่ในเงื่อนไขการจ้างแบบเดียว

พื้นที่ C อยู่ในอำเภอเมือง เทศบาลตำบลรัษฎา หรือพื้นที่เกาะสิเหร่ซึ่งเป็นเกาะที่ถูกคั่นด้วยคลองขนาดเล็กเกาะสิเหร่เป็นพื้นที่ของชาวเลเดิม หรือมีชื่อชาติพันธุ์ภาษามาเลย์ว่าอูลักลาไว้อยู่ พื้นที่พออาชีพบริเวณนี้คือการแปรรูปอุตสาหกรรมเครื่องประดับไข่มุก รวมถึงประมงชายฝั่งและประมงน้ำลึกแรงงานข้ามชาติชาวพม่าเติมเต็มเงื่อนไขการทำงานที่มีลักษณะเน้นแรงงานในธุรกิจนี้ได้ ชุมชนเกาะสิเหร่ปรับตัวสู่การเป็นชุมชนแรงงานพม่า แต่การตั้งถิ่นฐานยังคงกระจัดกระจาย และไม่มีผู้มีอิทธิพลเฉพาะในการควบคุมพื้นที่ตำบลรัษฎายังมีศูนย์กลางสำคัญ คือห้างค้าปลีก ซูเปอร์ซีป ซึ่งเป็นธุรกิจของคนพื้นที่ภูเก็ตในการขายปลีกและส่งสินค้า ที่มีต้นทุนต่ำโดยมีลูกค้าเป็นทั้งผู้ประกอบการ และแรงงานข้ามชาติค่าจ้างต่ำ

พื้นที่ D พื้นที่ส่วนใหญ่ของเกาะเป็นบริเวณที่ถนนเจ้าฟ้าตะวันตกและตะวันออกเชื่อมตรงสู่แหลมพรหมเทพ มีหาดสำคัญคือ หาดกะตะกะรน และพื้นที่อ่าวฉลองซึ่งเป็นพื้นที่ สำคัญในการเดินทางสู่พื้นที่เกาะข้างเคียง การจ้างแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในพื้นที่นี้สามารถพบได้ทั่วไปแต่ไม่ปรากฏลักษณะที่ชัดเจนหากเปรียบเทียบกับ พื้นที่ ในเมือง และเกาะสิเหร่ หรือบางธุรกิจในพื้นที่หาดป่าตอง

5.3 เส้นใยประเทศต้นทาง

จากภาพแสดงให้เห็นเส้นทางการอพยพหลักของแรงงานข้ามชาติชาวพม่า ซึ่งเป็นเส้นทางที่ไม่เป็นที่นิยมในการคมนาคมสำหรับนักท่องเที่ยวหรือนักเดินทางทั่วไป เส้นทางการแรกคือการเดินทางจากเกาะสองเข้าสู่ภูเก็ตโดยตรง ซึ่งเป็นขั้นตอนการลักลอบเข้าเมืองที่มีความเสี่ยงสูง จากภัยธรรมชาติแต่แรงงานจำนวนหนึ่งก็พิจารณาว่ามีความเสี่ยงน้อยกว่าการเข้าผ่านจังหวัดระนอง ซึ่งมีโอกาสถูกตรวจจับจากเจ้าหน้าที่ การลักลอบนี้ก็มีความเสี่ยงภัยต่อการเสียชีวิตไม่ต่างจากการโดยสารทางน้ำเท่าใดนัก จากคำอธิบายข้างต้นเส้นทางการอพยพนี้เป็นภาพสะท้อนว่าผู้อพยพโดยมาก อพยพจากทางตอนใต้ของพม่า และจำนวนหนึ่งของผู้ให้ข้อมูลอพยพจากอย่างกุ่ม อันเป็นพื้นที่ของชนชาติพันธุ์พม่าชนชาติพันธุ์หลักของประเทศนี้ เพื่อให้เห็นภาพการเชื่อมต่อที่ครบถ้วนในส่วนนี้จะแสดงให้เห็นถึงพลวัตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในประเทศพม่า นับจากการเชื่อมตรงเข้าสู่เศรษฐกิจโลก

1. เศรษฐกิจการเมืองพม่าก่อนยุคอาณานิคม

เช่นเดียวกับประเทศอื่นในช่วงศตวรรษที่ 18 ครอบคลุมความคิดรัฐสมัยใหม่มิได้เป็นที่แพร่หลายในภูมิภาคนี้ พื้นที่ประเทศพม่าในปัจจุบันเมื่อกว่าสองศตวรรษก่อนนั้น รู้จักในนามของพื้นที่ที่อยู่ระหว่างสุวรรณภูมิและอินเดีย ปกครองโดยชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันตามแต่ละยุคสมัย ความขัดแย้งระหว่าง “พม่า” และสยามมิใช่สิ่งที่มีมาแต่โบราณ ตามความเห็นของ ปวิน ชัชวาลพงศ์พันธ์ ประดิษฐ์กรรม “พม่า” เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ เพื่อการสร้างความสำเร็จตรงของเจ้ารัตนโกสินทร์เข้ากับเชื้อพระวงศ์สมัยอยุธยาต่างจากอาณาจักรก่อนของพระเจ้ากรุงธนบุรี หลังยุคอาณานิคมเป็นต้นมาความสัมพันธ์

ระหว่างไทย พม่า ทั้งทางความร่วมมือและความขัดแย้ง เนื่องด้วยปัญหาภายในพม่า และความตึงเครียดทางชายแดนฝั่งตะวันออกที่ไทยให้ความสำคัญมากกว่าในแง่ของอุดมการณ์คอมมิวนิสต์

กระนั้นพม่าในช่วงก่อนยุคอาณานิคมก็มิได้เป็นพื้นที่แยกขาดและเป็นระบบเกษตรกรรมยังชีพทั้งหมด ก่อนเข้าสู่ยุคอาณานิคมกบฏชาวนาในพม่าเกิดขึ้นบ่อยครั้งอันแสดงถึงความขัดแย้งในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำอิรวดี ความขัดแย้งรูปแบบใหม่ปรากฏชัดเมื่ออินเดียเริ่มถูกอังกฤษเข้ายึดครอง เงื่อนไขนี้ทำให้การค้าการพาณิชย์เริ่มแพร่หลาย บริษัทอังกฤษเริ่มมีปฏิสัมพันธ์กับเชื้อพระวงศ์ และเจ้านายระดับสูงในพม่า พระเจ้ามินดงเป็นตัวอย่างของชนชั้นนำในพม่าที่พยายามปรับระบบเศรษฐกิจแบบศักดินาสู่การเป็นระบบทุนนิยมโดยรัฐ ความพยายามของพระองค์ประสบความสำเร็จล้มเหลว และนำสู่จุดเริ่มต้นของการย้ายเมืองหลวงสู่มนัทะเลทรายธานีแห่งสุดท้ายก่อนการเสียดินแดนทั้งหมดให้กับอังกฤษในสมัยพระเจ้าธีบอ (Scott 2007)

ภาพสะท้อนข้างต้นได้แสดงให้เห็นว่า ลัทธิจักรวรรดินิยมมิใช่เพียงแต่การควบคุมทางการเมือง แต่ลัทธิจักรวรรดินิยมจึงมาควบคุมการควบคุมทางเศรษฐกิจ อังกฤษสามารถเปลี่ยนพม่าประเทศที่ล้าหลังและอยู่ในยุคกลางในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ให้กลายเป็นประเทศส่งออกข้าวรายใหญ่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเกิดขึ้นทั่วไป แต่สำหรับกลไกการผลิตแล้ว เป็นมายาคติเกี่ยวกับการปกครองของเจ้าอาณานิคม แม้จะเป็นเรื่องที่ถูกตั้งข้อสงสัยที่ขึ้นกับชนพื้นเมือง แต่ลักษณะความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้นสำหรับชนชั้นกลางมันมิได้แย่ไปกว่าความสัมพันธ์ของเจ้าปกครองเดิม ดังตัวอย่างที่ ชวงการย้ายเมืองหลวงหลังแพ้สงครามของพระเจ้ามินดง พม่าได้ถูกแบ่งออกเป็นสองส่วนซึ่งส่วนทางเหนือปกครองโดยราชวงศ์พม่า ขณะที่อีกส่วนหนึ่งเป็นเขตการปกครองของอังกฤษ พบว่าชาวพม่าส่วนใหญ่อพยพเข้าสู่การปกครองของอังกฤษ ระบบการปกครองแบบหมู่บ้านโบราณสร้างปัญหาให้กับสามัญชน (Sen 1945)

ข้อเสนอนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Samuelle Popkin ซึ่งระบุว่าสังคมดั้งเดิมไม่ได้มีลักษณะถ้อยทีถ้อยอาศัย หรือมีกลไกสวัสดิการสำหรับคนในท้องถิ่น ในทางตรงข้ามสังคมเกษตรดั้งเดิมเป็นสภาพสังคมแบบแข่งขันต่างคนต่างอยู่ ชุมชนมีกลไกที่เปราะบางสำหรับการรับผิดชอบชีวิตของแต่ละปัจเจกชน เป็นอำนาจรัฐส่วนกลางที่มักมีส่วนรับผิดชอบในปัญหาทุกภิกขภัย และก็เป็นเรื่องทั่วไปที่ชาวนาในชนบทจะมองว่าเป็นความรับผิดชอบของรัฐส่วนกลางต่อปัญหาของตน อันแตกต่างจากงานของคาร์ล โพลานยีซึ่งชี้ให้เห็นว่าในท้ายที่สุดสังคมดั้งเดิมได้ถูกทำลายลงด้วยกลไกตลาดและการขับเคลื่อนสู่ตลาดแรงงานของเกษตรกร Popkin พิจารณาในอีกด้านหนึ่งว่า กลไกตลาดและการทำให้เป็นสมัยใหม่ไม่ได้ทำลายสภาพ

ชุมชนเกษตรกรรมดั้งเดิม โดยชาวนามีแนวโน้มที่จะปรับตัวเข้ากับกลไกตลาด และกลไกของเจ้าอาณานิคม เปิดรับเทคโนโลยีใหม่ๆเพื่อทำการผลิต โดยพื้นฐานแล้วพวกเขามีแนวโน้มที่จะแข่งขันกันมากกว่าร่วมมือ สภาพความสัมพันธ์ภายในชุมชนอยู่บนพื้นฐานการคำนวณอรรถประโยชน์ส่วนตนมากกว่า สวัสดิการของชุมชนโดยรวม และมีแนวโน้มที่จะใช้โอกาสที่มีในการเข้าไปแสวงประโยชน์ในโครงสร้างที่เปลี่ยนแปลงไป Popkin จึงชี้ให้เห็นว่า สภาพสังคมทุนนิยมและอำนาจอาณานิคม ที่เข้าไปในสภาพสังคมชาวนาในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ไม่ได้เข้าไปเผชิญกับ สภาวะธรรมชาติของรัสเซีย หากแต่เข้าไปเจอสภาวะธรรมชาติแบบสอสมมากกว่า จริงอยู่ที่การปกครองของเจ้าอาณานิคมเป็นสิ่งที่โหดร้ายแต่ไม่ได้หมายความว่าสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้นจะเป็นสังคมอุดมคติ การมีชีวิตที่ถูกควบคุมผ่านความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐสมัยใหม่เหนือพลเมืองและกลไกตลาด (แม้จะมีลำดับชั้นของพลเมือง) ย่อมเป็นสิ่งที่พึงประสงค์กว่าความไม่แน่นอนจากการควบคุมผ่านกลไกธรรมชาติ และสภาวะอนาธิปไตยในชุมชนดั้งเดิม

ทั้งนี้สามารถเปรียบเทียบความสัมพันธ์ในชุมชนดั้งเดิมกับชุมชนสมัยใหม่ในสังคมพม่าหลังยุคอาณานิคมผ่านข้อเสนอแบบศีลธรรมที่พยายามสรุปถึงลักษณะสังคมสมัยใหม่ที่สร้างความเปราะบางแก่แรงงานมากขึ้น ขณะที่กรอบแนวคิดได้ดังนี้

	กรอบเศรษฐกิจแบบศีลธรรม	กรอบเศรษฐกิจการเมือง
สภาพทั่วไป	แยกขาด ล้าหลัง และอยู่ด้วยตนเอง	มีความเกี่ยวข้องกับโลกภายนอก และมีพัฒนาการ
ความสัมพันธ์ภายในชุมชน	พึ่งพาอาศัย ภายในชุมชน	ปัจเจกชนที่คำนวณผลได้ส่วนตน
กระบวนการตัดสินใจ	หลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง	มีแนวโน้มที่จะเสี่ยงเพื่อผลประโยชน์
สวัสดิการ	สวัสดิการจัดโดยชุมชนสร้างเครือข่ายปลอดภัย	ปัจเจกชนรับผิดชอบตัวเอง
ลำดับชั้นในสังคม	ระบบอุปถัมภ์สร้างเครือข่ายสังคมในแง่บวก	ระบบอุปถัมภ์เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ส่งผลกระทบต่อปัจเจกชน
ผลของการเปลี่ยนแปลงสังคมโดยรวม	การล่าอาณานิคมและกระบวนการทำให้เป็นสมัยใหม่เป็นการทำลายสภาพชุมชนดั้งเดิม	การล่าอาณานิคมและกระบวนการทำให้เป็นสมัยใหม่สร้างโอกาสให้แก่ชาวบ้าน

เป้าหมายของการเปลี่ยนแปลง	ต้องการสภาพสังคมดั้งเดิม กลับคืนมา	แสวงประโยชน์จากเงื่อนไขใหม่ที่ เปลี่ยนแปลงไป
---------------------------	---------------------------------------	---

พม่า นับเป็นประเทศแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่รับระบบการบริหารจัดการเชิงพาณิชย์เต็มรูปแบบในฐานะเขตปกครองหนึ่งของอินเดีย Lucien Pye ตั้งข้อสังเกตในช่วงทศวรรษ 1950 โดยการเปรียบเทียบ พม่า เกาหลีใต้ และไทย พม่าได้รับการจัดตั้งในฐานะประเทศใหม่ที่ได้รับเอกราช ที่มีขนาดมากกว่าสองประเทศที่เหลือ จุดเปลี่ยนสำคัญของระบบเศรษฐกิจการเมืองของพม่าคือการปกครองโดยรัฐบาลทหารที่ยาวนานนับแต่ทศวรรษ 1960 การลุกก็เริ่มต้นตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1980 และใช้เวลากว่ายี่สิบปีในการคลี่คลาย นับเป็นเวลากว่าครึ่งศตวรรษที่ระบบเศรษฐกิจการเมืองในพม่าอยู่ใต้การปกครองที่ล่าช้ากว่าประเทศเพื่อนบ้านอื่นในภูมิภาค

2. เศรษฐกิจการเมืองภายใต้การปกครองรัฐบาลทหาร

หลังจากที่นายพลอองซาน ถูกลอบสังหาร ได้มีการประหารชีวิตผู้นำฝ่ายค้านซึ่งคาดว่าจะอยู่เบื้องหลังการลอบสังหารดังกล่าว อู นู เข้าสู่อำนาจในฐานะนายกรัฐมนตรี ซึ่งจำต้องดำเนินนโยบายต่อปัญหาที่ถูกตั้งคำถามไว้ นับแต่การปกครองของอังกฤษคือการสถาปนารัฐชาติสมัยใหม่บนเงื่อนไขความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ พื้นที่ประเทศพม่าปัจจุบันประกอบด้วยชนชาติพันธุ์กว่า 135 ชาติพันธุ์ ขณะที่ชาติพันธุ์พม่ามีส่วนเยอะที่สุดอยู่ที่ประมาณร้อยละ 60 นายพลอองซานได้มีความพยายามในการพัฒนาสนธิสัญญา "ปางโหลง" (San and Myint 2006) เพื่อก่อให้เกิดสันติภาพ เคารพความแตกต่าง และเพิ่มอิสระในการปกครองตัวเองของกลุ่มอำนาจต่างๆ ท่ามกลางความขัดแย้งทางอุดมการณ์ของการเมืองโลกในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง และปัญหาการจัดการความขัดแย้งของนายกรัฐมนตรี อู นู นำสู่สงครามกลางเมืองระหว่างชาติพันธุ์ในทศวรรษ 1960 และเป็นการก้าวสู่อำนาจของนายพล เนวิน ที่ยุติความขัดแย้งข้างต้นได้ แต่เงื่อนไขก็นำสู่การปกครองโดยเผด็จการทหารที่ยาวนานกว่า ครึ่งศตวรรษ (Aung-Thwin 2001)

รัฐบาลทหารพม่าภายใต้การนำของนายพลเนวิน ประกาศนโยบายเศรษฐกิจในรูปแบบพุทธสังคมนิยม ในเวทีการเมืองระหว่างประเทศพม่าประกาศตัวเป็นกลางทางการเมือง ขณะที่ระบอบเศรษฐกิจการเมืองถูกวางด้วยฐานอุดมคติ แต่รูปธรรมคือการผูกขาดอำนาจในลักษณะคณาธิปไตยอย่างเข้มข้น ระบบทหารราชการถูกสถาปนาอย่างเข้มแข็ง และงบประมาณรัฐบาลจำนวนมากถูกนำไปพัฒนาขีดความสามารถทางการทหารเพื่อต่อต้านกองกำลังติดอาวุธของชนกลุ่มน้อย การแบ่งแยกทางชาติพันธุ์เกิดขึ้นอย่างรุนแรง และยิ่งสงครามระหว่างชาติพันธุ์รุนแรงมากขึ้นย่อมส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคน

ธรรมตามากขึ้น ปัญหาดังกล่าวทวีความรุนแรงเมื่อเผชิญกับวิกฤติเศรษฐกิจโลก และการแก้ไขที่ขาดหลักวิชา การสั่งยกเลิกธนบัตรเพื่อตัดการสะสมทุนของกลุ่มติดอาวุธชนกลุ่มน้อย ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ย่ำแย่อยู่แล้วย่ำแย่มากขึ้น การจลาจลในปลายทศวรรษ 1980 มีต้นเหตุจากปัญหาความยากจนในชีวิตประจำวันอย่างชัดเจน การปราบปรามของรัฐบาลนำสู่การอพยพของชนกลุ่มน้อยชาวสุพรรณที่ชายแดนเข้าร่วมกับกองกำลังชนกลุ่มน้อย การปราบปรามของรัฐบาลทำให้เกิดการตั้งเครือข่ายที่สูงขึ้น เงื่อนไขนี้ นำสู่การอพยพพลัดถิ่นเข้าสู่เมืองชายแดนไทย และสอดคล้องกับการขยายตัวของทุนอุตสาหกรรมไทยและการเติบโตของเมืองชายแดนในช่วงเวลาเดียวกัน (Tucker 2001)

ดังจะเห็นได้ว่าโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองพม่าในช่วงเวลาทศวรรษ 1960-1990 มีลักษณะรวมศูนย์และมีการปฏิสัมพันธ์กับโครงสร้างเศรษฐกิจโลกที่ต่ำโดยเปรียบเทียบ ด้วยเงื่อนไขนี้ทำให้ความเปราะบางของการใช้ชีวิตโดยรวมของประชาชนสูงขึ้นเมื่อต้องเผชิญกับวิกฤติที่ได้รับผลกระทบจากการผันแปรของเศรษฐกิจโลก อย่างไรก็ตามนโยบายผ่อนปรนของรัฐบาลทหารยุคปลายของ นายพลเนวิน ทำให้เกิดชนชั้นกลางกลุ่มใหม่ซึ่งเป็นหน่ออ่อนจากชนชั้นนำข้าราชการ-ทหารเดิม ซึ่งสามารถแสวงประโยชน์ได้จากการเปิดเสรีทางการค้า และเมื่อเข้าสู่ปลายทศวรรษ 1990 การอพยพสู่พม่านั้นมีไม่เพียงแต่เรื่อง "บังเอิญ" หรือการไปตายเอาดาบหน้าอีกต่อไป เพราะมันหมายถึงการลงทุนที่สามารถจับต้องได้ในสภาพที่ระบบตลาดในประเทศพม่าล่มสลาย การทำงานในประเทศไทยจึงเป็นทางออกสำหรับชนชั้นกลางระดับล่างที่พอจะมีหนทางอยู่บ้าง

3. โครงสร้างเศรษฐกิจในช่วงศตวรรษที่ 21

นโยบายคุมขัง อองซาน ซูจี ตลอดช่วงทศวรรษ 1990 ทำให้พม่าถูกเดี่ยวจากสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา แต่โครงสร้างเศรษฐกิจโลกยุคหลังสงครามเย็นและกระบวนการสะสมทุนแบบเสรีนิยมใหม่ได้จัดภูมิรัฐศาสตร์ทางเศรษฐกิจโลกใหม่ พม่ากลายเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญในการสะสมทุนในยุคเสรีนิยมใหม่ นอกจากทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์แล้ว ภูมิศาสตร์ที่อยู่ระหว่างจีนและอินเดีย มหาอำนาจทางเศรษฐกิจในยุคเสรีนิยมใหม่ทำให้รัฐบาลทหารพม่ามีอำนาจต่อรองมากขึ้น ร่วมกับเงื่อนไขความด้อยพัฒนาทางการเมือง และความไม่เข้มแข็งของประชาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รัฐบาลพม่ายังคงมีอำนาจต่อรองในประชาคมเศรษฐกิจของภูมิภาค ด้วยการเจรจาในลักษณะทวิภาคี ดังเช่นโครงการสัมปทานคลื่นสัญญาณดาวเทียมซึ่งลงนาม ระหว่าง พล.ต.ท ทักษิณ ชินวัตร และ พลเอก ชิน อุ่นต์ นายกรัฐมนตรีพม่า ผู้สนับสนุนนโยบายเปิดเสรีทางการค้า แม้ในปี 2006 จะเกิดรัฐประหารครั้งล้มอำนาจของทั้งคู่ แต่ความร่วมมือทวิภาคีระหว่างพม่ายังคงดำเนินต่อไป ในปี 2010 นโยบายผ่อนปรนต่อพรรคฝ่าย

ค่าน และนางของซานซูจี ทำให้พม่าเริ่มเป็นที่สนใจอีกครั้ง รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ทำให้พม่ามีความมั่นคงทางด้านนโยบายเศรษฐกิจมากขึ้น อันนำสู่โครงการหลายโครงการที่มีความร่วมมือกับรัฐบาลและทุนข้ามชาติ เช่นการพัฒนาเพื่อความมั่นคงทางพลังงาน บริเวณทางเหนือร่วมกับจีน และไทย ตลอดจนการพัฒนาท่าเรือน้ำลึกและระบบโลจิสติกขนานใหญ่บริเวณทวาย เพื่อเชื่อมตรงกรุงเทพเข้ากับมหาสมุทรอินเดีย นับเป็นครั้งแรกในรอบศตวรรษที่พม่ามีอัตราการเชื่อมต่อกับต่างประเทศในระดับสูงขนาดนี้ (Prasse-Freeman 2012)

ในมิติการใช้ชีวิตของประชาชน หลังวิกฤติการเงินปี 1997 การขยายตัวของระบบอุตสาหกรรมเน้นการส่งออกเริ่มเป็นการผลิตหลักของประเทศไทยอันจำเป็นต้องนำเข้าแรงงานราคาถูกจากพม่า ธุรกิจการก่อสร้าง ประมง และต่อเนื่องประมงอันเป็นอุตสาหกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับห่วงโซ่อุปทานการผลิต และการขยายตัวของชุมชนชนชั้นกลางในพื้นที่เมืองใหญ่แรงงานข้ามชาติชาวพม่าจึงเติมเต็มเงื่อนไขนี้ด้วยการเป็นแรงงานราคาถูกและยืดหยุ่นต่อสภาพการจ้าง ด้วยการพัฒนาของระบบขนส่งจากพื้นที่ส่วนกลางเข้าสู่พื้นที่ชายแดน ทำให้การเดินทางเข้าสู่พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมภายในเมืองแม้จะยังคงมีต้นทุนสูงแต่ก็มิได้เป็นการเดินทางที่ยากลำบาก เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 การเดินทางสู่ประเทศไทยไม่ใช่การหนีตายอีกต่อไป คนงานรุ่นหนุ่มสาวพิจารณาการเข้าสู่เมืองไทยในฐานะการลงทุน ปี 2010 รัฐบาลไทยและพม่าได้ทำข้อตกลงร่วมกันเรื่องการนำเข้าแรงงาน อันส่งผลให้เกิดการพัฒนาการอบรมแรงงานขึ้นพื้นฐานก่อนการเข้าทำงานในประเทศไทย ร่องรอยความสำเร็จของผู้อพยพเข้ามาทำงานในประเทศไทยเริ่มปรากฏชัด ขณะที่แรงงานอพยพช่วงทศวรรษ 1990 มักจะกระจุกตัวอยู่ตามพื้นที่ชายแดนและมีเหตุจูงใจการอพยพด้วยปัจจัยทางการเมือง ผู้อพยพรุ่นหนุ่มสาวในศตวรรษที่ 21 มีแรงจูงใจในการอยู่ในเมืองไทยอย่างเป็นระบบผ่านเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ แม้ตามมติคณะรัฐมนตรีจะกำหนดการผ่อนผันสิทธิชั่วคราว (บัตรสีชมพู) เพื่อกำหนดการอยู่อาศัยในเฉพาะพื้นที่ที่กำหนด แต่จากงานวิจัยพบว่า แรงงานรุ่นกลาง มีแนวโน้มที่จะย้ายงานอย่างเสรีและไม่ยึดติดกับพื้นที่ หรือเครือข่ายทางสังคม (James 2010)

4. พม่าตอนใต้ และพื้นที่ที่เกิด

โครงการพัฒนาท่าเรือน้ำลึกที่ทวาย ทำให้พื้นที่ทางตอนใต้ของพม่าเป็นที่สนใจของประชาคมโลก หลังจากการผ่อนปรนทางการเมืองต่อเนื่องนับจากการอนุมัติรัฐธรรมนูญใหม่ซึ่งเนื้อหาที่มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นโดยสัมพัทธ์ หากพิจารณาย้อนกลับไปที่พื้นที่พม่าอยู่นอกความสนใจของประชาคมระหว่างประเทศเนื่องด้วย การเป็นพื้นที่ซึ่งมีความคาบเกี่ยวกับประเทศมหาอำนาจอย่างจีน หรืออินเดียใน

ระดับต่ำ การที่เป็นพื้นที่ชายฝั่งมหาสมุทรอินเดีย โอบล้อมด้วยภูเขา โดยมากเป็นชนชาติพันธุ์พม่า ทำให้พื้นที่ข้างต้น มีความขัดแย้งทางการเมืองต่ำ จากการสัมภาษณ์ได้แสดงให้เห็นว่ามีแรงงานจำนวนหนึ่งมีภูมิลำเนาหลังจากรัฐมอญ แต่เหตุจูงใจของพวกเขาและเธอมาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ มากกว่าการเมือง จากข้อมูลสามารถสรุปลักษณะพื้นฐานทางประชากรได้ว่า แรงงานข้ามชาติชาวพม่าในภูเก็ตโดยมากอพยพจากพื้นที่ตอนใต้ของพม่า มีชาติพันธุ์พม่า และอพยพด้วยเหตุปัจจัยทางเศรษฐกิจ

นอกจาก ทวาย แล้วมีผู้อพยพจาก เมะละแหม่ง เมืองเย และเมืองระไซ์ อันเป็นพื้นที่ชายฝั่งทั้งสิ้น อันเป็นภาพสะท้อนการเดินทางที่มีแนวโน้มลงมาทางตั้งอย่างพื้นที่ภูเก็ต หรือระนองมากกว่าพื้นที่อุตสาหกรรมในเมืองซึ่งโดยมากแล้วมีเหตุปัจจัยจากการชักชวนของเพื่อน หรือญาติในหมู่บ้านที่มีประสบการณ์ในการทำงานในพื้นที่ภาคใต้ การล่มสลายของระบบตลาดในพม่าอย่างต่อเนื่องภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหารได้วางเงื่อนไขให้การประกอบอาชีพในพื้นที่เป็นไปอย่างจำกัด เฉพาะอาชีพข้าราชการเท่านั้น ที่สามารถใช้ชีวิตอยู่ได้ นอกจากนี้ธุรกิจการท่องเที่ยวและการค้าชายแดนก็สามารถสร้างงานให้แก่ประชาชนส่วนน้อยเท่านั้น ไม่มีทางเลือกนักสำหรับแรงงานรุ่นหนุ่มสาวที่ไม่สามารถใช้ชีวิตในเกษตรกรรมแบบยังชีพ ปี 2007 พายุไซโคลนนากรีส ทำให้เงื่อนไขการใช้ชีวิตของเกษตรกรย้ายแหล่งไปมาก การอพยพเข้าสู่หัวเมืองในพื้นที่ภาคใต้ จึงเป็นหนทางการก้าวพ้นจากชีวิตที่ยากจน (Stover and Vinck 2008)

ในปี 2551 ช่วงเวลาหนึ่งปีหลังเหตุการณ์พายุ ไซโคลนถล่มทางตอนใต้ของประเทศพม่า เกิดโศกนาฏกรรมจากการพยายามขนย้ายแรงงานผิดกฎหมาย ผ่านพื้นที่จังหวัดระนองขนย้ายเข้าสู่พื้นที่จังหวัดภูเก็ต แรงงานกว่า 140 คน ประสบปัญหาขาดอากาศหายใจจากการขนย้าย และ กว่า 52ชีวิตเสียชีวิตด้วยการขาดอากาศหายใจ เช่นเดียวกับข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับแรงงานพม่าทั่วไป ไม่มีการติดตามผู้กระทำผิดทั้งในแง่ผู้ประกอบการและตัวแทนค้ามนุษย์เหล่านี้ จากเหตุการณ์ข้างต้นเป็นภาพสะท้อนคลื่นของการอพยพจากพื้นที่พม่าตอนใต้เข้าสู่ พื้นที่จังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามันของไทย เพื่อรองรับธุรกิจ ประมง ต่อเนื่องประมง และการบริการ ในทางกลับกันแม้จะเป็นการเดินทางที่ยากลำบาก แต่เงื่อนไขสภาพการจ้างงานในภาคบริการ มีค่าตอบแทนและเงื่อนไขการจ้างที่กว่าในระบบอุตสาหกรรมหนักโดยเปรียบเทียบ จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่า มีปริมาณเงินส่งกลับประเทศจำนวนมหาศาลอันเป็นการแปรสภาพเงื่อนไขเศรษฐกิจในพื้นที่ต้นทาง จากพื้นที่เกษตรกรรมแบบยังชีพ สู่อุตสาหกรรมพื้นที่ ชุมชนชั้นกลางใหม่

5.4 สภาพการใช้ชีวิตของแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในภูเก็ต

ด้วยการเป็นพื้นที่เกาะและเป็นอุตสาหกรรมเน้นบริการ แรงงานในภูเก็ตโดยมากเป็นผู้อพยพนอกพื้นที่ ขณะที่คนภูเก็ตดั้งเดิมโดยมากแล้วมักเข้าสู่ระบบราชการ หรือการอพยพเข้าสู่กรุงเทพฯ ผู้อพยพโดยมากมีชีวิตที่กระจัดกระจายไม่มีกิจกรรมที่รวมตัวเป็นชุมชน มีมูลนิธิเพื่อรับเลี้ยงลูกหลานแรงงานข้ามชาติได้รับการจัดตั้งขึ้น แต่กิจกรรมในลักษณะสงเคราะห์รายปัจเจกชนนั้นมิได้ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันในลักษณะรวมหมู่แต่อย่างใด ในส่วนนี้จะฉายภาพให้เห็นชีวิตของแรงงานข้ามชาติชาวพม่าซึ่งต้องก้าวผ่านอุปสรรคสำคัญ 4 ประการคือ ด้านภาษา การได้งานและเปลี่ยนงาน ปฏิสัมพันธ์กับสังคมไทย และความคาดหวังในอนาคต

5.4.1 อุปสรรคและข้อจำกัดด้านภาษา

สำหรับผู้อพยพเข้าเมืองโดยมากมีภูมิลำเนา ชนชั้นกลางระดับล่าง หรือชนชั้นล่าง มักมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่า ผู้อพยพชาวพม่าโดยมากมีพื้นหลังภาษาอังกฤษที่ดี เนื่องด้วยการที่ประเทศอยู่ภายใต้การปกครองของ สหราชอาณาจักร อันเป็นวิธีคิดแบบราชาชาตินิยมที่ถูกปลูกฝังในชนชั้นกลางไทย ที่ยึดติดกับการรักษาเอกราชของชาติในช่วง ปลายศตวรรษที่ 19 ซึ่งข้อเท็จจริงแล้วแรงงานพม่าในปัจจุบันไม่มีความเกี่ยวข้องกับการปกครองของอังกฤษแม้แต่น้อย ความเกี่ยวข้องของพวกเขากับประเทศสะท้อนออกมาด้วยผลพวงของการปกครองโดยเผด็จการทหารที่ยาวนาน ซึ่งส่งผลต่อระบบการศึกษา และการรับรู้ความเป็นไปของโลกภายนอก ส่งผลให้ผู้ใช้แรงงานพม่าที่มาจากชนชั้นล่าง หรือกลางระดับล่างไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างที่ผู้ประกอบการธุรกิจบริการในพื้นที่ภูเก็ตเข้าใจ ขณะที่ภาษาไทยและภาษาพม่าแม้จะเป็นภาษาตระกูลอินโดอารยันเหมือนกัน แต่การออกเสียงและตัวหนังสือ รวมทั้งไวยากรณ์มีความแตกต่างกันอย่างมาก หากเทียบกับภาษาไทยกับภาษาอื่นในภูมิภาคเดียวกันอย่าง ลาว หรือกัมพูชา การเรียนภาษาไทยจึงนับว่าเป็นเรื่องที่ไม่ถ่วงน้ำหนัก

แต่หากเปรียบเทียบกรณีศึกษาข้ามพื้นที่ ดังที่ปรากฏในการศึกษาชาวกัมพูชาในสมุทรปราการ หรือแรงงานชาวพม่าในพื้นที่อื่นของประเทศ ภาพสะท้อนสำคัญคือ แรงงานข้ามชาติชาวพม่าในภูเก็ตสามารถสื่อสารภาษาไทยได้ดีกว่าพื้นที่อื่น อันเป็นภาพสะท้อนลักษณะการผลิตที่อยู่ในภาคบริการ ที่จำเป็นต้องมีการปฏิสัมพันธ์ กับลูกค้าตลอดเวลา จากข้อมูลการวิจัย มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนหนึ่งซึ่งทำในพื้นที่เพียงแค่นี้ สี่ปีเท่านั้น แต่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ในระดับดี สำหรับแรงงานข้ามชาติแล้วการสื่อสารด้วยภาษาของพื้นที่ปลายทางได้ก่อให้เกิดผลดีสำคัญดังต่อไปนี้

1. การสื่อสารพื้นฐานในชีวิตประจำวันได้ ส่งผลต่อเงื่อนไขการจ้างที่ดีขึ้น การสามารถรับฟังคำสั่งจากนายจ้าง รวมถึงโอกาสในการต่อรองกับนายจ้างเกี่ยวกับลักษณะงานต่างๆ ให้เงื่อนไขการจ้างดีขึ้น

2. จากข้อ 1. ส่งผลให้ แรงงานข้ามชาติสามารถกำหนดชีวิตของตนเองได้มากขึ้น เป็นการตัดบทบาทของกลุ่มผู้มีอิทธิพลในชุมชนและตัวแทนการนำเข้าแรงงาน อย่างไรก็ตามตัวแทนการนำเข้าแรงงานยังคงมีอิทธิพลสำคัญในส่วนของ การจดทะเบียนและการขึ้นบัญชีเพื่อการค้าซึ่งเอกสารสิทธิ์ที่ถูกต้องกฎหมาย

3. ประเด็นสำคัญคือการเพิ่มโอกาสการบูรณาการเข้าสู่สังคมไทยในอนาคต พื้นที่ที่เกิดแตกต่างจากพื้นที่มหาชัย “เมืองหลวงของแรงงานพม่า” ที่มีองค์กรพัฒนาเอกชนจำนวนมากในการวางแผนเงื่อนไขการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการบูรณาการเข้าสู่สังคมไทย ในกรณีนี้เกิดการบูรณาการและการพัฒนาเกิดขึ้นผ่านกลไกการตลาดอย่างเข้มข้น เช่นเดียวกันกับการพัฒนาด้านภาษา ซึ่งเป็นไปในลักษณะการพัฒนาภาษาในรูปแบบเน้นการดำรงชีพ ซึ่งไม่ได้รับการต่อยอดสู่การบูรณาการเข้าสู่สังคม

นอกจากลักษณะของอาชีพที่ผลักดันให้เกิดการพัฒนาของภาษาแล้ว ยังมีปัจจัยเชิงซ้อนที่เกิดขึ้นมาควบคู่กันคือ การขยายตัวของกลุ่มแรงงานพม่าในภูเก็ต เช่นเดียวกับพื้นที่เมืองใหญ่อย่างสมุทรสาคร ที่ผู้ประกอบการต้องพิจารณากลุ่มแรงงานเหล่านี้ ในฐานะลูกค้าที่มีกำลังซื้อมหาศาลเช่นเดียวกัน ป้ายร้านค้ามีการประดับเป็นภาษาพม่า เครื่อง ATM ป้ายประกาศทางานเป็นภาษาพม่า อันทำให้ข้อจำกัดทางด้านภาษาเริ่มน้อยลง ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนการเติบโตของกลุ่มทุนใหญ่ที่รองรับการผลิตซ้ำแรงงาน ที่แตกต่างจากพื้นที่สมุทรปราการซึ่งเป็นกลุ่ม ผู้ประกอบการขนาดเล็ก (Micro Entrepreneur) ในภูเก็ตแรงงานพม่านอกจากจะเป็นสินค้าในฐานะผู้ใช้แรงงานราคาถูกแล้ว เงื่อนไขสำคัญคือการเป็นกลุ่มฐานผู้บริโภคสำคัญสำหรับเมืองที่ค่าครองชีพที่สูงที่สุดในประเทศ การรองรับเงื่อนไขการดำรงอยู่ของแรงงานราคาถูก คือการสร้างความรู้สึกผ่อนคลาย และผูกพันในพื้นที่ผ่านภาษา และชุมชนจินตกรรม โดยผู้ประกอบการรายใหญ่

5.4.2 การได้งานและเปลี่ยนงาน

แม้จะเป็นที่ทราบโดยพื้นฐานว่าการมีงานปริมาณมหาศาลรองรับการเข้าเมืองของแรงงานข้ามชาติ แต่การได้งานก็มีเซ่เรื่องที่ว่าบริษัท และค่าตอบแทนโดยมากต่ำกว่าหรือเท่ากับค่าแรงขั้นต่ำ โดย

กรณีศึกษาประกอบด้วย กลุ่มอาชีพทำงานร้านอาหาร **ต่อเนื่องประมง** พนักงานเสิร์ฟ และกิจการงานช่างต่างๆ

เป็นที่น่าสนใจว่าการขยายของชุมชนชั้นกลางในภูเก็ตจำเป็นต้องอาศัยการผลิตเงินทุน กึ่งแรงงานเข้มข้น ด้านหนึ่งจะเห็นได้ว่าการก่อสร้างระบบขนส่งและอสังหาริมทรัพย์ต่างๆเป็นการผลิตที่ใช้ทุนเข้มข้น แต่อีกด้านหนึ่งก็จำเป็นต้องใช้แรงงานเพื่อตอบสนองการเติบโตของชุมชนชั้นกลาง รองรับเงื่อนไขการทำงานที่ยืดหยุ่นซึ่งการจ้างงานในสภาพปกติไม่เหมาะต่อการเติบโตที่รวดเร็วนี้ โดยการเปรียบเทียบประสบการณ์ของ แรงงานข้ามชาติชาวพม่า ที่ประกอบอาชีพเป็น พนักงานส่งแก๊ส และ พนักงานร้านอาหาร

นนท์ พนักงานส่งแก๊ส วัย 22 ปี อพยพมาจากทวายได้หกปีแล้วพร้อมกับครอบครัวของเขา ภายใต้กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ นนท์ได้รับหนังสือเดินทางและใบอนุญาตการทำงานทำให้เงื่อนไขการทำงานของเขาดีขึ้น เช่นเดียวกับชาวพม่าที่อพยพมาจากทวาย พี่นหลังแล้วครอบครัวของเขาประกอบอาชีพประมง แต่ด้วยค่าตอบแทนเมืองไทยที่สูงกว่าเป็นเหตุผลสำคัญที่เขาเลือกที่จะอยู่เมืองไทย ซึ่งได้รับเงินเดือนสูงถึง เดือนละ 10,000 บาท และทำให้เขาสามารถส่งเงินกลับบ้านได้ ราว 5-6พันบาท ต่อ 2-3 เดือน แต่นั่นก็แลกมาด้วยการทำงานในเงื่อนไขที่แตกต่างจากแรงงานทั่วไป นนท์ทำงานประมาณตี 1 ถึง 10 โมงเช้า ซึ่งหมายความว่าการทำงานของเขาจะเกิดขึ้นสวนทางกับแรงงานทั่วไป นนท์ทำงานทุกวัน โดยได้วันหยุดในวันอาทิตย์ครึ่งวัน สำหรับเขาแล้ว สวัสดิการที่เขาได้รับถือว่าดีมาก เพราะเมื่อเจ็บป่วยเขาสามารถเข้าถึงประกันสังคมที่โรงพยาบาลของรัฐได้ เมื่อพิจารณาอีกด้านหนึ่งธุรกิจส่งแก๊สเป็นธุรกิจที่รองรับการเติบโตของชุมชนชั้นกลาง ในเมืองภูเก็ต และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม อย่างไรก็ตามกลุ่มธุรกิจรับส่งแก๊สปลีกมีแนวโน้มที่จะถูกถ่ายโอนสู่ผู้ประกอบการระดับกลางและรายย่อยมากขึ้น ด้วยเหตุผลด้านต้นทุน และผลตอบแทนต่อหน่วยต่ำ และจำเป็นต้องให้บริการได้ตลอดเวลา ในสภาพธุรกิจที่มีความยืดหยุ่นและผลกำไรต่อหน่วยต่ำนี้ แรงงานข้ามชาติชาวพม่าได้เติมเต็มเงื่อนไขข้างต้น และในทางกลับกัน ธุรกิจรับส่งแก๊ส ก็นับเป็นธุรกิจขาลง ที่ยากที่กลุ่มทุนจะรักษาอัตรากำไรไว้ เมื่อเทียบกับธุรกิจบริการอื่น ดังตัวอย่าง กลุ่มทุนยูนิคแก๊ส ตระกูลเฉลิมทรัพย์การได้ผันตัวจากธุรกิจแก๊สในส่วนกลางสู่การพัฒนา ธุรกิจโรงแรมเครือศรีพันวาในภูเก็ตและเป็นการจัดภูมิทัศน์ใหม่ในบริเวณดังกล่าวเช่นกัน

ต้น มีเชื้อสายมอญ ประกอบอาชีพเป็นช่างฝ้ามา่าน เช่นเดียวกับชนชาติพันธุ์กลุ่มน้อยในพม่า ต้นไม่ได้รับการศึกษาระดับทางการ ที่เหมาะสมแก่เริ่มต้นประกอบอาชีพชาวประมงแต่ด้วยปัญหาทางเศรษฐกิจ

ของที่บ้านต้นตัดสินใจเดินทางเข้าเมืองไทยผ่านทางด่านเจดีย์สามองค์ ทำงานก่อสร้าง จนกระทั่งมีโอกาสมาทำงานร้านผ้าฆ่ามันที่ภูเก็ต ซึ่งนับว่าค่าจ้างที่นี้สูงกว่าที่เขาคาดไว้ เนื่องด้วยแรงงานข้ามชาติชาวพม่า โดยมากแล้วได้รับค่าจ้าง 6,000-7,000 บาทต่อเดือนที่นี้เขาได้รับค่าจ้างอยู่ที่ 8,000 บาทต่อเดือนแม้ต้องทำงานสัปดาห์ละ 6 วันก็ตาม และมีโอกาสส่งเงินกลับบ้านปีละ 4000 บาท ซึ่งเป็นเงินที่ทางบ้านไม่สามารถหาได้จากธุรกิจประมงกุ้งยังชีพ นนท์เป็นภาพสะท้อนของแรงงานโดยมากที่ไม่มีสวัสดิการที่เป็นทางการ เขาเลือกซื้อยาแทนการไปโรงพยาบาลที่มีชั้นตอนยุ่งยากและเสียเวลาการทำงานของเขา นนท์มีประสบการณ์ในการทำงานหลายที่ นับแต่งานก่อสร้าง หรือ พนักงานเฝ้าเกสท์เฮาส์ การเปลี่ยนงานแต่ละครั้งของเขามีเหตุปัจจัยหลักมาจากการที่นายจ้างจ่ายเงินไม่ตรงเวลา หรือน้อยกว่าที่ตกลงไว้ โดยเขาเลือกที่จะลาออกเพื่อแก้ปัญหา

เดือน พนักงานเสรีประจำร้านอาหารในเมือง ในวัย 41 ปีและอยู่เมืองไทยมาประมาณ 7 ปี นับว่าเธอมีภูมิหลังที่แตกต่างจากแรงงานคนอื่น คือเธอมีโอกาสสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านคณิตศาสตร์ ที่เมื่อเมาระละแหม่ง (การศึกษาระดับปริญญาตรีในพม่าอาจเทียบเท่าการศึกษาระดับปริญญาบัตรชั้นสูง-ปวส. ในไทย) เช่นเดียวกับชาวมอญทั่วไปที่มีเป้าหมายในการเข้าสู่ประเทศไทย เดือนอพยพเข้าสู่ประเทศไทยผ่านทางด่าน สังขละบุรีโดยมีค่าใช้จ่าย 15000 บาท ในระหว่างการเดินทางรถบรรทุกถูกตรวจแรงงานกว่า 45 ชีวิตถูกทิ้งไว้ และติดคุกอยู่ 25 วัน ก่อนที่ผู้นำเข้าจะติดต่อตำรวจเพื่อนำตัวออกไป จากนั้นเดือนเดินทางไปทำงานที่มหาชัย เดือนเข้ามาอยู่ภูเก็ตได้ไม่นานจาก คำชักชวนของเพื่อน ประสบการณ์ในการทำงานที่มหาชัยของเธอไม่ดีนัก ด้วยการต้องทำงานในโรงงานเย็บผ้าตลอดเวลา คุณภาพชีวิตค่อนข้างแย่เมื่อเทียบกับการได้ทำงานในร้านอาหารแม้จะได้รับค่าจ้างที่ต่ำกว่างานโรงงานเล็กน้อย แต่ก็มีเวลาว่างพอที่จะทำธุรกิจอย่างอื่นเช่นรับเย็บผ้า ซึ่งเป็นทักษะซึ่งเธอเรียนรู้จากการทำงานที่มหาชัย ซึ่งปัญหาสำคัญที่เธอตัดสินใจลาออกคือการได้รับค่าตอบแทนไม่ครบตามจำนวน การทำงานที่ภูเก็ตนับว่าสบายกว่าเมืองอุตสาหกรรมประมงอย่างมหาชัย ค่าครองชีพที่แพงสำหรับคนไทยไม่เป็นปัญหาสำหรับเธอเมื่อ ตลาดการบริโภคหลักของเธอคือ ร้านซูเปอร์ซีป ห้างเมกะสโตร์ซึ่งทำให้ค่าครองชีพของเธอไม่แตกต่างจากการอยู่ที่มหาชัยเท่าไรนัก

ช่วยโบ เชื้อชาติระไซรัฐชายทะเลอีกแห่งของพม่า ในวัย 45 เขามาจากรัฐที่ยากจนและมีปัญหาทางการเมืองและศาสนารุนแรงแห่งหนึ่งในพม่า แตกต่างจากแรงงานชาติพันธุ์อื่น ช่วยโบเดินทางตรงมายังภาคใต้ของไทยและทำงานที่หาดใหญ่ในฐานะคนงานก่อสร้าง เมื่อ 8 ปีที่แล้ว ช่วยโบเป็นภาพสะท้อนของผู้

อพยพที่มีปัญหาทั้งทางเศรษฐกิจ และการเมือง ด้วยการเป็นชนกลุ่มน้อยทำให้เขามีเครือข่ายที่จำกัดในการเป็นพนักงานประจำของร้าน ช่วยโบทำงานเป็นคนงานแปะปลาซึ่งได้รับค่าจ้างเหมาจ่ายเป็นรายชิ้นเฉลี่ยแล้วเขาได้รับค่าจ้างเดือนละ 4,000 นอกจากนี้เขายังทำงานเป็นลูกเรือประมงหาปลาซึ่งได้ค่าตอบแทนเป็นปลาเพื่อประกอบอาหารบ้าง แม้จะถูกเอาเปรียบบ่อยครั้งแต่เขาไม่ค่อยมีปากเสียงกับใคร คนงานรุ่นหนุ่มที่นี้ดูจะเป็นที่พึ่งแก่เขาได้เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ

แต่มิใช่ว่าการทำงานในธุรกิจบริการจะปลดปล่อยปัญหาในสภาพการทำงานเสียทีเดียว โช แม่บ้านวัย 28 ปี เธอพอใจกับค่าจ้างเดือนละ 7,800 โดยทำงานกะเดียวที่ร้านเสริมสวยแต่เป็นปกติของวิสาหกิจขนาดเล็กที่มักจะเรียกร้อยจากผู้ประกอบการสูงกว่าค่าจ้างที่จ่ายให้กับลูกจ้าง เธอเปลี่ยนงานมาแล้วสองครั้งนับจากมาอยู่ที่ภูเก็ตโดยอยู่ในธุรกิจร้านเสริมสวยมาตลอดแต่ก็มักพบกับปัญหานายจ้างจุกจิก ไม่ให้เกียรติและคาดว่าลูกจ้างอยู่เป็นประจำ เช่นเดียวกับซอซุนวัย 29 ปี จากเมืองทวายยอมรับว่าแม้สวัสดิการที่เมืองไทยจะดีโดยมีอาจเปรียบเทียบกับที่พม่า ด้วยสิทธิประกันสังคมและประกันสุขภาพต่างๆ แต่เขาต้องเผชิญกับปัญหาการโกงค่าแรงซ้ำซาก รวมถึงการดูถูกจากคนไทย พนักงานไทยตามร้านสะดวกซื้อหรือบริการสาธารณะต่างๆ บ่อยครั้งที่เขาออกไปกินเหล้ากับเพื่อนเพื่อระบายความเครียดนั้น

5.5 การต่อสู้ในชีวิตประจำวัน

ในสภาพการผลิตที่เน้นทุนและการขยายตัวของอุตสาหกรรมที่มีความยืดหยุ่นสูง เช่นเดียวกันกับกระบวนการสะสมทุนแบบเสรีนิยมใหม่ แรงงานข้ามชาติชาวพม่าถูกวางเงื่อนไขให้การต่อสู้เป็นการต่อรองในระดับปัจเจกชนมากกว่าการต่อสู้แบบรวมหมู่ หรือการรวมตัวกันเพื่อต่อรองอันสร้างการยกระดับคุณภาพชีวิตโดยรวม แรงงานถูกวางเงื่อนไขให้มองว่าการอยู่อาศัยในประเทศไทยเป็นเรื่องชั่วคราว และแรงงานที่ดีคือแรงงานที่ปฏิบัติตามคำสั่ง ซึ่งมีโอกาสในการบูรณาการเข้าสู่สังคมไทยได้ การฟ้องร้องเรียกร้อยอาจสร้างปัญหาและทำให้สภาพชีวิตของพวกเขาแย่ลงไปอีก อย่างไรก็ตามแม้จะไม่มีรูปธรรมของการต่อสู้จากข้อมูลของการวิจัย สามารถรวบรวมหลักคิดที่สะท้อน เงื่อนไขชีวิตประกอบด้วย 1. การถูกพรากโดยสัมพัทธ์ 2. วิฤติความชอบธรรม 3. กระบวนการจิตสำนึกทางชนชั้นของกลุ่มแรงงานเสี่ยง

5.4.1 การถูกพรากโดยสัมพัทธ์ (Relative Deprivation) แนวคิดนี้ได้อธิบายกลไกการต่อสู้ที่เกิดขึ้นโดยวางอยู่บนฐานมโนทัศน์แบบเสรีนิยม โดยสามารถจำแนกได้สองลักษณะคือการ ถูกพรากโดยสัมพัทธ์ในแบบยึดตัวเอง กับการเอาตัวเองไปสัมพันธ์กับกลุ่ม ตัวอย่างของความรู้สึกการถูกพรากโดยสัมพัทธ์แบบแรกคือ การเอาตัวเองไปเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่นแล้วรู้สึกถึงความไม่ชอบธรรม ที่ตนได้รับ เช่น การที่

แรงงานข้ามชาติชาวพม่า นำตนเองเทียบกับแรงงานชาวไทยแล้วรู้สึกว่สิ่งที่เกิดขึ้นกับตนคือความไม่เป็นธรรมที่ได้รับ ส่วนกรณีที่สองเกิดขึ้นโดยเทียบตนเองกับแรงงานข้ามชาติชาวพม่าด้วยกันแล้วรู้สึกถึงความไม่เป็นธรรมที่ได้รับในกลุ่มของตน (Runciman 1972)

เมื่อพิจารณาแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในภูเก็ต ซึ่งมีเงื่อนไขการทำงานที่ดีกว่าโดยเปรียบเทียบกับการทำงานในอุตสาหกรรมหนักในเบื้องต้นจะเห็นได้ว่า การต่อสู้ที่เกิดขึ้นจึงเป็นในลักษณะอิงตัวเองและไม่ได้เกิดข้อเปรียบเทียบกับเงื่อนไขปัจจุบันหากแต่ เป็นการสัมผัสกับเงื่อนไขของตนเองในอดีตในลักษณะที่ว่า “ตนมีชีวิตที่ดีขึ้น” แม้ภูเก็ตจะไม่ได้มีลักษณะการดูดซับแรงงาน ในลักษณะอนาคตนาการของเมืองและมีแนวโน้มที่แรงงานข้ามชาติชาวพม่าจะสามารถพัฒนาชีวิตของตนในเมืองนี้ด้วยการเติบโตของธุรกิจบริการที่หลากหลายต่างจากระบบการผลิตแบบอุตสาหกรรมหนัก แต่การเปรียบเทียบกับที่ย่อมไม่เกิดขึ้นโดยเทียบกับปรากฏการณ์ในอดีตอีกต่อไป ตามข้อเสนอของ Ronald Skeldon และ Janet Carson ได้ระบุถึงเงื่อนไขชีวิตที่ประสบจริงในประเทศปลายทางจะเป็นการวางเงื่อนไขความขัดแย้งและการต่อสู้ ของแรงงานข้ามชาติมากกว่าเงื่อนไขความทรงจำในอดีตที่มีแต่จะพร่าเลือนไปโดยเฉพาะเมื่อเวลาผ่านไปไปสู่ลูกหลานผู้อพยพ ความรู้สึกของการถูกพรากโดยสัมผัสก็สามารถพัฒนาและรุนแรงขึ้น (Skeldon 1997)

การเปรียบเทียบกับแรงงานไทยในภูเก็ตแม้จะไม่ปรากฏชัดเพราะผู้ใช้แรงงานไทยโดยมากอยู่คนละตลาดแรงงานกับแรงงานข้ามชาติชาวพม่า และมีโอกาสในการปฏิสัมพันธ์กันน้อยแม้แต่เจ้าของกิจการเองก็มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับลูกจ้างชาวพม่า น้อย มีเพียงผู้จัดการ หรือหัวหน้างานเท่านั้นที่มีโอกาสปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับลูกจ้างชาวพม่า ในปัจจุบันความรู้สึกต่อต้านหัวหน้างานอาจไม่มี จากการสัมภาษณ์แรงงานส่วนหนึ่งชื่นชมหัวหน้างานคนไทยในฐานะตัวแบบของการทำงาน การประสบความสำเร็จ และความสามารถในการจัดการปัญหา แต่ประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญคือในห้วงเวลานี้การยอมรับหัวหน้าซึ่งมิได้มีคุณสมบัติเฉพาะเพียงแค่มี่ลักษณะชาติพันธุ์ที่ต่างกันเท่านั้นยังเป็นเหตุเป็นผล แต่ความขัดแย้งย่อมทวีสูงขึ้นเมื่อเวลาผ่านไปหากแรงงานข้ามชาติชาวพม่าไม่สามารถยกระดับชีวิตตนเองได้ตามความคาดหวังที่แรก ซึ่งแน่นอนที่สุดว่าไม่มีแรงงานข้ามชาติคนไหนคาดหวังว่าชีวิตปัจจุบันที่พวกเขาประสบอยู่เป็นเงื่อนไขที่เพียงพอต่อชีวิตในอนาคต หรือสำหรับลูกหลานของพวกเขา

นอกจากนี้ประเด็นความเปราะบางที่อาจจะตามมาในอนาคตคือความหลากหลายของชาติพันธุ์ที่มีโอกาสไม่เท่ากัน ปัจจุบันชนชาติพันธุ์พม่ามักมีโอกาสมากกว่าในพื้นที่ภูเก็ตเนื่องจากสัดส่วนเชิงปริมาณที่

เยอะกว่าโดยเปรียบเทียบอันทำให้เครือข่ายทางสังคมและโอกาสการทำงานที่ดีกว่าตามมาด้วย ในแง่นี้จึงเป็นประเด็นที่ชวนพิจารณาว่า ความขัดแย้งที่ปรากฏในประเทศพม่า อันเป็นความขัดแย้งทางการเมืองที่ห่างไกลจากผู้คนธรรมดา แต่หากในภูมิก่อตั้งซึ่งมีพื้นที่กายภาพที่จำกัด รวมถึงการปฏิสัมพันธ์บนพื้นที่ทางสังคมที่เข้มข้น ความขัดแย้งที่เกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างชาติพันธุ์สามารถเพิ่มขึ้นได้ ซึ่ง เริ่มต้นจากโอกาสทางเศรษฐกิจที่ไม่เท่ากัน นำสู่โอกาสในการปฏิสัมพันธ์ต่างๆ ในสังคมที่ต่างกันด้วย

5.5.2 วิถีชีวิตความชอบธรรม

แนวคิดวิถีชีวิตการสร้างความชอบธรรมถูกพัฒนาขึ้นมาโดย Jurgen Habermas โดยชี้ให้เห็นถึงความคาดหวังต่อระบบที่จะสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ในมิติต่างๆ อาทิการเสียภาษีแก่กับสวัสดิการ การปฏิบัติตามกฎหมายแก่กับสิทธิทางการเมือง รวมถึงการยอมถูกขัดเกลาทางสังคมแก่กับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่ง Habermas (1989) ชี้ให้เห็นว่าระบบทุนนิยมมักล้มเหลวในการสร้างความชอบธรรมต่อตัวปัจเจกชนเมื่อเผชิญกับวิถีชีวิตเศรษฐกิจ

ในมิติของแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในภูมิก่อตั้งความคาดหวังสำคัญประการแรกคือ ส่วนต่างของรายได้เมื่อเทียบกับที่บ้านเกิด ตามมาด้วยความสามารถในการส่งเงินกลับบ้าน และสุดท้ายคือความคาดหวังในการอยู่อาศัยที่ประเทศปลายทางอย่างถาวร สำหรับกรณีศึกษาแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตในช่วงเวลา ปี 2555-2556 มีประเด็นสำคัญคือการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมและท่าเรือน้ำลึกบริเวณตอนใต้ของพม่า สำหรับแนวคิดนีโอคลาสสิกซึ่งอธิบายการอพยพผ่านความเหลื่อมล้ำแตกต่างของค่าจ้างมักจะอธิบายว่า สุดท้ายแรงงานข้ามชาติชาวพม่าจะกลับบ้านหมดเมื่อมีเงื่อนไขการจ้างงานที่บ้านเกิด ซึ่งหากพิจารณาตามข้อเท็จจริงแล้วกลุ่มแรงงานที่จะทำงานในนิคมอุตสาหกรรมในพม่ากับแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในภูมิก่อตั้งเป็นคนละชุดกัน แนวโน้มที่เป็นไปได้คือสุดท้ายแล้วพวกเขาจะพัฒนาสู่การเป็น คนไทยเชื้อสายพม่า ในท้ายสุดเช่นเดียวกันกับคนไทยเชื้อสายจีนในอดีต การอพยพออกจากประเทศตนเองด้วยเงื่อนไขทางเศรษฐกิจมีสัดส่วนน้อยมากที่พวกเขาจะกลับบ้านเกิดอีกครั้งเมื่อสภาพเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นความคาดหวังของพวกเขาต่อระบบค่าจ้างที่เป็นธรรมจึงเป็นสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้เมื่อเวลาผ่านไป

ประเด็นสำคัญที่ต้องเน้นย้ำ สำหรับผู้ประกอบการชาวไทยมักมองลักษณะแรงงานชาวพม่าที่มีความเฉพาะทางชาติพันธุ์ว่า อุดหนุน และยอมรับทุกเงื่อนไขของการทำงาน ซึ่งเกิดจากกระบวนการสร้างความชอบธรรมของกระบวนการผลิตแบบเสรีนิยมใหม่ในการสร้างจิตสำนึกแบบผู้ประกอบการ การทำงาน

หนักหรือยอมจำนนอย่างไม่มีเงื่อนไขถูกคาดหวังด้วยค่าจ้างที่สูงขึ้น มากกว่า คำว่า “พอเพียง” ในเงื่อนไขนี้ จึงเป็นเงื่อนไขสวนทางกันระหว่างความคาดหวังของผู้ประกอบการและผู้ใช้แรงงาน ที่ฝ่ายหนึ่งคาดหวังให้ผู้ใช้แรงงานทำงานหนัก และมีชีวิตอย่างพอเพียงขณะที่ฝ่ายผู้ใช้แรงงาน อาจยอมทำงานหนักแต่ไม่ใช่เพื่อการอยู่ในสถานะเดิมอย่างแน่นอน

5.4.3 จิตสำนึกแรงงานเสี่ยง (Precariat Consciousness)

Guy Standing (2011) ได้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะสำคัญของแรงงานเสี่ยง ซึ่งเป็นกลุ่มแรงงานที่ขาดจิตสำนึกทางชนชั้นเนื่องด้วยการแบกรับความเสี่ยงจากชนชั้นนายทุน พวกเขาสูญเสียความเป็นตัวตนและพยายามแสวงหาตัวตนผ่านลัทธิปัจเจกนิยมสุดขั้ว ภายใต้กระแสการสะสมทุนแบบเสรีนิยมใหม่ พร้อมทั้งการสร้างแรงงานที่มีความเสี่ยงสูงและชุกชุมสูง อย่างไรก็ตามได้หมายความว่าจิตสำนึกทางชนชั้นของแรงงานเสี่ยงจะมีได้ก่อตัวขึ้นและการต่อสู้จะปรากฏในลักษณะปัจเจกเพียงอย่างเดียวเงื่อนไขสำคัญในฐานะแรงงานเสี่ยงสำหรับแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในภูเก็ตเงื่อนไขสำคัญในการสร้างจิตสำนึกทางชนชั้นประกอบด้วย (Navratil 2012)

1. ความทรงจำร่วมทางสังคม ถึงแม้ข้อมูลจากการวิจัยจะชี้ให้เห็นว่าแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในภูเก็ตโดยมากแล้วปราศจากความทรงจำร่วมทางสังคม โดยมุ่งสร้างความทรงจำแบบปัจเจกชนผ่านชุมชนจินตกรรมในพื้นที่ต้นทางมากกว่า ซึ่งความทรงจำร่วมสำคัญที่เกิดขึ้นกับแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในภูเก็ตคือการถูกเลือกปฏิบัติ ความไม่เป็นธรรมทางรายได้ หรืออุปสรรคการได้มาซึ่งเอกสารสิทธิด้วยเงื่อนไขเป็นเรื่องราวที่พวกเขาประสบร่วมกัน ซึ่งสามารถพัฒนาสู่สำนึกทางชนชั้น ที่มีความละเอียดอ่อนต่อการถูกพรากโดยสัมพัทธ์

2. ความเปราะบางร่วมภายใต้โลกาภิวัตน์ของทุน สภาพทุนได้ขยายอย่างไร้พรมแดน แม้กระทั่งในพื้นที่ที่เกิดเอง ทุนได้สิทธิประโยชน์จากการลงทุนเช่นมาตรการด้านภาษี หรือการแสวงหาแรงงานราคาถูก แต่สำหรับแรงงานแล้วแม้จะมีการเคลื่อนย้ายที่เสรีขึ้นก็นับว่ายังต่ำหากเทียบสัมพัทธ์กับทุน และเมื่อพิจารณาถึงการค้ำกันทางสังคม แล้วยังมีสภาพหยุดนิ่งโดยสัมพัทธ์หากเทียบกับ ทุนหรือแรงงาน สำหรับแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในพื้นที่ภูเก็ตซึ่งมีแนวโน้มที่จะได้รับการจดทะเบียนที่ถูกต้องตามกฎหมายเนื่องด้วยผลตอบแทนกำไรที่สูง อันส่งผลให้แรงงานข้ามชาติเข้าสู่หลักประกันถ้วนหน้า หรือ ประกันสังคมโดยอัตโนมัติด้านหนึ่งเป็นการเพิ่มสิทธิให้แก่แรงงานข้ามชาติ ส่วนในอีกด้านหนึ่งเป็นการจุดประเด็นการตั้งคำถาม ที่สิทธิด้านสุขภาพของพวกเขาถูกผูกติดกับการทำงานเฉพาะในประเทศไทย หรือเฉพาะพื้นที่ภูเก็ต

ขณะที่ชีวิตของพวกเขามีการเคลื่อนย้ายอยู่ตลอดเวลา ด้วยเงื่อนไขข้างต้นนี้สามารถเป็นหน่ออ่อนในการพัฒนา ความยุติธรรมแบบพกพา (Portable Justice) ได้ในอนาคต

5.6 บทสรุป

แรงงานข้ามชาติชาวพม่าในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตเป็นภาพสะท้อนสำคัญของการปรับตัวของทุนสู่การพัฒนาสู่อุตสาหกรรมเน้นการบริการที่มีการผลิตแบบเน้นทุนมากกว่าเน้นการใช้แรงงานแบบเข้มข้น ด้วยเหตุนี้ทำให้สภาพพื้นที่ทางกายภาพของเมืองภูเก็ตไม่ได้เผชิญกับปรากฏการณ์อันวิวัฒนาการของเมือง กล่าวคือ แรงงานยังมีโอกาสพัฒนาเงื่อนไขเชิงคุณภาพดังตัวอย่างของแรงงานชาวจีน หรือแรงงานอพยพภายในประเทศในช่วงเวลาที่ผ่านมา จากข้อมูลการวิจัยพบว่า แรงงานข้ามชาติชาวพม่าในพื้นที่ภูเก็ตโดยมากมีพื้นหลังการเป็นชนชั้นกลางระดับล่าง และมีประสบการณ์ในการทำงานที่พื้นที่อื่นก่อนเข้ามาทำงานในพื้นที่ภูเก็ต ด้วยการเป็นอุตสาหกรรมบริการทำให้แรงงานมีโอกาสในการปฏิสัมพันธ์กับชุมชนสูงกว่าพื้นที่อื่น และหากเปรียบเทียบเงื่อนไขสภาพการทำงานแล้ว แรงงานข้ามชาติชาวพม่าในภูเก็ตมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีกว่าพื้นที่อุตสาหกรรมหนักโดยเปรียบเทียบ

อย่างไรก็ดี แม้จะมีรายได้ที่มั่นคง รวมถึงโอกาสการทำงานที่หลากหลายแต่แรงงานข้ามชาติชาวพม่าในภูเก็ตก็ยังคงเผชิญกับเงื่อนไขสำคัญผ่านการสะสมทุนแบบเสรีนิยมใหม่ คือพวกเขาสูญเสียความเป็นตัวตนและพยายามกู้คืนด้วยจิตสำนึกของการเป็นผู้ประกอบการอย่างเข้มข้น นอกจากนี้พวกเขายังแสดงออกซึ่งเงื่อนไขของการเป็นแรงงานเสี่ยงอันรับภาระจากชนชั้นนายทุน ที่มีแนวโน้มจะปรับตัวสู่สภาพการสะสมที่ยืดหยุ่นมากขึ้น ทำให้พวกเขายังคงต้องเผชิญกับความเปราะบางอย่างต่อเนื่อง และด้วยเงื่อนไขความเปราะบางนี้ก็นำสู่ การตั้งคำถามในสองลักษณะคือ การถูกพรากโดยสัมพัทธ์ และ วิกฤติความชอบธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมการผลิต และในพื้นที่กรณีศึกษาภูเก็ตนี้ก็ได้สร้างประเด็นที่น่าสนใจว่า ด้วยจิตสำนึกทางชนชั้นชั้นของกลุ่มแรงงานเสี่ยง ซึ่งดูเหมือนจะปราศจากจิตสำนึกทางชนชั้นในเบื้องต้นหากแต่ได้มีกลไกการพัฒนาเกิดขึ้นในสองลักษณะคือ การสร้างความทรงจำร่วมที่ว่าด้วยความเปราะบาง และการพัฒนาข้อเรียกร้องความยุติธรรมแบบพกพาภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ของทุน

บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

6.1 บทนำ

ในบทนี้ได้ทำการพิจารณาถึงบทสรุปของลักษณะการต่อสู้ในชีวิตประจำวันของแรงงานข้ามชาติ ชาวแคมพูชาในพื้นที่สมุทรปราการ และแรงงานข้ามชาติในพื้นที่ภูเก็ต โดยทำการสรุปข้อค้นพบเชิงวิเคราะห์ 2 ส่วนคือเปรียบเทียบความแตกต่างในลักษณะเฉพาะ และเปรียบเทียบลักษณะทั่วไปที่มีร่วมกัน โดยบทสรุปสำคัญได้ชี้ให้เห็นว่า การใช้ชีวิตของแรงงานข้ามชาติในพื้นที่เมืองทั้งสองนี้มีความแตกต่างกัน ในพื้นฐานเช่น ค่าจ้าง ลักษณะการทำงาน และการถูกขูดรีด แต่มีลักษณะร่วมกันสำคัญคือ คือการดำรงชีวิต ในฐานะแรงงานเสี่ยง ทำการการต่อสู้ของพวกเขาแม้ปรากฏในลักษณะการกระทำแบบปัจเจกชนมากกว่า การต่อสู้แบบรวมหมู่ และพยายามจัดการปัญหาต่างๆด้วยตนเองมากกว่าการปรึกษาแรงงานอื่นหรือ สมาชิกในชุมชน อย่างไรก็ตามจากการศึกษาได้ชี้ให้เห็นว่า แรงงานเสี่ยงมิได้เป็นผู้ที่ยอมจำนนอย่างไม่มีเงื่อนไข โดยเฉพาะภาพสะท้อนจากแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในภูเก็ต ดังจะเห็นได้ว่ายิ่งแรงงานผ่าน กระบวนการทำให้เป็นสินค้าที่เข้มข้นเพียงใดความคาดหวังต่อการมีชีวิตที่ดียอมสูงขึ้น อันวางเงื่อนไขให้เกิดความขัดแย้งและการต่อสู้ต่อความเป็นธรรมที่ตนไม่ได้รับในอนาคต โดยข้อเสนอเชิงนโยบายหลักซึ่งสังเคราะห์จากได้จากงานวิจัย คือแนวคิดการสร้างความยุติธรรมแบบพหุภาคีเพื่อตอบสนองต่อการเคลื่อนไหวเสรีของทุนและแรงงาน

ในบทสรุปจะทำการนำเสนอ ดังนี้ คือส่วนแรกการวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะและทั่วไป ส่วนที่สอง ข้อสรุปเชิงนโยบาย และส่วนที่สาม พิจารณาถึงข้อจำกัดและข้อเสนอแนะงานวิจัยในอนาคต

6.2 บทวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ

การศึกษานี้มุ่งตอบคำถามหลัก สามประการได้แก่ 1. ลักษณะชีวิตประจำวันของแรงงานข้ามชาติต่างเชื้อชาติในสองพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร 2. ลักษณะพื้นที่การผลิตมีผลต่อการกำหนดรูปแบบการใช้ชีวิตและความขัดแย้งในชีวิตประจำวันหรือไม่ อย่างไร และ 3. รูปแบบการต่อสู้ในชีวิตประจำวันของแรงงานข้ามชาติ นำสู่ความสัมพันธ์ลักษณะใดในสังคมการผลิตไทยในอนาคต โดยสามารถวิเคราะห์ผลเพื่อตอบคำถามโดย สามารถพิจารณาได้ผ่านเงื่อนไข พื้นหลังทางเศรษฐกิจสังคมของผู้อพยพ ลักษณะงานและความคาดหวัง

- พื้นหลังทางเศรษฐกิจสังคมของผู้อพยพ พบว่ามีลักษณะใกล้เคียงกันคือ การเป็นแรงงานรุ่นหนุ่มสาว (Young Adult) มีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ที่ระดับชนชั้นกลางถึงระดับล่าง เป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มผู้อพยพไม่ได้มาจากกลุ่มชนชั้นล่างสุดของสังคม กล่าวคือคนเหล่านี้มีพื้นหลังจากชุมชนเกษตรกรรม หรืออยู่ในวิสาหกิจขนาดย่อม การเดินทางสู่ประเทศไทยไม่ว่าสำหรับ แรงงานกลุ่มใดก็ตามจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่าย ความน่าเชื่อถือ หรือไม่ก็เครือข่ายทางสังคมที่ประเทศปลายทาง

ความแตกต่างสำคัญที่ปรากฏคือ ลักษณะความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของผู้ที่อพยพ ในกรณีศึกษาแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาปรากฏชัดว่าผู้อพยพเป็นชาวกัมพูชาเชื้อสายกัมพูชา ซึ่งเป็นภาพสะท้อนเงื่อนไขความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของพื้นที่ซึ่งมีค่าหากเปรียบเทียบกับพม่าหรือไทย ขณะที่ผู้อพยพชาวกม่านั้นมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์มากกว่า ซึ่งในประเด็นนี้เป็นภาพสะท้อนเงื่อนไขทางเศรษฐกิจสังคมที่ต่างกัน โดยชาติพันธุ์พม่า นั้นโดยมากแล้วมาจากพื้นหลังทางสังคมระดับกลาง ขณะที่ชนชาติพันธุ์อื่นนั้นมีแนวโน้มที่จะมาจากกลุ่มทางสังคมระดับล่างกว่า โดยยังสามารถจำแนกได้จากลักษณะการเข้าเมือง ที่เป็นตัวบ่งชี้สถานะทางเศรษฐกิจว่าการเข้าเมืองแบบใดมีความเสี่ยงสูงซึ่งโดยมากแล้วจะมีค่าใช้จ่ายที่ต่ำ เมื่อการเข้าเมืองเสี่ยงมากขึ้น ถึงแม้ว่าความเป็นอยู่ของแรงงานแต่ละกลุ่มจะมีความคล้ายกันอันเกิดจากเงื่อนไขการใช้ชีวิตที่กระจัดกระจาย แต่ลักษณะชุมชนจิตรกรรมที่ก่อตัวจากประเทศต้นทางก็มีผลอย่างมากต่อวิถีคิดและการรับรู้ของผู้อพยพซึ่งมีความแตกต่างดังนี้

1) แรงงานชาวกัมพูชาในพื้นที่สมุทรปราการมีลักษณะชาตินิยม และเห็นอกเห็นใจพวกพ้องมากกว่า แรงงานข้ามชาติชาวกม่านั้นในภูมิก่อเกิด ด้านหนึ่งอาจจะสะท้อนลักษณะเอกภาพทางชาติพันธุ์ รวมถึงปัญหาทางการเมืองภายในที่คลี่คลายมากขึ้นในพื้นที่กัมพูชา หากเปรียบเทียบกับพม่าซึ่งดำรงอยู่บนเงื่อนไขความขัดแย้งทั้งในระดับชนชั้นชาติพันธุ์ แต่สิ่งที่สำคัญมากกว่าเงื่อนไขต้นทาง คือชะตากรรมร่วม ดังที่ได้พิจารณาไป ว่าตลาดแรงงานในภูมิก่อเกิดมีแนวโน้มที่จะขยายสู่ธุรกิจอื่นตลอดเวลา ขณะที่สมุทรปราการมีลักษณะข้อทับเชิงปริมาณมากกว่าการพัฒนาเปลี่ยนแปลง จึงส่งผลให้การพึ่งพาระหว่างกันในภูมิก่อเกิดจึงน้อยกว่าที่สมุทรปราการ และส่งผลต่อการสร้างความผูกพันระหว่างแรงงานข้ามชาติในฐานะผู้ที่มาจากที่เดียวกันด้วย

2) สำหรับผู้ประกอบการชาวไทยมีกลไกการสร้างความเป็นอื่นเพื่อประโยชน์ในการควบคุมเสมอ ตามลักษณะชาตินิยมกระแสหลัก ซึ่งนับเป็นความผิดพลาดที่รุนแรงของระบบการศึกษาทางการไทยที่ไม่สามารถสร้างความเป็นมิตรกับประเทศเพื่อนบ้านได้ แรงงานโดยมากพบกลไกความเป็น

อื่นที่เกิดขึ้นโดยการอ้างถึงลักษณะเฉพาะของชาติตน เช่น ผู้ประกอบการหรือคนทั่วไปมักให้ภาพว่า ชาว กัมพูชาไร้ใจไม่ได้ ทฤษฎีหักหลัง เจ้านายได้ ขณะที่มุมมองต่อชาวพม่าคือ แรงงานเหล่านี้โหดร้าย พร้อมทำ ร้ายหรือใช้ความรุนแรง กับนายจ้าง ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มักถูกผลิตซ้ำโดยสื่อกระแสหลักในไทย ข้อมูลเหล่านี้ ขัดกับผลวิจัยซึ่งชี้ให้เห็นว่าแรงงานข้ามชาติมีลักษณะที่พยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง จัดการปัญหาใน ลักษณะการรับผิดชอบส่วนตน และมีแนวโน้มที่จะคำนึงลักษณะชาตินิยมที่ต่ำกว่าคนไทย

- ลักษณะงาน แรงงานข้ามชาติชาว กัมพูชาในสมุทรปราการโดยมากทำงานในพื้นที่อุตสาหกรรม หนัก งานใช้แรงงาน เป็นระบบจ้างเหมาและมีระยะเวลาการทำงานที่ไม่แน่นอน ขณะที่เมื่อพิจารณาแรงงาน ข้ามชาติชาวพม่าในภูเก็ต ส่วนมากแล้วได้รับค่าตอบแทนที่มั่นคงมากกว่า แม้ตัวเลขจะไม่แตกต่างกัน มาก แต่การได้รับค่าจ้างเป็นรายเดือน ทำให้แรงงานข้ามชาติในภูเก็ตมีสถานการณทำงานที่มั่นคงมากกว่า โดยเปรียบเทียบ นอกจากนี้แม้ในพื้นที่สมุทรปราการจะมีชุมชนชาว กัมพูชาที่ค่อนข้างหนาแน่น และมีความ เป็นอยู่ที่เป็นระบบมากกว่าหากเทียบกับพื้นที่ภูเก็ต แต่การที่มีปริมาณที่จำกัด ทำให้เกิดปรากฏการณ์อัน วัฒนาการของเมืองขึ้น (Urban Involution) ทำให้แรงงานไม่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่องได้ โดยหากเปรียบเทียบกับพื้นที่ภูเก็ต แม้จะไม่มีกรรมรวมตัวที่เหนียวแน่น แต่ด้านหนึ่งเกิดจากโอกาสในการ ทำงาน ที่มีหลากหลายทำให้การพึ่งพาชุมชนอยู่ในระดับต่ำกว่าพื้นที่สมุทรปราการ

- ความคาดหวัง แรงงานข้ามชาติทั้งชาว กัมพูชาในสมุทรปราการและชาวพม่าในภูเก็ต ล้วนมีความ คาดหวังที่คล้ายกันคือการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ประเทศต้นทาง ความเป็นไปได้แปรผันตามลักษณะงาน และค่าจ้างที่พวกเขาได้รับที่ประเทศไทย การที่จะประสบความสำเร็จตามความคาดหวัง แลกด้วยการ แข่งขัน และผ่านกระบวนการทำให้เป็นสินค้าอย่างเข้มข้น ความแตกต่างสำคัญคือความคาดหวังต่อ ครอบครัว ซึ่งเป็นผลจากระยะห่างและความยากลำบากของพื้นที่การอพยพ แรงงานชาว กัมพูชามักมีการ อพยพเป็นครอบครัวอันเป็นสาเหตุให้ อัตราการส่งเงินกลับประเทศไม่สูงนักหากเทียบกับแรงงานพม่า ใน ประเด็นนี้ทำให้ความคาดหวังระหว่างแรงงานสองพื้นที่แตกต่างกันในรายละเอียด คือแรงงานข้ามชาติชาว พม่า มีลักษณะที่คำนึงถึงครอบครัวในลักษณะชุมชนจินตกรรม กล่าวคือพวกเขาจำเป็นต้องอุทิศการ ทำงานเพื่อครอบครัวที่บ้านเกิดซึ่งต้องใช้ชีวิตที่ยากลำบากมากขึ้นเมื่อไม่มีผู้อพยพซึ่งเป็นกำลังแรงงานหลัก ขณะที่สำหรับแรงงานชาว กัมพูชา ครอบครัว คือชุมชนที่ประสบจริง (Actual Community) อันหมายความว่าครอบครัวคือตัวช่วย ตัวเสริม อุปสรรคในการใช้ชีวิตอย่างแท้จริง ไม่ใช่เรื่องของแรงบันดาลใจแต่อย่างใด

อันส่งผลให้วิถีคิดเกี่ยวกับครอบครัวคือการแสวงหาประโยชน์สูงสุดในครอบครัว ดังสะท้อนให้เห็น กระบวนการการใช้แรงงานเด็กที่เกิดขึ้นทั่วไปในพื้นที่สำโรง

6.3 บทสรุปข้อค้นพบ

1. ความแตกต่างระหว่างแรงงานข้ามชาติ ในสองพื้นที่ เกิดจากลักษณะการจ้างงานและ กระบวนการกำหนดการผลิตของทุนมากกว่าลักษณะทางชาติพันธุ์
2. แรงงานทั้งสองพื้นที่เผชิญเงื่อนไขความเปราะบางเชิงคุณภาพที่ใกล้เคียงกันภายใต้กระบวนการ สะสมทุนแบบเสรีนิยมใหม่ คือ ภาวะความคล้ายกันในฐานะสินค้า ความเหลื่อมล้ำ และการถูกแยกออก จากสังคมหลัก ความรุนแรงในภาวะข้างต้นขึ้นกับอำนาจต่อรองและความสัมพันธ์เชิงอำนาจในพื้นที่
3. ลักษณะการต่อสู้ต่อรองที่เกิดขึ้น เป็นภาพสะท้อนเงื่อนไขของแรงงานเสี่ยง (Precariat) ซึ่ง แรงงานทั้งสองพื้นที่มีลักษณะร่วมกัน ซึ่งมีลักษณะร่วมกันคือ การแบกรับความเสี่ยงแทนชนชั้นนายทุน อันทำให้เกิดภาวะการณีสถูยเสียตัวตน จากกระบวนการทำให้เป็นปัจเจกชนที่เข้มข้น (Intensive Individualization) เงื่อนไขนี้ ทำให้การต่อสู้จึงมิได้ปรากฏในฐานะการต่อสู้แบบรวมหมู่ แต่เป็นการต่อสู้ใน ระดับปัจเจกชน อย่างไรก็ตาม การที่ผู้ใช้แรงงานเป็นผู้รับผิดชอบเงื่อนไขการผลิตหรือความเสี่ยงมากขึ้นก็มีได้ ทำให้พวกเขาต้องยอมจำนนต่อทุกเงื่อนไขเสมอไป อันสะท้อนให้เห็นในลักษณะปรากฏการณ์การตื่นตัวต่อ เงื่อนไข การถูกพรากโดยสัมพัทธ์ซึ่งแสดงใน ให้เห็นในกรณีศึกษาแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในพื้นที่ภูเกิด

6.4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การพัฒนาระบบความยุติธรรมแบบพหุ

จากการศึกษาวิจัยได้แสดงให้เห็นเงื่อนไขสำคัญอันเป็นผลจากกระบวนการสะสมทุนแบบเสรีนิยม ใหม่อันสร้างปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ของทุนข้ามพรมแดนรัฐชาติ เพื่อแสวงหาแรงงานที่มีค่าแรงถูกและ อำนาจต่อรองต่ำ เกิดการแบ่งงานกันระหว่างประเทศและกำหนดลำดับชั้นของเมืองต่างๆเพื่อตอบสนองต่อการ สะสมทุนแบบเสรีนิยมใหม่ที่มีกระบวนการทำให้เป็นสินค้าที่เข้มข้นมากขึ้น จากงานวิจัยได้ชี้ให้เห็นถึง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง และลักษณะของกระบวนการสะสมทุนที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในเวลาเพียงสอง ทศวรรษเศษ มีการไหลเวียนของกลุ่มทุนเข้าสู่พื้นที่ต่างๆเพื่อทำการผลิตและแสวงหาแรงงานราคาถูก แรงงานข้ามชาติได้ถูกจัดวางเพื่อตอบสนองต่อเงื่อนไขนี้ ในด้านหนึ่งจึงเสมือนว่า เกิดปรากฏการณ์โลกาภิ วัตน์ของแรงงานควบคู่กับโลกาภิวัตน์ของทุน แต่เมื่อพิจารณาอัตราการเคลื่อนย้ายของแรงงานในแง่มูลค่า แลกเปลี่ยนแล้วยังต่ำกว่าอัตราของทุนอยู่มาก และยังหากเปรียบเทียบกับอัตราของการค้ำกันทางสังคม

เมื่อมนุษย์ก้าวพ้นจากพื้นที่ซึ่งตนถือสิทธิพลเมืองอยู่ย่อมอาจกล่าวได้ว่า อัตราของความเสรีแห่งการคุ้มกันข้ามพรมแดนนั้นไม่มีเลยก็ได้ ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงสภาพความเปราะบาง การต่อสู้ในชีวิตประจำวันของแรงงานข้ามชาติที่เกิดขึ้นบนเงื่อนไขที่ปราศจากชุดนโยบายที่รองรับปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ของทุนในเบื้องต้น ในส่วนนี้จะพิจารณาถึงชุดนโยบายที่เกี่ยวข้องดังนี้

1.ความร่วมมือระหว่างประเทศในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ หลังการรวมการประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ในปี 2015 ภาคส่วนต่างๆ ล้วนให้ความสำคัญต่อประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยพิจารณาถึงการลดระดับภาษีนำเข้า การเปิดเสรีทางการค้าและบริการ รวมถึงการเปิดเสรีของแรงงาน แต่ดังที่ได้พิจารณาไปแล้ว การเปิดเสรีของแรงงานไม่สามารถเทียบได้กับการเคลื่อนเสรีของทุน ขณะที่อำนาจของรัฐเหนือสิทธิพลเมืองก็มีแนวโน้มจะลดน้อยลง การรวมกลุ่มเป็นประชาคมเศรษฐกิจจึงมีประเด็นที่ต้องพิจารณามากกว่าแค่สิทธิประโยชน์ทางการค้าเท่านั้น หากแต่ต้องพิจารณาการสร้างความร่วมมือระดับ ทวิภาคีหรือพหุภาคีด้านสิทธิสวัสดิการตามไปด้วย

- รัฐบาลหรือผู้รับผิดชอบในประเทศต้นทาง (พม่า หรือกัมพูชา) ซึ่งได้รับประโยชน์จากการส่งคนเข้าสู่พื้นที่ที่ประเทศปลายทางอันได้ประโยชน์โดยอ้อมจากการส่งเงินกลับ หรือการไม่ต้องรับผิดชอบ สวัสดิการจากการทำงานเมื่อครั้งแรงงานรุ่นหนุ่มสาวที่อยู่ในประเทศ จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบมากกว่า การจัดหาเอกสารสิทธิหรือใบอนุญาตทำงาน รูปธรรมคือ การจัดระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับลูกหลานแรงงานข้ามชาติ รวมถึงระบบงานที่รองรับแรงงานข้ามชาติที่กลับจากการทำงานในวัย 45 ปีขึ้นไป พร้อมทั้งโครงสร้างพื้นฐานอาทิ โรงพยาบาลที่สามารถรองรับสังคมสูงอายุได้ด้วย

- ขณะที่ประเทศต้นทาง (ไทย) นอกจากการพัฒนาระบบสวัสดิการที่ครอบคลุมต่อสภาพการทำงานระหว่างที่อยู่ในประเทศแล้ว ต้องพัฒนาระบบประกันสุขภาพที่ดีกว่าระบบประกันสังคม ซึ่งครอบคลุมแม้ผู้ถูกจ้างพ้นสภาพการทำงาน ระบบการจัดเก็บเบี้ยประกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสะดวกต่อผู้ประกันตน การรวมกับกองทุนต่างๆ ที่บริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับการกลับบ้านเกิดของแรงงานข้ามชาติเมื่อสูงอายุขึ้น กองทุนนี้มีลักษณะข้ามชาติและสามารถอุดหนุนการรักษาพยาบาล หรือการเกษียณที่บ้านเกิดได้ ผ่านโครงสร้างพื้นฐานที่ได้รับการพัฒนาโดยรัฐบาลประเทศต้นทาง

- กลุ่มทุนข้ามชาติ (จีน/ ญี่ปุ่น/ เกาหลีใต้/ ทุนไทยและอื่นๆในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) ซึ่งได้รับสิทธิประโยชน์จากการยกเว้นมาตรการด้านภาษีและกฎหมายต่างๆ ซึ่งเป็นความเข้าใจผิดเกี่ยวกับนโยบายเปิดเสรี การปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์ต่างๆ มิใช่หมายความว่า การลงทุนนั้นไม่ต้องรับผิดชอบ หากแต่เป็นการปรับกฎเกณฑ์เฉพาะที่เพื่อสอดคล้องกับลักษณะการจ้างงาน เช่นแม้กลุ่มทุนจะมีต้องเสียภาษี ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษให้กับรัฐแต่ ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขการจ้างต่างๆอย่างเคร่งครัด อาทิ การจ่ายค่าจ้างขั้นต่ำที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเข้มงวด การส่งเงินเข้ากองทุนพิเศษเพื่อรองรับการเกษียณอายุ หรือการกลับบ้านเกิดของแรงงานข้ามชาติ โดยเน้นที่สิทธิการรักษาพยาบาล หรือสิทธิอื่นๆในลักษณะเดียวกันกับประกันสังคม ภาคเอกชนต้องมีส่วนร่วมสำคัญในการจัดสวัสดิการสำหรับแรงงาน ที่อยู่อาศัยที่มีลักษณะรวมหมู่ในชุมชนที่มีความเหมาะสม เงื่อนไขนี้จะนำไปสู่การสร้างสังคมที่มีระยะห่างทางสังคมน้อยลงและมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้น

2.ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การพิจารณาแรงงานข้ามชาติในพื้นที่เฉพาะภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ของทุน อันนำไปสู่ปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ในภาคส่วนต่างๆ จึงต้องมีการทบทวนบทบาทของภาคส่วนต่างๆ ดังนี้

- ลดอำนาจรัฐบาลส่วนกลาง เพิ่มอิสระให้แก่อำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การติดต่อประสานงานปัญหาสามารถทำได้ในช่องทางเดียว คืออำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องเพิ่มความโปร่งใสตรวจสอบได้เช่นกัน
- สำนักงานประกันสังคม มีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบประกันสุขภาพที่ครอบคลุมต่อลักษณะการจ้างงานแรงงานอพยพที่อยู่ในประเทศไทยระยะสั้น โดยการจัดการกองทุนอื่นที่เกี่ยวข้อง
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ และคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน พิจารณาถึงการวางเงื่อนไขที่เป็นระบบ และปฏิบัติได้จริงสำหรับผู้ลงทุนในเขตเศรษฐกิจต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความร่วมมือและรับผิดชอบต่อร่วมกันในกรณีการจ้างงานที่มีการใช้แรงงานข้ามชาติ

6.5 ข้อจำกัดงานวิจัยและข้อเสนอแนะสู่งานวิจัยในอนาคต

จากการวิจัยสามารถสรุปข้อจำกัดงานวิจัยและข้อเสนอได้ดังนี้

1. การวิจัยใช้ระเบียบวิธีชาติพันธุ์ภาคสนามเพื่อแสดงให้เห็นความเกี่ยวข้องของสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่
 ดังนั้น จึงให้ความสำคัญแก่ “ข้อต่อ-Linkage” ระหว่างพื้นที่ มากกว่ารายละเอียดเชิงลึกของแต่ละพื้นที่
 ดังนั้นการตีความจากงานวิจัยจึงควรให้ความสำคัญกับ ลักษณะทั่วไปของความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ อัน
 เกิดจากกระบวนการสะสมทุนระดับโลก มากกว่าการหยิบกรณีเฉพาะของแต่ละพื้นที่ขึ้นมาเพื่อตีความ
 เหมารวม

2. การวิเคราะห์ในพื้นที่เกิดจากการสุ่มตัวอย่างตามวัตถุประสงค์เพื่อ ใช้ข้อมูลประกอบการตีความ
 ในลักษณะอุปนัย ดังนั้นการทำงานวิจัยขึ้นอื่นเพื่อการ พิสูจน์ว่าถูก-Verify ผ่านกระบวนการเชิงปริมาณ
 นับเป็นสิ่งที่จำเป็นเช่นกัน

3. การพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ สามารถทำได้โดยการเปลี่ยนกรณีศึกษาซึ่งไม่จำกัดเฉพาะ
 กับแรงงานข้ามชาติเท่านั้น ซึ่งจากการวิจัยพบว่า ปრაการณณ์แรงงานเสี่ยง-Precariat มิได้จำเพาะในหมู่
 ผู้ใช้แรงงานข้ามชาติเท่านั้น หากมีการขยายการศึกษาสู่กลุ่มทางสังคมอื่นย่อมเป็นการฉายภาพให้เห็นการ
 ทำงานของระบบทุนนิยม-เสรีนิยมใหม่ที่ชัดเจนมากขึ้น

รายการอ้างอิง

- Adams, P. (2009). "Space, difference, everyday life: Reading Henri Lefebvre." New Zealand Geographer 65(3): 240-241.
- Amaranand, P. W., William (1996). Heritage Homes of Thailand. Bangkok, The Siam Society.
- Askew, M. (2002). Bangkok, place, practice and representation. London ; New York, Routledge.
- Aung-Thwin, M. (2001). "Burma: Political economy under military rule." Pacific Affairs 74(4): 616-617.
- Baker, C. J. and P. Pasuk (2009). A history of Thailand. Cambridge ; New York, Cambridge University Press.
- Becker, H. S. (2001). "Ethnography through thick and thin." Sociological Methods & Research 30(1): 115-117.
- Buechler, S. M. (2010). Understanding social movements : theories from the Classical Era to the present. Boulder, CO, Paradigm Publishers.
- Castells, M. (2001). "Materials for an exploratory theory of the network society." Berliner Journal Fur Soziologie 11(4): 423.
- Chandler, D. (2004). Cambodia after the Khmer Rouge: Inside the politics of nation building. Pacific Affairs 77(2): 367-368.
- Chandler, D. (2007). "Expressions of Cambodia; The politics of tradition, identity and change." Bijdragen Tot De Taal- Land- En Volkenkunde 163(4): 561-563.
- Charnock, G. (2009). "Space, difference, everyday life: reading Henri Lefebvre." Progress in Human Geography 33(4): 566-568.

Frank, A. G., et al. (1996). The underdevelopment of development : essays in honor of Andre Gunder Frank. Thousand Oaks, Sage Publications.

Geertz, C. (2001). "Life among the "anthros" (Anthropology and the Yanomami people of the Brazilian rain forest)." Esprit(7): 20-33.

Gellner, E. (1987). Culture, identity, and politics. Cambridge ; New York, Cambridge University Press.

Gessick, L. M. (1995). In the Land of Lady White Blood: Southern Thailand and the Meaning of History. New York, Cornell Southeast Asia Program.

Gilpin, R. (1987). The political economy of international relations. New Jersey, Princeton University Press.

Glassman, J. (2004). Thailand at the margins : internationalization of the State and the transformation of labour. Oxford ; New York, Oxford University Press.

Habermas, J. r. and S. Seidman (1989). Jürgen Habermas on society and politics : a reader. Boston, Beacon Press.

Harvey, D. (2006). The limits to capital. London ; New York, Verso.

Hughes, C. (2006). "The politics of gifts: Tradition and regimentation in contemporary Cambodia." Journal of Southeast Asian Studies 37(3): 469-489.

James, H. (2010). "Resources, Rent-Seeking, and Reform in Thailand and Myanmar (Burma) The Economics-Politics Nexus." Asian Survey 50(2): 426-448.

Kachorn, S. (1962). "Siamese Documents concerning Captain Francis Light". . First International Conference of Southeast Asian Histories. Singapore.

Lenin, V. I. (1947). Imperialism, the highest stage of capitalism (A popular outline). Moscow,, Foreign Languages Pub. House.

Marx, K. (1976). Capital : a critique of political economy. Harmondsworth etc. London, Penguin ;New Left Review.

Miller, T. (2010). "Culture plus Labour = Precariat." Communication and Critical-Cultural Studies 7(1): 96-99.

Nasution, K. S. N. S. (2004). Once Upon a Time in Phuket: Changing Identities Among the Baba Chinese and Thai Muslims in a Tourist Paradise - The Work of the 2004/2005 API Fellows.

Navratil, J. (2012). "Guy Standing: The Precariat. The New Dangerous Class." Sociologicky Casopis-Czech Sociological Review 48(2): 395-399.

Ong, A. (2006). Neoliberalism as exception : mutations in citizenship and sovereignty. Durham N.C., Duke University Press.

Ong, A. (2010). Spirits of resistance and capitalist discipline : factory women in Malaysia. Albany, State University of New York Press.

Pasuk, P. and C. J. Baker (1995). Thailand, economy and politics. Kuala Lumpur ; New York, Oxford University Press.

Pasuk, P. and C. J. Baker (2004). Thaksin : the business of politics in Thailand. Chiang Mai, Thailand, Silkworm Books.

Prasse-Freeman, E. (2012). "Power, Civil Society, and an Inchoate Politics of the Daily in Burma/Myanmar." Journal of Asian Studies 71(2): 371-397.

Reisen, H. (2006). "Globalisation, proletariat and precariat." Internationale Politik 61(1): 112-113.

Rowley, K. (2005). "Cambodia after the Khmer Rouge: Inside the politics of nation building." Journal of Contemporary Asia 35(2): 270-272.

Runciman, W. G. (1972). Relative deprivation and social justice: a study of attitudes to social inequality in twentieth-century England. Harmondsworth,, Penguin.

Sakulpipatana, P. (2003). Phuket-Penang: The relationship of more than 200 years. Shared Histories Conference. Penang.

San, N. and K. Myint (2006). Myanmar politics 1958-1962. Yangon, Myanmar Historical Commission Universities Press.

Scott, J. (2007). "A colonial economy in crisis: Burma's rice cultivators and the world depression of the 1930s." Journal of Agrarian Change 7(1): 121-124.

Sen, N. C. (1945). A peep into Burma politics, 1917-1942. Allahabad,, Kitabistan.

Skeldon, R. (1990). Population mobility in developing countries : a reinterpretation. London ; New York, Belhaven Press.

Skeldon, R. (1997). Migration and development : a global perspective. London, Addison-Wesley Longman Higher Education.

Smith, A. D. (2000). The nation in history : historiographical debates about ethnicity and nationalism. Hanover, NH, University Press of New England.

Sombūn, S., et al. (2012). Industrialization with a weak state : Thailand's development in historical perspective. Singapore, NUS Press in association with Kyoto University Press, Japan.

Standing, G. (2011). The precariat : the new dangerous class. London, Bloomsbury Academic.

Stover, E. and P. Vinck (2008). "Cyclone Nargis and the politics of relief and reconstruction aid in Burma (Myanmar)." Jama-Journal of the American Medical Association 300(6): 729-731.

Suwannathat, K. (2003). Preliminary Comparison of the Socio-cultural Development of Immigrant Communities in South Thailand and Penang area. Shared Histories Conference. Penang.

Thammaboosadee, S. (2011). Three waves of citizenship integration in Thailand: Chinese, Isaan and Burmese beyond the reverse waves? . Critical Connections., Chulalongkorn University.

Tucker, S. (2001). "Burma - Political economy under military rule." The Times Literary Supplement(5145): 12-12.

Un, K. and J. Ledgerwood (2003). "Cambodia in 2002 - Decentralization and its effects on party politics." Asian Survey 43(1): 113-119.

ชาญรัฐมัย ธรรมบุษดี (2555). เศรษฐกิจการเมืองว่าด้วยสวัสดิการสำหรับแรงงานข้ามชาติ: กรณีศึกษา
แรงงานข้ามชาติชาวพม่าในสมุทรปราการ. คณะรัฐศาสตร์. กรุงเทพฯ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ปริญาอุษฎฐิบัณฑิต: 205.

ประวัติผู้แต่ง

ศิริขวัญ ไผ่ทรัพย์ สำเร็จการศึกษา สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาจีน
ศึกษาจากคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต **Chinese
Linguistic, Yunan University** ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต

ษ์รัฐรัมย์ ธรรมบุษดี สำเร็จการศึกษาดุษฎีบัณฑิต จากคณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เคยดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต ระหว่างปี
2554-2556 ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำวิทยาลัยสหวิทยาการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์